

Διάλεξη 1^η: Εισαγωγή στην Περιφερειακή Ανάπτυξη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ανάπτυξη
    - 1.1. Η έννοια της «ανάπτυξης»
    - 1.2. Η μέτρηση της ανάπτυξης
  2. Περιφερειακή Ανάπτυξη
    - 2.1. Η έννοια της Περιφέρειας
    - 2.2. Κριτήρια κατάταξης Περιφερειών
    - 2.3. Περιφερειακή Ανάπτυξη
    - 2.4. Θεωρίες Περιφερειακής Ανάπτυξης
      - 2.4.1 Κλασικές Θεωρίες
      - 2.4.2 Νεοκλασικές Θεωρίες
      - 2.4.3 Κεϋνσιανές Θεωρίες
      - 2.4.4 Φιλελεύθερες εξελικτικές Θεωρίες
- Βιβλιογραφία

Ανάπτυξη

1.1. Η έννοια της ανάπτυξης

- Σύμφωνα με τους Oberle, Stowers και Darby (1974), η ανάπτυξη ορίζεται ως μια διαδικασία στην οποία ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων μιας δεδομένης περιοχής ή περιβάλλοντος, παίρνει και υλοποιεί κοινωνικά υπεύθυνες αποφάσεις, όπου το πιθανό αποτέλεσμα είναι η βελτίωση των συνθηκών ζωής μερικών ατόμων χωρίς να επηρεάζουν αρνητικά τις συνθήκες ζωής κάποιων άλλων.
- Η ανάπτυξη αναφέρεται σε μια **διαδικασία οικονομικής μεγέθυνσης** η οποία όμως συνοδεύεται από διαρθρωτικές μεταβολές μακροχρόνιες και μη ανατρέψιμες.

diagram

shop

1.2. Η μέτρηση της ανάπτυξης (1/3)

- Η έννοια της ανάπτυξης εξαρτάται από έναν συνδυασμό αξιών. Αυτές οι αξίες είναι ιστορικές πραγματικότητες στις οποίες αναφέρεται, η οικονομική και κοινωνικοπολιτική συγκυρία κλπ.
- Ωστόσο, επειδή η έννοια της ανάπτυξης μεταβάλλεται στον χώρο και στον χρόνο, μεταβάλλονται αντίστοιχα και οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για να τη μετρήσουν.

diagram

novation

shop

1.2. Η μέτρηση της ανάπτυξης (2/3)

- Ο πιο συνηθισμένος δείκτης μέτρησης της παραγωγικής ικανότητας μιας οικονομίας στηρίζεται στην έννοια του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** (ΑΕΠ-GDP-Gross Domestic Product).
- Πρόκειται για τη συνολική έκφραση του συνολικού όγκου αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε ένα χρονικό διάστημα (συνήθως έτος).
- Για τη μέτρηση της ευημερίας των ανθρώπων χρησιμοποιείται το **κατά κεφαλήν ΑΕΠ**, το οποίο εκφράζεται από τη σχέση του ΑΕΠ προς τον πληθυσμό της χώρας.
- Υπάρχουν επίσης και άλλοι δείκτες για εναλλακτικές μορφές μέτρησης της ευημερίας των ανθρώπων, όπως ο **Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης** (ΔΑΑ- HDI Human Development Index), που λειτουργεί ως σημείο αναφοράς τόσο της κοινωνικής όσο και της οικονομικής ανάπτυξης.

diagram

shop

1.2. Η μέτρηση της ανάπτυξης (3/3)

Στην προσπάθεια μέτρησης της ανάπτυξης παρατίθενται επίσης δείκτες που στηρίζονται σε φυσικά μεγέθη, όπως:

- ❑ ο **δείκτης επιπέδου διαβίωσης** που περιλαμβάνει: διατροφή, υγεία, εκπαίδευση, κατοικία, αναψυχή, ασφάλεια
- ❑ ο **σύνθετος δείκτης ανάπτυξης** που περιλαμβάνει φυσικά χαρακτηριστικά, όπως η κατανομή του εργατικού δυναμικού στους διάφορους τομείς της οικονομίας, συμμετοχή της μεταποίησης στο σύνολο του βιομηχανικού τομέα, κλπ.

diagram

evolution

shop

Περιφερειακή Ανάπτυξη

2.1. Η έννοια της Περιφέρειας (1/2)

- Η περιφέρεια είναι ένα τμήμα του φυσικού χώρου με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και με προσδιορισμένα και σταθερά όρια.
- Από τον παραπάνω γενικό ορισμό προκύπτει ότι:
  - α) η έννοια της περιφέρειας είναι δυναμική αλλά και στατική.
  - β) σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια προσδιορισμού της παίζουν τα κοινά χαρακτηριστικά που επιλέγονται.
  - γ) τα χαρακτηριστικά αυτά συχνά αλλάζουν με αποτέλεσμα να διαφοροποιούν τα όρια και το περιεχόμενό της και
  - δ) η περιφέρεια είναι μία έκταση συνεχής και γεωγραφικά προσδιορισμένη, γεγονός που τη διαφοροποιεί από την έννοια του γεωγραφικού χώρου.

diagram

evolution

shop

2.1. Η έννοια της Περιφέρειας (2/2)

Οι κατηγορίες των περιφερειών είναι τρεις: οι **ομοιογενείς**, οι **πολικές** και οι περιφέρειες **προγραμματισμού / σχεδιασμού**.

- Η **ομοιογενής περιφέρεια** ορίζεται με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά που ελαχιστοποιούν τις διαφορές στο εσωτερικό της.
- Η **πολική περιφέρεια** ορίζεται από τις σχέσεις αλληλεξάρτησης και ιεραρχίας μεταξύ των οικισμών που η περιφέρεια περιλαμβάνει.
- Η **προγραμματική περιφέρεια** ορίζεται με όρους συνάφειας των αποφάσεων, των μέτρων πολιτικής και σε κάθε περίπτωση είναι γεωγραφικά συνεχής.

diagram

shop

2.2.Κριτήρια Κατάταξης Περιφερειών

- ❖ Βαθμός ανάπτυξης ή προβληματικότητας
- ❖ Συγκριτικό πλεονέκτημα
- ❖ Κλαδική εξειδίκευση
- ❖ Στόχοι αναπτυξιακής πολιτικής υπερεθνικών ενώσεων
- ❖ Διοικητική διαίρεση
- ❖ Ήθη και έθιμα, τρόπος ζωής
- ❖ Ιστορία
- ❖ Φυλετική, εθνολογική, γλωσσική σύνθεση πληθυσμού
- ❖ Κοινωνική διάρθρωση του πληθυσμού κτλ.

2.3. Περιφερειακή Ανάπτυξη (1/3)

- ❖ Η έμφαση στην περιφέρεια ως πεδίου οικονομικής ανάπτυξης και πολιτικής παρέμβασης αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία επιστημονικής διερεύνησης τις τελευταίες δεκαετίες.
- ❖ Η **Περιφερειακή Ανάπτυξη αποτελεί την αναγκαιότητα συνοχής των διαφόρων περιοχών μιας χώρας προς τον εθνικό μέσο όρο** με βάση μία ή περισσότερες μεταβλητές, οι οποίες ορίζονται από του αρμόδιους άσκησης πολιτικής της εκάστοτε χώρας (εκ των άνω ανάπτυξη – top down development) ή είναι το αποτέλεσμα μέτρων και απαιτήσεων που ξεκινούν από τη βάση (εκ των κάτω ανάπτυξη – bottom up development) και καθοδηγούνται προς τα άνω.

diagram

shop

2.3. Περιφερειακή Ανάπτυξη (2/3)

- ❖ Ο όρος της περιφερειακής ανάπτυξης, συνήθως, **ερμηνεύεται διαφορετικά για κάθε περιφέρεια προγραμματισμού**, ακόμα και αν πρόκειται για ομοειδείς περιφέρειες ή περιφέρειες της ίδιας χώρας. Αυτό συμβαίνει διότι η ανάπτυξη αναλύεται και επιτυγχάνεται ξεχωριστά για κάθε περιφέρεια. Τα οικονομικά προβλήματα σε συνδυασμό με την κοινωνία και την πολιτική ποικίλουν ακόμη και σε γειτονικές περιοχές.
- ❖ Η περιφερειακή ανάπτυξη συντελείται περισσότερο από τον κρατικό περιφερειακό προγραμματισμό (κεντρικό ή αποκεντρωμένο) και λιγότερο από την ελεύθερη λειτουργία της αγοράς.

diagram

shop

2.3. Περιφερειακή Ανάπτυξη (3/3)

- ❖ Η διαδικασία της περιφερειακής ανάπτυξης προκαλείται από τη διαχρονική μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας που επιδιώκει η περιφερειακή οικονομική πολιτική ανάπτυξης χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα μέσα και φορείς, ώστε να επιτύχει συγκεκριμένους σκοπούς.
- ❖ Η διαδικασία αυτή συντελεί στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη όλων των περιφερειών μιας χώρας, καθώς αυξάνεται και διαφοροποιείται η παραγωγική τους ικανότητα και εξελίσσεται η κοινωνική, θεσμική και χωροταξική τους οργάνωση.

diagram

novation

shop

2.4. Θεωρίες Περιφερειακής Ανάπτυξης

Κλασικές θεωρίες (1940-1960)

- ✎ Θεωρία της έλλειψης /αφθονίας πόρων
- ✎ Θεωρία Διαπεριφερειακού Εμπορίου

Νεοκλασικές θεωρίες (1960-1990)

- ✎ Νεοκλασική θεωρία σύγκλισης

Κεϋνσιανές θεωρίες (1936-1960)

- ✎ Θεωρία άνισης περιφερειακής ανάπτυξης
- ✎ Περιφερειακή εκδοχή των υποδειγμάτων Harrod-Domar

Φιλελεύθερες εξελικτικές θεωρίες (1950-σημερα)

- ✎ Θεωρία διατομεακής και διαπεριφερειακής διάχυσης οικονομικής ανάπτυξης
- ✎ Θεωρία των πόλων ανάπτυξης
- ✎ Θεωρία των πόλων σχέσεων «πυρήνα-περιφέρειας»

2.4.1. Κλασικές Θεωρίες (1/4)

1940-1960

Θεωρία της έλλειψης /αφθονίας πόρων (staple theory – resource base theory)

- Οι πρώτες εκφάνσεις της θεωρίας αυτής βρίσκονται στους Ricardo και Malthus.
- Σύμφωνα με τον Ricardo, οι βασικές μεταβλητές του οικονομικού συστήματος είναι: α) η συσσώρευση του κεφαλαίου β) η κίνηση του πληθυσμού και γ) οι τάσεις κατανομής του εθνικού εισοδήματος.
- Οι μεταβλητές αυτές οδηγούν σε ανεπάρκεια των πόρων λόγω φθίνουσας απόδοσης για την ικανοποίηση ενός συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού.

diagram

shop

2.4.1 Κλασικές Θεωρίες (2/4)

Θεωρία της έλλειψης /αφθονίας πόρων (staple theory – resource base theory)

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή ο λόγος της υπανάπτυξης κάποιων περιφερειών ή χωρών είναι ένας παράγοντας που εξέλιπε (missing factor). Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι:

- η έλλειψη κεφαλαίου για επενδύσεις, κάτι που δεν ισχύει καθώς πολλές χώρες με πλούσιους αρχαίους πολιτισμούς και διαφαινόμενο κεφάλαιο δεν αναπτύχθηκαν εξίσου με άλλους
- η έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος που χαρακτηρίζει κατοίκους υπανάπτυκτων χωρών ή περιφερειών
- τα δυσμενή περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά.

diagram

shop

2.4.1 Κλασικές Θεωρίες (3/4)

Θεωρία Διαπεριφερειακού Εμπορίου (Eli Heckscher & Bertil Ohlin 1933)

- Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, οι περιφέρειες και τα κράτη εξειδικεύονται σε οικονομικές δραστηριότητες, στις οποίες διαθέτουν πλεονέκτημα και χρησιμοποιούν τον συντελεστή παραγωγής, που διαθέτουν σε αφθονία.
- Αυτοί οι συντελεστές σε αφθονία μπορεί να είναι είτε κεφάλαιο είτε γη, είτε εργασία είτε φυσικοί πόροι.
- Η διαφοροποίηση του παραγωγικού συστήματος κάθε περιφέρειας οδηγεί στην απόκτηση εξειδίκευσης είτε στην παραγωγή προϊόντων είτε στην παροχή υπηρεσιών.
- Συνεπώς, ενεργοποιείται το διαπεριφερειακό εμπόριο με άλλες περιφέρειες που εξειδικεύονται σε διαφορετικά προϊόντα ή υπηρεσίες.

diagram

shop

2.4.1 Κλασικές Θεωρίες (4/4)

Θεωρία Διαπεριφερειακού Εμπορίου (Eli Heckscher & Bertil Ohlin 1933)

- Έτσι, κάθε περιφέρεια οδηγείται στην εξίσωση των αμοιβών των συντελεστών παραγωγής
- Το διαπεριφερειακό εμπόριο μεταξύ των περιφερειών και (και κατ' επέκταση κρατών) που διαθέτουν διαφορετικούς συντελεστές παραγωγής και συνεπώς έλλειψη του ενός ή του άλλου, ευνοεί τις δυο αυτές περιφέρειες.
- Σε ένα στατικό και όχι δυναμικό πλαίσιο λειτουργίας της αγοράς, η εξειδίκευση και το εμπόριο προωθούν την ορθή κατανομή των πόρων και την εσωτερική περιφερειακή σύγκλιση.

diagram

shop

2.4.2 Νεοκλασικές Θεωρίες (1/2)

(1960-1990)

Νεοκλασική θεωρία σύγκλισης Solow-Swan

- Οι κύριες υποθέσεις είναι:
  - η ύπαρξη μιας συνάρτησης παραγωγής η οποία παρουσιάζει φθίνουσες αποδόσεις ως προς τους συντελεστές παραγωγής,
  - η αποταμίευση από τα νοικοκυριά ενός σταθερού ποσοστού εισοδήματος τους ώστε να δημιουργείται και να συσσωρεύεται κεφάλαιο.
- Το υπόδειγμα προϋποθέτει ότι για να υπάρξει οικονομική μεγέθυνση σε κ.κ. εισόδημα θα πρέπει μακροχρόνια να παρουσιάζονται συνεχώς καινοτομίες στη μορφή νέων προϊόντων, ή αγορών η διαδικασιών. Διαφορετικά η οικονομία παρουσιάζει κάμψη λόγω των φαινομένων φθινουσών αποδόσεων των συντελεστών.

diagram

novation

shop

2.4.2 Νεοκλασικές Θεωρίες (2/2)

Νεοκλασική θεωρία σύγκλισης Solow-Swan

- Μια οικονομία μπορεί να μεγαθύνεται μόνο αν αυξάνεται εξωγενώς και διαρκώς η συνολική παραγωγικότητά της.
- Εφόσον η πρόοδος της τεχνολογίας είναι κοινή για όλες τις οικονομίες προβλέπεται σταδιακή σύγκλιση των ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης φτωχότερων και πλουσιότερων οικονομιών.
- Σε αυτό το υπόδειγμα δεν υπάρχει λόγος άσκησης οικονομικής πολιτικής αφού δεν επηρεάζει τη μακροχρόνια μεγέθυνση της οικονομίας της οποίας ο ρυθμός μεγέθυνσης είναι εξωγενής.

diagram

shop

2.4.3 Κεϋνσιανές Θεωρίες (1/4)

(1936-1960)

Θεωρία άνισης περιφερειακής ανάπτυξης της Whitman

- Στην περίπτωση μιας χώρας με σημαντικές ανισότητες ανάμεσα στις περιφέρειες, ο κεϋνσιανός μηχανισμός διαπεριφερειακών εξαγωγών και εισαγωγών δεν λειτουργεί εξισορροπητικά κάνοντας την εξέλιξη των περιφερειών να συγκλίνει, αλλά οδηγεί σε μια συσσωρευτική διαδικασία αποκλίνουσας ανάπτυξης.
- Για παράδειγμα σε μια ανεπτυγμένη περιφέρεια, η αύξηση εξαγωγών λόγω επενδύσεων οδηγεί στη δημιουργία πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

diagram

shop

2.4.3 Κεϋνσιανές Θεωρίες (2/4)

Θεωρία άνισης περιφερειακής ανάπτυξης της Whitman

- Η οριακή απόδοση του κεφαλαίου στον εξαγωγικό τομέα αυξάνεται προκαλώντας αύξηση εισροής κεφαλαίων και εργατικού δυναμικού προς την ανεπτυγμένη περιφέρεια.
- Η σχέση κεφαλαίου και εργασίας αυξάνεται όπως και η παραγωγικότητα αυτών με αποτέλεσμα τη μείωση κόστους εξαγωγών και την ενίσχυση της ήδη ανεπτυγμένης περιφέρειας. Έτσι διατηρείται η αποκλίνουσα ανάπτυξη.

diagram

shop

2.4.3 Κεϋνσιανές Θεωρίες (3/4)

Περιφερειακή εκδοχή των υποδειγμάτων Harrod-Domar

- Στα υποδείγματα αυτά, οι ρυθμοί περιφερειακής ανάπτυξης είναι άνισοι και οι περιφερειακές ανισότητες τείνουν να αυξάνονται στην πορεία του χρόνου αν δεν υπάρχουν εξω-οικονομικοί εξισορροπητικοί μηχανισμοί (π.χ. κρατικός παρεμβατισμός).
- Σύμφωνα με τον Richardson (1972), το υπόδειγμα υποθέτει ότι η οικονομία παράγει μόνο ένα αγαθό που χρησιμοποιείται είτε ως καταναλωτικό αγαθό, είτε ως παραγωγικός συντελεστής και ο άλλος συντελεστής παραγωγής είναι η εργασία.
- Οι αποδόσεις κλίμακας είναι σταθερές και δεν σημειώνεται καμιά τεχνολογική πρόοδος. Επίσης υπάρχει σταθερή ροή προς αποταμίευση και το εργατικό δυναμικό αυξάνεται ακολουθώντας την αύξηση του πληθυσμού.

diagram

novation

shop

2.4.3 Κεϋνσιανές Θεωρίες (4/4)

Περιφερειακή εκδοχή των υποδειγμάτων Harrod-Domar

- Σύμφωνα με το υπόδειγμα, οι περιφέρειες θα αναπτυχθούν τόσο γρήγορα όσο υψηλότερες είναι οι ροπές προς αποταμίευση και όσο χαμηλότεροι είναι οι λόγοι κεφαλαίου-προϊόντος.
- Τα πλεονάσματα και τα ελλείμματα των περιφερειακών ισοζυγίων πληρωμών λαμβάνουν τη μορφή εκροών και εισροών κεφαλαίου. Οι καθαρές εισροές κεφαλαίου αποτελούν καθαρές αυξήσεις του συνόλου των αποταμιεύσεων των περιφερειών οι οποίες μπορούν να αυξήσουν τον ρυθμό ανάπτυξής τους. Έτσι οι περιφέρειες με πλεονάζουσες εισαγωγές αυξάνονται ταχύτερα έναντι άλλων.
- Ομοίως με τον παραγωγικό συντελεστή εργασία ή το κεφάλαιο, οι περιφέρειες που έχουν εισροή εργασίας λόγω αυξημένης εσωτερικής προσφοράς, αναπτύσσονται ταχύτερα.

diagram

novation

shop

2.4.4 Φιλελεύθερες εξελικτικές Θεωρίες (1/4)

(1950-σημερα)

Θεωρία διατομεακής και διαπεριφερειακής διάχυσης οικονομικής ανάπτυξης του Hirschman

- Ο Hirschman υποστηρίζει ότι οι διαφορές στον ρυθμό ανάπτυξης του κ.κ. εισοδήματος των περιφερειών οφείλονται σε διασταλτικά αποτελέσματα (trickling down effects) και στα συσταλτικά αποτελέσματα (polarization effects) τα οποία οι πλούσιες περιφέρειες ασκούν στις φτωχότερες.
- Ο Hirschman θεωρεί ότι στα αρχικά στάδια της ανάπτυξης υπάρχει έντονη πόλωση μεταξύ των περιφερειών (ανεπτυγμένων-υποανάπτυκτων). Στα τελευταία στάδια υπάρχει η τάση της ισόρροπης ανάπτυξης που πρέπει να συνοδεύεται από μέτρα περιφερειακής πολιτικής η οποία πρέπει να κατευθύνεται σε τομείς κλειδιά και όχι ισόρροπα σε όλους τους τομείς τους οποίους οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες δεν έχουν τα μέσα να αναπτύξουν.

diagram

innovation

shop

2.4.4 Φιλελεύθερες εξελικτικές Θεωρίες (2/4)

Θεωρία των πόλων ανάπτυξης του Perroux

- Η ανάπτυξη εμφανίζεται σε πόλους ανάπτυξης η οποία έπειτα εξαπλώνεται στο σύνολο του χώρου.
- Οι πόλοι ανάπτυξης βρίσκονται στα συγκεκριμένα σημεία του χώρου είτε σε βιομηχανικές πόλεις, είτε σε αστικά κέντρα που διαθέτουν συγκεκριμένα πλεονεκτήματα.
- Η διαδικασία αυτή δημιουργεί ορισμένες ανεπτυγμένες περιφέρειες και άλλες υποανάπτυκτες. Ένας πόλος ανάπτυξης συνήθως παρουσιάζει μια συγκέντρωση βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε αστικές συνήθως περιοχές.
- Οι βιομηχανικές συγκεντρώσεις αυτές λειτουργούν ως προωθητικές βιομηχανίες και οδηγούν στην ανάπτυξη της οικονομίας στη ζώνη επιρροής του πόλου αυτού και διαχέεται σε όλη την περιφέρεια. Δημιουργεί έτσι ανισότητες σε σχέση με περιφέρειες δίχως πόλους ανάπτυξης.

diagram

shop

2.4.4 Φιλελεύθερες εξελικτικές Θεωρίες (3/4)

Θεωρία των πόλων σχέσεων «πυρήνα-περιφέρειας» του Friedmann

- Το μοντέλο αυτό δίνει έμφαση στη δύναμη της εξωτερικής ενίσχυσης της ανάπτυξης, τις ισχυρές εξωτερικές οικονομίες των περιφερειών του πυρήνα και την πολιτική και οικονομική επιχειρηματικότητα στην μετατροπή ζήτησης των εξαγωγών σε ανάπτυξη.
- Ο Friedman (1966 και 1973) διακρίνει τέσσερα στάδια ανάπτυξης με βάση το ποσοστό συμμετοχής της βιομηχανίας στο ΑΕΠ. Τα στάδια αυτά είναι: προβιομηχανικό (0-10%), μεταβατικό (10-25%), βιομηχανικό (25-50%) και μεταβιομηχανικό (50% και πάνω).
- Οι κεντρικές περιφέρειες του πυρήνα (core regions) επιβάλλονται στις υπόλοιπες κατά τη μεταβατική και βιομηχανική φάση δημιουργώντας ανισότητες. Οι πυρήνες αποτελούν στις αρχικές φάσεις εξέλιξης δυναμικές περιφέρειες που προσδιορίζουν την εξέλιξη της περιφέρειας. Στο επόμενο στάδιο η ανάπτυξη διαχέεται καθώς ο δυναμικός – ηγεμονικός ρόλος του πυρήνα σταδιακά μειώνεται.

diagram

shop

2.4.4 Φιλελεύθερες εξελικτικές Θεωρίες (4/4)

Θεωρία των πόλων σχέσεων «πυρήνα-περιφέρειας» του Friedmann

Η θεωρία του Friedman περιέχει παραμέτρους που διαμορφώνουν τη σχέση πυρήνα – περιφέρειας. Αυτές οι παράμετροι είναι:

- η διάδοση της καινοτομίας που διαμορφώνει τα κοινωνικοπολιτιστικά πρότυπα στον γεωγραφικό χώρο,
- η μετανάστευση που διαμορφώνει το πρότυπο του οικιστικού πλέγματος,
- οι επενδύσεις που διαμορφώνουν την εγκατάσταση των οικονομικών δραστηριοτήτων και μπορεί να συμβάλει στην αποκέντρωση,
- η λήψη αποφάσεων που διαμορφώνει τα πρότυπα χωρικής οργάνωσης της εξουσίας, δηλαδή τη συγκέντρωση των διοικητικών λειτουργιών στον πυρήνα.

diagram

shop

Βιβλιογραφία

- Αγγελόπουλος, Ά. (1989). *Οικονομική Ανάπτυξη- Θεωρία και Πολιτική*. Αθήνα: Πιτσίλος.
- Βλιάμος, Σ. (2008). *Περιφερειακή – Τοπική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ).
- Brunet, R., Ferras, R. et Théry, H. (1992). *Les mots de la géographie, dictionnaire critique*. Montpellier/Paris/Reclus/La Documentation Française.
- Καζάκος, Π. (1984). *Μαθήματα Περιφερειακής Ανάπτυξης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κολλίντζας, Τ. (2002). *Θεωρία Οικονομικής Ανάπτυξης*. Αθήνα: Κ. & Π. Συμπίλιας.
- Κονσόλας Ν., (1997). *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήση.

diagram

innovation

shop

Βιβλιογραφία

- Λαγός, Δ. (2007). *Θεωρίες Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης*. Αθήνα: Κριτική.
- Λαμπριανίδης, Λ. (2001). *Οικονομική Γεωγραφία: Στοιχεία Θεωρίας και Εμπειρικά Παραδείγματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκης.
- Παπαδασκαλόπουλος, Δ.Θ. & Χριστοφάκης, Σ.Μ. (2016). *Περιφερειακός Προγραμματισμός και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Πολύζος, Σ. (2011). *Περιφερειακή Ανάπτυξη*. Αθήνα: Κριτική.
- Storper, M. (1997). *The regional world: territorial development in a global economy*. London: Guilford Press.

diagram

evolution

shop

Διάλεξη 2^η: Περιφερειακή και Διασυνοριακή Ανάπτυξη: Ανάγκες και Προτεραιότητες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Περιφερειακή Ανάπτυξη
    - 1.1. Η έννοια της «Περιφερειακής Ανάπτυξης»
    - 1.2. Σκοπός και στόχοι της Περιφερειακής Ανάπτυξης
    - 1.3. Παράγοντες Περιφερειακής Ανάπτυξης
    - 1.4. Το περιφερειακό πρόβλημα
      - 1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος
  2. Περιφερειακή Ανάπτυξη: Ανάγκες και Προτεραιότητες
  3. Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα Interreg και η συμβολή τους στη περιφερειακή και διασυνοριακή ανάπτυξη
- Βιβλιογραφία

1.1. Η έννοια της «Περιφερειακής Ανάπτυξης» (1/3)

- ❖ Η έμφαση στην περιφέρεια ως πεδίου οικονομικής ανάπτυξης και πολιτικής παρέμβασης αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία επιστημονικής διερεύνησης τις τελευταίες δεκαετίες.
- ❖ Η **Περιφερειακή Ανάπτυξη αποτελεί την αναγκαιότητα συνοχής των διαφόρων περιοχών μιας χώρας προς τον εθνικό μέσο όρο** με βάση μία ή περισσότερες μεταβλητές, οι οποίες ορίζονται από του αρμόδιους άσκησης πολιτικής της εκάστοτε χώρας (εκ των άνω ανάπτυξη – top down development) ή είναι το αποτέλεσμα μέτρων και απαιτήσεων που ξεκινούν από τη βάση (εκ των κάτω ανάπτυξη – bottom up development) και καθοδηγούνται προς τα άνω.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια της «Περιφερειακής Ανάπτυξης» (2/3)

- ❖ Ο όρος της περιφερειακής ανάπτυξης, συνήθως, **ερμηνεύεται διαφορετικά για κάθε περιφέρεια προγραμματισμού**, ακόμα και αν πρόκειται για ομοειδείς περιφέρειες ή περιφέρειες της ίδιας χώρας. Αυτό συμβαίνει διότι η ανάπτυξη αναλύεται και επιτυγχάνεται ξεχωριστά για κάθε περιφέρεια. Τα οικονομικά προβλήματα σε συνδυασμό με την κοινωνία και την πολιτική ποικίλουν ακόμη και σε γειτονικές περιοχές.
- ❖ Η περιφερειακή ανάπτυξη συντελείται περισσότερο από τον κρατικό περιφερειακό προγραμματισμό (κεντρικό ή αποκεντρωμένο) και λιγότερο από την ελεύθερη λειτουργία της αγοράς.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια της «Περιφερειακής Ανάπτυξης» (3/3)

- ❖ Η διαδικασία της περιφερειακής ανάπτυξης προκαλείται από τη διαχρονική μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας που επιδιώκει η περιφερειακή οικονομική πολιτική ανάπτυξης χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα μέσα και φορείς, ώστε να επιτύχει συγκεκριμένους σκοπούς.
- ❖ Η διαδικασία αυτή συντελεί στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη όλων των περιφερειών μιας χώρας, καθώς αυξάνεται και διαφοροποιείται η παραγωγική τους ικανότητα και εξελίσσεται η κοινωνική, θεσμική και χωροταξική τους οργάνωση.

diagram

novation

shop

1.2. Σκοπός και στόχοι της Περιφερειακής Ανάπτυξης (1/2)

- Οι βασικοί στόχοι της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής είναι η αξιοποίηση των αναπτυξιακών ικανοτήτων των πόλεων και των περιφερειών της χώρας και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Πιο συγκεκριμένα, ως στόχοι τίθενται η προώθηση της ανάπτυξης και η προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιοχών, η στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιοχών που αντιμετωπίζουν αναπτυξιακές δυσκολίες και η στήριξη της προσαρμογής των πολιτικών και των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης κι απασχόλησης.

diagram

novation

shop

1.2. Σκοπός και στόχοι της Περιφερειακής Ανάπτυξης (2/2)

- Συνεπώς, η περιφερειακή ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο , στοχεύει στη μείωση διαπεριφερειακών ανισοτήτων και στην ενίσχυση της συνοχής της χώρας και παράλληλα εξειδικεύεται σε επιμέρους περιφερειακά προγράμματα για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων εκάστης περιφέρειας με σκοπό την υποβοήθηση των υποβαθμισμένων περιοχών, τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση της συνοχής στο εσωτερικό τους.

diagram

novation

shop

1.3. Παράγοντες Περιφερειακής Ανάπτυξης (1/4)

- Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της περιφερειακής ανάπτυξης διακρίνονται σε αυτούς **της κλειστής ή της ανοιχτής οικονομίας**.
- Στην περίπτωση της κλειστής οικονομίας, δηλαδή της οικονομίας με ελάχιστες ή και καθόλου εξωτερικές οικονομικές σχέσεις, οι παράγοντες διακρίνονται σε εγχώριους στατιστικούς και δυναμικούς.
- Στους **στατιστικούς παράγοντες** συμπεριλαμβάνονται: α) οι φυσικοί και οι ανθρώπινοι πόροι, β) η γεωγραφική θέση και το μέγεθος μιας περιφερειακής οικονομίας, γ) το γεωφυσικό και κλιματολογικό περιβάλλον, δ) το επίπεδο των υποδομών και της τεχνολογικής ανάπτυξης, ε) το συνολικό μέγεθος της εσωτερικής αγοράς, στ) το σύστημα διαχείρισης της περιφερειακής ανάπτυξης και ζ) το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο.

diagram

novation

shop

1.3. Παράγοντες Περιφερειακής Ανάπτυξης (2/4)

- Στους **δυναμικούς παράγοντες** συμπεριλαμβάνονται κυρίως: α) η κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής σε επίπεδο χώρας (εργασίας και κεφαλαίου), β) οι διαπεριφερειακές οικονομικές και τεχνολογικές διασυνδέσεις, γ) η δυνατότητα αξιοποίησης των οικονομιών κλίμακας και οικονομικής συγκέντρωσης, δ) ο διαπεριφερειακός, εμπορικός και επενδυτικός ανταγωνισμός και ε) η τεχνολογική πρόοδος και οι επιδράσεις των πολιτικών παρέμβασης.
- Οι παραπάνω παράγοντες, στο σύνολό τους, καθορίζουν την **ένταση των οικονομιών συγκέντρωσης** (οικονομίες αστικής κλίμακας και οικονομίες συσπείρωσης) **της περιφερειακής οικονομίας** και αποτελούν **βασικό αίτιο** εμφάνισης των **περιφερειακών ανισοτήτων**.

diagram

shop

1.3. Παράγοντες Περιφερειακής Ανάπτυξης (3/4)

- Σύμφωνα με τον Peroux (1981), η ανάπτυξη δεν εμφανίζεται σε όλα τα μέρη την ίδια χρονική στιγμή, αλλά αντίθετα εκδηλώνεται σε σημεία με διαφορετική ένταση. Επεκτείνεται μέσα από διαφορετικές συνδέσεις προκαλώντας διαφορετικές κατά περίπτωση επιπτώσεις στο σύνολο της Οικονομίας.
- Η ίδια η αναπτυξιακή διαδικασία χρειάζεται τις περιφερειακές ανισότητες για να λειτουργήσει.
- Με τον όρο «περιφερειακές ανισότητες» νοείται ο μηχανισμός μέσα από τον οποίο κινητοποιούνται οι συντελεστές παραγωγής και μέσα από τον οποίο προκύπτει η συνολική μεγέθυνση της οικονομίας.

diagram

shop

1.3. Παράγοντες Περιφερειακής Ανάπτυξης (4/4)

- Όσον αφορά στην ανοιχτή οικονομία, εξαιτίας των έντονων εξωτερικών οικονομικών σχέσεων, η περιφερειακή ανάπτυξη προσδιορίζεται από εγχώριους και εξωτερικούς παράγοντες.
- Οι περιφέρειες που ανήκουν σε μία ανοιχτή οικονομία έχουν τη δυνατότητα, μέσω των εσωτερικών και εξωτερικών οικονομικών συναλλαγών να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους λόγω της εξειδίκευσής τους σε προϊόντα που εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα και μπορούν να αντλήσουν ή και να διαθέσουν κεφάλαια ευκολότερα και με καλύτερους όρους.

diagram

novation

shop

1.4. Το περιφερειακό πρόβλημα (1/2)

- Το περιφερειακό πρόβλημα μιας αναπτυγμένης γενικά χώρας, έγκειται συνήθως στις διαρθρωτικές ανισότητες της οικονομίας που παρουσιάζονται διαχρονικά μεταξύ του κέντρου και της περιφέρειας και προκύπτει ως αποτέλεσμα αφενός των επιδιωκόμενων υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και αφ' ετέρου της απουσίας μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδιασμού ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο.

Είναι η χωρική ασυμμετρία στην ανάπτυξη μιας χώρας ή ενός γεωγραφικού χώρου και η επακόλουθη περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανισορροπία.

1.4. Το περιφερειακό πρόβλημα (2/2)

Το περιφερειακό πρόβλημα αναφέρεται:

1. Στην **άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε όλον τον κόσμο** (π.χ. άνιση ανάπτυξη μεταξύ των δυτικών χωρών και των χωρών του “τρίτου κόσμου”).
2. Στην **άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε ενότητες ή οικονομικές ενώσεις χωρών** (π.χ. ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.).
3. Στην **άνιση ανάπτυξη των περιφερειών μιας χώρας** (π.χ. έντονες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες μεταξύ περιφερειών ή μεταξύ αστικών και μη αστικών περιοχών).

diagram

novation

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (1/9)

- Γενικότερα, οι **παράγοντες** που προκαλούν τις **περιφερειακές ανισότητες** έχουν άμεση σχέση με τις **αδυναμίες** που παρουσιάζει ο **μηχανισμός της αγοράς**, με την **άνιση κατανομή των φυσικών πόρων**, με το **υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο**, με την **δομή της οικονομίας της περιφέρειας** και την **κλαδική της διάρθρωση**.

diagram

novation

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (2/9)

Συγκεκριμένα, οι πιο σημαντικοί παράγοντες που συμβάλλουν στη δημιουργία του περιφερειακού προβλήματος είναι οι εξής:

- Γεωγραφικοί παράγοντες
- Η δομή της οικονομίας των περιφερειών
- Η χαμηλή σχετική κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου
- Θεσμικοί παράγοντες
- Πολιτικοί παράγοντες
- Πολιτιστικοί παράγοντες
- Εξωτερικές Οικονομίες
- Περιβαλλοντικοί παράγοντες
- Έλλειψη ενίσχυσης καινοτομικών δραστηριοτήτων
- Εξωτερικός έλεγχος
- Περιορισμένη επιχειρηματική πρωτοβουλία

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (3/9)

Γεωγραφικοί παράγοντες:

- Η έλλειψη φυσικών πόρων και πρώτων υλών σε μία περιφέρεια έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της καθώς μια φτωχή σε πόρους και υλικά περιφέρεια παρουσιάζει σημαντικό αναπτυξιακό μειονέκτημα σε σχέση με άλλες πλουσιότερες.
- Η μεγάλη απόσταση μιας περιφέρειας από τα αναπτυγμένα κέντρα μιας χώρας μπορεί να οδηγήσει στη γεωγραφική της απομόνωση.
- Σε απομονωμένες γεωγραφικά περιοχές συνήθως υπάρχει στέρηση εξειδικευμένων υπηρεσιών, ενώ η πρόσβαση σε δίκτυα και νέες τεχνολογίες είναι δυσκολότερη.

diagram

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (4/9)

Η δομή της οικονομίας των περιφερειών:

- Οι στηριζόμενες περιφέρειες σε παραδοσιακούς κλάδους παραγωγής ή οι περιφέρειες που διαθέτουν βιομηχανίες με απαρχαιωμένη τεχνολογία εμφανίζουν σημαντικές πιθανότητες παρακμής ένα υπάρξει μείωση της ζήτησης των παραγόμενων προϊόντων τους.
- Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού ανεργίας και τη μείωση του ρυθμού ανάπτυξής τους.

diagram

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (5/9)

Η χαμηλή σχετική κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου:

- Έχει διαπιστωθεί ότι η κινητικότητα της εργασίας προς τις περιφέρειες που υπάρχει ζήτηση είναι αργή αλλά υπαρκτή, αλλιώς δεν θα υπήρχε το φαινόμενο της σύγχρονης εσωτερικής ή εξωτερικής μετανάστευσης.
- Το κόστος της συγκεκριμένης μετακίνησης είναι αρκετά μεγάλο και με αντίστοιχες συνέπειες.
- Και η κινητικότητα του κεφαλαίου παρουσιάζει ατέλειες με αποτέλεσμα την εμφάνιση ανισοτήτων στο εισόδημα και την απασχόληση.

diagram

evolution

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (6/9)

Θεσμικοί παράγοντες:

- Η υπερσυγκέντρωση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στην κεντρική δημόσια διοίκηση αποδυναμώνει σημαντικά τη δυνατότητα των περιφερειών να προωθήσουν τις τοπικές και περιφερειακές τους υποθέσεις και παράλληλα ενισχύει την τάση υπερσυγκέντρωσης του πληθυσμού στα ήδη κορεσμένα αστικά κέντρα.

Πολιτικοί παράγοντες:

- Σημαντικά γεγονότα όπως πόλεμοι, βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών, διαμελισμός κρατών, καταστροφές φυσικών πόρων και η προσάρτηση περιφερειών στον εθνικό κορμό μίας χώρας σε διαφορετικές χρονικές περιόδους μπορούν να προκαλέσουν σοβαρά προβλήματα σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο.

diagram

novation

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (7/9)

Πολιτιστικοί παράγοντες:

- Σε περιοχές που εμφανίζουν χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο, ο αναλφαβητισμός, η παιδική θνησιμότητα και η αύξηση του πληθυσμού σε περιοχές με λίγες δυνατότητες απασχόληση, επεκτείνουν σημαντικά το περιφερειακό πρόβλημα.

Εξωτερικές Οικονομίες:

Η ύπαρξη στην πρωτεύουσα και στα μεγάλα αστικά κέντρα σημαντικών υποδομών, άριστων συστημάτων επικοινωνιών και συγκοινωνιών σε συνδυασμό με την ύπαρξη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες και προσανατολίζουν τις επιχειρήσεις να εγκατασταθούν στις ευημερούσες περιφέρειες. Κατά αυτό τον τρόπο επιτείνεται και μεγαλώνει περισσότερο το περιφερειακό πρόβλημα.

diagram

novation

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (8/9)

Περιβαλλοντικοί παράγοντες:

- Το φυσικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τις κλιματικές συνθήκες κάθε περιφέρειας μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης τουρισμού και νέων επενδύσεων σε διάφορους τομείς (πχ. Τεχνολογία, έρευνα, εκπαίδευση κτλ).

Έλλειψη ενίσχυσης καινοτομικών δραστηριοτήτων:

- Βασική αιτία δημιουργίας περιφερειακών ανισοτήτων μπορεί να θεωρηθεί η απουσία δυνατοτήτων ανάπτυξης εφευρέσεων, καινοτομιών και απορρόφησης των αποτελεσμάτων της τεχνολογικής έρευνας από τα κέντρα διάχυσης.

diagram

novation

shop

1.4.1. Προσδιοριστικοί παράγοντες του περιφερειακού προβλήματος (9/9)

Εξωτερικός έλεγχος:

- Κάποιες φορές οι αποφάσεις της διοίκησης μιας επιχείρησης με έδρα εκτός της περιφέρειας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αναπτυξιακή διαδικασία στην περιφέρεια.

Περιορισμένη επιχειρηματική πρωτοβουλία:

- Μία από τις πιο σημαντικές αιτίες του περιφερειακού προβλήματος είναι η έλλειψη πρωτοβουλιών και επιχειρηματικού κλίματος σε μία περιφέρεια. Κρίνεται απαραίτητη η κινητοποίηση των τοπικών πόρων σε συνδυασμό με την επαγγελματική εξειδίκευση των ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων και την προθυμία τοπικών επιχειρηματιών για την ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου.

diagram

shop

2. Περιφερειακή Ανάπτυξη: Ανάγκες και Προτεραιότητες (1/4)

- Ένα σύγχρονο κράτος, που έχει ως στόχο την ομαλή λειτουργία του, αποσκοπώντας στη διατήρηση της συνοχής του οικονομικού και κοινωνικού ιστού, ασκεί περιφερειακή πολιτική για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Η περιφερειακή πολιτική αποτελεί ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σ' ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας.
- Οι λόγοι άσκησης της περιφερειακής πολιτικής διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή και από χώρα σε χώρα, καθώς επηρεάζονται από τα διαφορετικά της χαρακτηριστικά και από τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν στην παρούσα χρονική περίοδο.

diagram

shop

2. Περιφερειακή Ανάπτυξη: Ανάγκες και Προτεραιότητες (2/4)

Οι σημαντικότεροι λόγοι άσκησης περιφερειακής πολιτικής από ένα κράτος ταξινομούνται ως εξής:

- 1. Οικονομικοί λόγοι:** η διόρθωση της ανεπάρκειας των δυνάμεων της αγοράς, η πλήρης απασχόληση των συντελεστών παραγωγής ή πρόληψη της υποαπασχόλησης τους, η οικονομική μεγέθυνση και ανακατανομή των πόρων, η πρόληψη πληθωριστικών πιέσεων, η χωροθέτηση των επιχειρήσεων, το κόστος συμφόρησης των αστικών κέντρων και η ενίσχυση της συνοχής των περιφερειών της ΕΕ.

Όπως είναι φανερό, η οικονομική διάσταση της άσκησης περιφερειακής πολιτικής έχει ως κύριο σκοπό την **προώθηση μέτρων και δράσεων που αποσκοπούν στην διάχυση των οικονομικών δραστηριοτήτων και την αποφυγή συγκέντρωσης τους γύρω από τα λίγα μεγάλα αστικά κέντρα.**

diagram

innovation

shop

2. Περιφερειακή Ανάπτυξη: Ανάγκες και Προτεραιότητες (3/4)

2. Κοινωνικοπολιτικοί λόγοι: η περιφερειακή ανεργία, η δίκαιη διανομή του εισοδήματος, η ενίσχυση των κοινωνικών και πολιτιστικών περιφερειακών προτύπων και η πολιτική οργάνωση και ενεργοποίηση της συμμετοχής του πληθυσμού.

- Η κοινωνική διάσταση της άσκησης περιφερειακής πολιτικής έγκειται στο να εξασφαλίσει ότι όλα τα μέρη της κοινωνίας θα απολαμβάνουν ισομερώς τα οφέλη της ανεπτυγμένης οικονομίας.
- Ένα από τα πρώτα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία εντοπισμού περιφερειακών ανισοτήτων αποτελούσαν οι δείκτες περιφερειακής ανεργίας.

diagram

shop

2. Περιφερειακή Ανάπτυξη: Ανάγκες και Προτεραιότητες (4/4)

3. Περιβαλλοντικοί λόγοι: η προστασία και απορρύπανση του περιβάλλοντος και η αειφόρος ανάπτυξη.

- Η περιβαλλοντική διάσταση αποτελεί υποχρέωση και βασική ευθύνη του κράτους.
- Οι περιφέρειες, που έχουν σοβαρά προβλήματα λόγω των μεγάλων πληθυσμιακών συγκεντρώσεων και της αυξανόμενης συμφόρησης, χρήζουν επιτακτικής ανάγκης για την αντιμετώπιση προβλημάτων κατοικίας, ύδρευσης και αποχέτευσης, ρύπανσης, εγκληματικότητας κτλ.
- Η περιφερειακή πολιτική αμβλύνει την πίεση που δέχονται τα μεγάλα αστικά κέντρα, διοχετεύοντας μέρος της οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια.

diagram

novation

shop

3. Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα Interreg και η συμβολή τους στη περιφερειακή και διασυνοριακή ανάπτυξη (1/3)

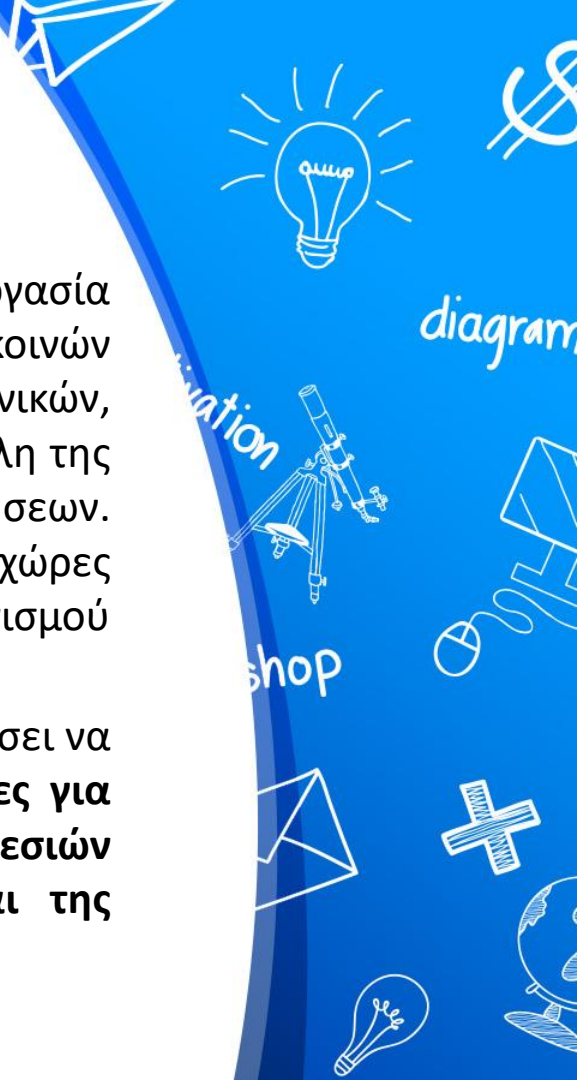
- Η **Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία** (γνωστή και ως Interreg) αποτελεί έναν από τους στόχους της Πολιτικής Συνοχής και στοχεύει στην προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής μεταξύ των Κρατών Μελών της ΕΕ συμβάλλοντας με τον τρόπο στην αρμονική ανάπτυξη σε ολόκληρη την Ένωση.
- Συγχρηματοδοτείται από τα **Διαρθρωτικά Ταμεία** και συγκεκριμένα από το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**, και στηρίζει προγράμματα **διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας**.

3. Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα Interreg και η συμβολή τους στη περιφερειακή και διασυνοριακή ανάπτυξη (2/3)

- **Σκοπός** της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας είναι η συνεργασία χωρίς σύνορα παρέχοντας το πλαίσιο για την υλοποίηση κοινών δράσεων και ανταλλαγών πολιτικών μεταξύ των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών φορέων από τα διάφορα Κράτη Μέλη της ΕΕ με σκοπό την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων και προκλήσεων. Επιπλέον στηρίζει και την συνεργασία Κρατών Μελών με τρίτες χώρες που γειτνιάζουν με την Ε.Ε. στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας και του Μηχανισμού Προ-ενταξιακής Βοήθειας.
- Για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, το Interreg θα συνεχίσει να υποστηρίζει τη **διασυνοριακή κινητικότητα** και τις **προσπάθειες για την ανάπτυξη της προστασίας του περιβάλλοντος, των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης, των ειδικευμένων θέσεων εργασίας και της πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες** για την επόμενη γενιά της ΕΕ.

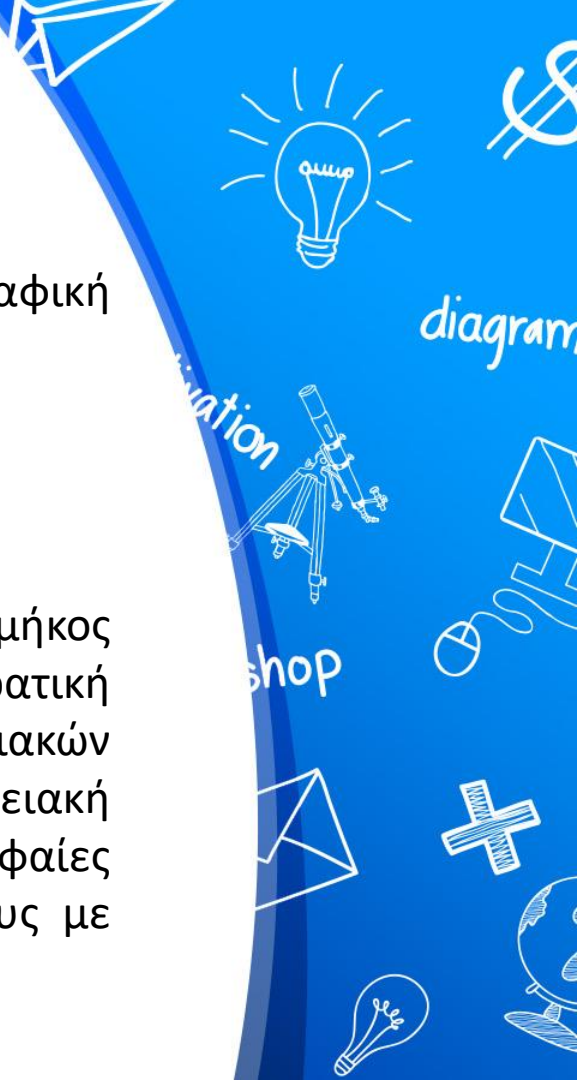

3. Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα Interreg και η συμβολή τους στη περιφερειακή και διασυνοριακή ανάπτυξη (3/3)

Επιπλέον, **δύο νέοι στόχοι** θα κατευθύνουν την εδαφική συνεργασία και είναι οι εξής:

1. Καλύτερη διακυβέρνηση συνεργασίας
2. Μια ασφαλέστερη, πιο ασφαλής Ευρώπη

Το Interreg περιλαμβάνει τη διασυνοριακή συνεργασία κατά μήκος όλων των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων της ΕΕ, τη διακρατική συνεργασία συμπεριλαμβανομένων των μακροπεριφερειακών στρατηγικών και θαλάσσιων λεκανών· και τη διαπεριφερειακή συνεργασία, η οποία δημιουργεί δίκτυα και επιτρέπει σε κορυφαίες περιφέρειες να μοιραστούν τις επιτυχίες και την εμπειρία τους με άλλες περιοχές.

Βιβλιογραφία (1/2)

Ανδρεοπούλου, Ζ. (2014). Περιφερειακή Ανάπτυξη: Πανεπιστημιακές Σημειώσεις – Διαλέξεις. ΑΠΘ. Ανακτήθηκε από: https://www.for.auth.gr/uploads/pages/B11_γ_A_A_A_E_I_2014_γ_γ_A_E_A.pdf

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης: ειδικές διατάξεις που διέπουν τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ο οποίος υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1059&from=EN#d1e4312-94-1>

Κονσόλας, Ν.Ι. (1997). *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Βιβλιογραφία (2/2)

Κότιος, Α. & Τσέλιος, Β. (2002). Παγκοσμιοποίηση, Νέα Οικονομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη: σειρά ερευνητικών εργασιών. *Αειχώρος*, 4(8). pp. 67-86.

Παπαδασκαλόπουλος, Α. & Χριστοφάκης, Μ. (2002). *Περιφερειακός Προγραμματισμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Perroux, F. (1981). *Pour une philosophie du nouveau développement*. Vol. 4., Presses de l'UNESCO.

Πολύζος, Σ. Το Περιφερειακό Πρόβλημα. Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα. Ανακτήθηκε από:

<http://eclass.opencourses.teicm.gr/eclass/modules/units/?course=TME100&id=249>

Χριστοφάκης, Μ. (2001). *Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

diagram

novation

shop

Διάλεξη 3^η: Ο βιώσιμος Περιφερειακός Οικονομικός Μετασχηματισμός ως στόχος της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πολιτική Συνοχής – Κοινωνικοοικονομική πολιτική της ΕΕ
  2. Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης
    - 2.1. Η έννοια της «Έξυπνης Εξειδίκευσης»
    - 2.2. Ευρωπαϊκή πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης
    - 2.3. Εθνικές/ Περιφερειακές Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3)
  3. Βιώσιμη Ανάπτυξη
    - 3.1. Η έννοια της «βιώσιμης ανάπτυξης»
    - 3.2. «Ατζέντα 2030» και Βιώσιμη Ανάπτυξη
  4. Ο Βιώσιμος Περιφερειακός Οικονομικός Μετασχηματισμός ως στόχος των Ευρωπαϊκών Στρατηγικών
  5. Πειραματισμός πολιτικής για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027
- Βιβλιογραφία

1. Πολιτική Συνοχής – Κοινωνικοοικονομική πολιτική της ΕΕ (1/6)

- Η Πολιτική Συνοχής αναγνωρίστηκε ως **κοινοτική πολιτική** το 1986 από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, της οποίας το άρθρο 158 ορίζει ως **βασικό στόχο** της Κοινότητας την **ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής συνοχής**.
- Καθίσταται επίσης ως **κρίσιμος στόχος** της ΕΕ στη **Συνθήκη του Μάαστριχτ** και γίνεται εξίσου εκτενής αναφορά στη **Συνθήκη της Λισσαβόνας**.
- Οι **διαστάσεις** της Πολιτικής Συνοχής είναι η **Κοινωνική**, η **Περιφερειακή** και η **Εδαφική**.

diagram

innovation

shop

1. Πολιτική Συνοχής – Κοινωνικοοικονομική πολιτική της ΕΕ (2/6)

- Η **χρηματοδότηση** των υλοποιούμενων δράσεων και έργων της Πολιτικής Συνοχής διαχρονικά γίνεται μέσω των παρακάτω ταμείων:
  1. Του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ με Κανονισμό αριθ.1303/2013)
  2. Του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ με τον κανονισμό αριθμ1301/2013)
  3. Ταμείου Συνοχής (ΤΣ με τον κανονισμό αριθμ1304/2013)
  4. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ με τον κανονισμό αριθ.1305/2013)
  5. Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ με τον κανονισμό αριθ.508/2014)

diagram

shop

1. Πολιτική Συνοχής – Κοινωνικοοικονομική πολιτική της ΕΕ (3/6)

- Η **Κοινωνική Διάσταση** χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Οι χρηματοδοτήσεις εξυπηρετούν πρωτίστως την προώθηση της απασχόλησης και της κινητικότητας των εργαζομένων, τις επενδύσεις στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και στην ενίσχυση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης.
- Η **Περιφερειακή Διάσταση** χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ με βάση τις προτεραιότητες σε ό,τι αφορά τις περιφέρειες που χαρακτηρίζονται ανεπτυγμένες και τις περιφέρειες σε μετάβαση.
- Η **Εδαφική Διάσταση** αναφέρεται στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των γειτονικών χωρικών μονάδων ώστε να αντιμετωπίζονται συλλογικά οι κοινές προκλήσεις.

diagram

shop

1. Πολιτική Συνοχής – Κοινωνικοοικονομική πολιτική της ΕΕ (4/6)

- Η Πολιτική Συνοχής μέσω των θεματικών της Στόχων επιδιώκει να συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της στρατηγικής που αντικατέστησε την «Στρατηγική της Λισαβόνας» θέτοντας πέντε αντιπροσωπευτικούς και μετρήσιμους στόχους σε ενωσιακό επίπεδο μέχρι το 2020 και οι οποίοι αφορούν την απασχόληση (καθώς η απώλεια των θέσεων εργασίας και η νεανική ανεργία μαστίζουν την Ευρώπη), την Ε&Α, την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια, την εκπαίδευση, την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

diagram

innovation

shop

1. Πολιτική Συνοχής – Κοινωνικοοικονομική πολιτική της ΕΕ (5/6)

Οι στόχοι της πολιτικής Συνοχής είναι οι εξής:

- Απασχόληση 75% του συνόλου των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών
- 3% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ να επενδύεται σε έρευνα και ανάπτυξη
- Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή απόδοση:
  - Μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 20% σε σχέση με το 1990
  - Παραγωγή 20% της καταναλισκόμενης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
  - Αύξηση 20% της ενεργειακής αποδοτικότητας

diagram

novation

shop

1. Πολιτική Συνοχής – Κοινωνικοοικονομική πολιτική της ΕΕ (6/6)

- Οι χρηματοδοτήσεις της Πολιτικής Συνοχής, με βάση τις προτάσεις της Επιτροπής για τις χρηματοδοτήσεις της περιόδου 2014-2020, αναφέρονται πλέον σε **όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες και όχι στις περιφέρειες χαμηλής ανάπτυξης** όπως ίσχυε στο παρελθόν.
- Έτσι υποχρεωτικώς το 80% των πόρων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης πρέπει να επενδύονται σε συγκεκριμένους στόχους (που είναι η ενεργειακή απόδοση, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η καινοτομία και οι μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις), για τις χρηματοδοτήσεις που κατευθύνονται στις ανεπτυγμένες περιφέρειες (κκαεπ>90% του μέσου όρου ΕΕ-27) και τις περιφέρειες σε μετάβαση (κκαεπ: 75-90% του μέσου όρου ΕΕ-27).
- Για να είναι περισσότερο αποτελεσματικές οι χρηματοδοτήσεις της πολιτικής αυτής, επιλέγεται η στροφή προς **την έξυπνη εξειδίκευση**.

diagram

novation

shop

**ΕΞΥΠΝΗ
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ**

2.1. Η έννοια της «Έξυπνης Εξειδίκευσης»

Έξυπνη εξειδίκευση: σημαίνει εντοπισμός των μοναδικών χαρακτηριστικών και μέσων κάθε χώρας και περιφέρειας, επισημαίνοντας τα συγκριτικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά τους, και συγκεντρώνοντας τοπικούς παράγοντες και πόρους γύρω από ένα όραμα για το μέλλον τους, που άγεται από την αριστεία και την εξωστρέφεια».

Ως **στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης** νοούνται «οι εθνικές ή περιφερειακές καινοτόμες στρατηγικές που θέτουν προτεραιότητες για την αξιοποίηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος με την ανάπτυξη και την αντιστοίχιση της δικής τους έρευνας και καινοτομίας με τις ανάγκες των επιχειρήσεων ώστε να αντιμετωπίσουν τις αναδυόμενες ευκαιρίες και τις εξελίξεις της αγοράς με συνεκτικό τρόπο, ενώ αποφεύγουν την περιττή επανάληψη και τον κατακερματισμό των προσπαθειών».

diagram

shop

2.2. Ευρωπαϊκή πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης (1/4)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει το όραμά της για την κοινωνική οικονομία της αγοράς στο πλαίσιο της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020, το οποίο στοχεύει στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών μέσα από την πρόοδο **σε τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες:**

1. Τη βασισμένη στη γνώση έξυπνη ανάπτυξη και την καινοτομία
2. Την αειφόρο ανάπτυξη, την προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και ανταγωνιστικής οικονομίας
3. Την χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, την προώθηση μιας οικονομίας υψηλής απασχόλησης μέσω της εξασφάλισης οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής

diagram

novation

shop

2.2. Ευρωπαϊκή πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης (2/4)

- ❖ Προϋπόθεση για την επίτευξη του ανώτερου στόχου είναι η ανάπτυξη μίας περιεκτικής ευρωπαϊκής στρατηγικής καινοτομίας που επενδύει στην έρευνα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα σε κάθε Κράτος Μέλος και περιφέρεια της ΕΕ, προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως η δυναμικότητα της Ευρώπης.
- ❖ Ταυτόχρονα, η ΕΕ συνιστά στις εθνικές και περιφερειακές αρχές την κατάρτιση στρατηγικών έρευνας και καινοτομίας Έξυπνης Εξειδίκευσης, αποσκοπώντας στην αποδοτικότερη χρήση των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ, την βελτίωση συνεργειών πολιτικής (εθνικών, περιφερειακών και ευρωπαϊκών), καθώς και τη διασύνδεση μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων.

diagram

novation

shop

2.2. Ευρωπαϊκή πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης (3/4)

- ❖ Η έξυπνη εξειδίκευση έχει μεγάλη σημασία για το μέλλον της Ευρώπης, διότι η ανάπτυξη μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία παραμένει θεμελιώδης πρόκληση για την ΕΕ στο σύνολό της.
- ❖ Ακόμη, η έξυπνη εξειδίκευση είναι απαραίτητη για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, ως μια σημαντική προσπάθεια καινοτομίας, προσφέροντας ευκαιρίες στην εγχώρια και τις παγκόσμιες αγορές.
- ❖ Τέλος, η έξυπνη εξειδίκευση συμβάλλει στην ανάπτυξη μεταξύ των περιφερειών χωρίς αποκλεισμούς, ενώ βοηθά στην ενίσχυση της εδαφικής συνοχής και στη διαχείριση διαρθρωτικών αλλαγών δημιουργώντας θέσεις εργασίας και κοινωνική καινοτομία.

diagram

novation

shop

2.2. Ευρωπαϊκή πολιτική Έξυπνης Εξειδίκευσης (4/4)

Είναι επομένως μια στρατηγική παραγωγικού μετασχηματισμού που υλοποιείται μέσα από:

- ▶ την ανανέωση παραδοσιακών κλάδων με προσανατολισμό σε δραστηριότητες υψηλότερης, προστιθέμενης αξίας και σε εξειδικευμένες αγορές,
- ▶ τον εκσυγχρονισμό επιχειρήσεων με την υιοθέτηση και διάδοση νέων τεχνολογιών,
- ▶ την τεχνολογική διαφοροποίηση από υφιστάμενες εξειδικεύσεις σε συναφή προϊόντα και υπηρεσίες,
- ▶ την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω ριζικής τεχνολογικής ανανέωσης και ανατρεπτικής καινοτομίας
- ▶ την αξιοποίηση νέων μορφών καινοτομίας, όπως η κοινωνική καινοτομία και η καινοτομία στις υπηρεσίες

diagram

novation

shop

2.3. Εθνικές/ Περιφερειακές Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3)

Αποτελούν **ολοκληρωμένες δράσεις** τοπικού οικονομικού μετασχηματισμού, οι οποίες:

- ✓ Επικεντρώνουν την υποστήριξη των επενδύσεων σε βασικές εθνικές/περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες με στόχο μια ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση.
- ✓ Αξιοποιούν τα δυνατά σημεία κάθε χώρας/περιφέρειας, τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της και τη δυναμική της για αριστεία.
- ✓ Υποστηρίζουν την τεχνολογική καινοτομία, αλλά και την καινοτομία βασισμένη στην πρακτική και στοχεύουν στην τόνωση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα.
- ✓ Επιδιώκουν την ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων και ενθαρρύνουν τον πειραματισμό.
- ✓ Βασίζονται σε τεκμηρίωση και περιλαμβάνουν αξιόπιστα συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

diagram

shop

3.1. Η έννοια της «βιώσιμης ανάπτυξης»

- Με τον όρο «βιώσιμη ανάπτυξη» νοείται η μορφή αναπτυξιακής πολιτικής η οποία επιδιώκει να ικανοποιήσει τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες της κοινωνίας κατά τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζει τη βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και, κυρίως, τη μακροπρόθεσμη ευημερία.
- Βασίζεται στην παραδοχή ότι η ανάπτυξη πρέπει να ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ευημερία των επόμενων γενεών.
- Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι δημιουργούνται **οι συνθήκες για μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη με ταυτόχρονη εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος.**

diagram

novation

shop

3.2. «Ατζέντα 2030» και Βιώσιμη Ανάπτυξη (1/3)

Το 2015, οι παγκόσμιοι ηγέτες ενέκριναν ομόφωνα την Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Στην Ατζέντα 2030 τίθενται 17 στόχοι:

1. Μηδενική φτώχεια
2. Μηδενική πείνα
3. Καλή υγεία και ευημερία
4. Ποιοτική Εκπαίδευση
5. Ισότητα των φύλων
6. Καθαρό νερό και αποχέτευση
7. Φθηνή και καθαρή ενέργεια
8. Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη

diagram

novation

shop

3.2. «Ατζέντα 2030» και Βιώσιμη Ανάπτυξη (2/3)

9. Βιομηχανία, καινοτομία και Υποδομές
10. Λιγότερες Ανισότητες
11. Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες
12. Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή
13. Δράση για το κλίμα
14. Ζωή στο νερό
15. Ζωή στη στεριά
16. Ειρήνη, Δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί
17. Συνεργασία για τους στόχους

3.2. «Ατζέντα 2030» και Βιώσιμη Ανάπτυξη (3/3)

- Οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης εστιάζουν στην αντιμετώπιση ζητημάτων στους τομείς που συνδέονται με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την περιφερειακή και παγκόσμια σταθερότητα, τη παγκόσμια διασφάλιση της υγείας, της δίκαιης κοινωνίας και ευημερούσας οικονομίας.
- ***Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσεγγίζει τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης δημιουργώντας συνέργειες μεταξύ των στόχων και των προτεραιοτήτων της Ένωσης.***

diagram

novation

shop

4. Ο Βιώσιμος Περιφερειακός Οικονομικός Μετασχηματισμός ως στόχος των Ευρωπαϊκών Στρατηγικών (1/3)

- Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασκείται μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ταμείου Συνοχής (ΤΣ) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) τα οποία μαζί με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) αποτελούν τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).
- Στόχοι της περιφερειακής πολιτικής αποτελούν η ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), η μετάβαση σε μια χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών οικονομία, η προστασία του περιβάλλοντος με την αποδοτική χρήση των πόρων και οι επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση.

diagram

shop

4. Ο Βιώσιμος Περιφερειακός Οικονομικός Μετασχηματισμός ως στόχος των Ευρωπαϊκών Στρατηγικών (2/3)

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενθαρρύνει τον **σχεδιασμό εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών** έρευνας και καινοτομίας με βάση την **έξυπνη εξειδίκευση**.
- *Η στρατηγική για την έξυπνη εξειδίκευση έγκειται στον τοπικά προσανατολισμένο βιώσιμο οικονομικό μετασχηματισμό.*
- Συγκεκριμένα, η **στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης** α) επικεντρώνεται στην υποστήριξη πολιτικών και επενδύσεων σε εθνικές και περιφερειακές προτεραιότητες, β) βασίζεται στα δυνατά σημεία κάθε χώρας και περιφέρειας και στα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα, γ) υποστηρίζει την πρακτική εφαρμόσιμη καινοτομία και δ) ενθαρρύνει την καινοτομία και τον πειραματισμό των ενδιαφερόμενων φορέων.

diagram

novation

shop

4. Ο Βιώσιμος Περιφερειακός Οικονομικός Μετασχηματισμός ως στόχος των Ευρωπαϊκών Στρατηγικών (3/3)

- Οι περιφέρειες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζονται στην **ανάπτυξη, επικαιροποίηση και προσαρμογή των έξυπνων στρατηγικών** για την εξειδίκευση, οι οποίες αναφέρονται στην καινοτομία και την επιχειρηματικότητα των περιφερειών με βάση τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα σε εξειδικευμένους τομείς.
- Ακόμη, κατά την προγραμματική περίοδο 2021-2027, υπογραμμίζεται η παροχή βοήθειας προς τις περιφέρειες ώστε να εντοπίσουν τους κατάλληλους ευρωπαϊκούς πόρους για τη χρηματοδότηση έργων καινοτομίας και να συστήσουν συνεργατικούς σχηματισμούς καινοτομίας συνενώνοντας τις δυνάμεις τους με άλλες περιφέρειες.

diagram

novation

shop

5. Πειραματισμός πολιτικής για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027 (1/3)

- Για την επόμενη **προγραμματική περίοδο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ 2021–2027**, οι περιφέρειες θα πρέπει να πειραματιστούν με νέες προσεγγίσεις πολιτικής για να ανταποκριθούν στις μοναδικές προκλήσεις πολιτικής που προκύπτουν από τον COVID-19 και τις συνέπειές του.
- Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και ένα από τα βασικά της στοιχεία, η Ευρωπαϊκή Βιομηχανική Στρατηγική σε συνδυασμό με τις αναδυόμενες έννοιες της πειραματικής διακυβέρνησης, των πολιτικών καινοτομίας προσανατολισμένες στην αποστολή, η υπεύθυνη έρευνα και καινοτομία (RRI) σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την εποχή του COVID-19 θα επηρεάσει τη χάραξη πολιτικής με πολλούς τρόπους που είναι δύσκολο να προβλεφθούν.

diagram

shop

5. Πειραματισμός πολιτικής για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027 (2/3)

- Ωστόσο, οι φορείς χάραξης περιφερειακής πολιτικής θα συνεχίσουν να πειραματίζονται στο σχεδιασμό και την εφαρμογή λύσεων πολιτικής για να ανταποκριθούν στις μοναδικές προκλήσεις περιφερειακής πολιτικής τους.
- Η πλούσια γνώση που συσσωρεύεται από τα προγράμματα «Interreg Europe» θα προσφέρει μια πηγή διδαγμάτων και πρακτικών πολιτικής για τον εμπλουτισμό της ικανότητας προσαρμογής και ανθεκτικότητας του οικοσυστήματος περιφερειακής καινοτομίας.

diagram

shop

5. Πειραματισμός πολιτικής για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027 (3/3)

- Το πρόγραμμα «Interreg Europe» επικεντρώνεται στον πειραματισμό με νέες πολιτικές σχετικά με μια αναδυόμενη πολιτική αντίληψη.
- Η έννοια της Υπεύθυνης Έρευνας και Καινοτομίας (RRI) ορίζεται ως «μια διαφανής, διαδραστική διαδικασία μέσω της οποίας οι κοινωνικοί και καινοτόμοι παράγοντες ανταποκρίνονται αμοιβαία ο ένας στον άλλον με γνώμονα την (ηθική) αποδοχή, τη βιωσιμότητα και την κοινωνική επιθυμία της διαδικασίας καινοτομίας και τα εμπορεύσιμα προϊόντα της (προκειμένου να επιτραπεί η σωστή ενσωμάτωση των επιστημονικών και τεχνολογικών προόδων στην κοινωνία)».
- Με άλλα λόγια, ο στόχος της πολιτικής RRI είναι να δημιουργήσει θετικό κοινωνικό αντίκτυπο της έρευνας και της καινοτομίας.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (1/3)

- ΓΓΕΚ. Στρατηγική Ευφυούς Εξειδίκευσης. Ανακτήθηκε από: <http://www.gsrt.gr/central.aspx?sld=12014661139616461496396>
- Γιαννακοπούλου, Λ. (2013). Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) στο πλαίσιο του εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού για την Ε&Τ&Κ: βασικές αρχές που εφαρμόζουμε στον τομέα της Υγείας και Φαρμάκου. Διεύθυνση Σχεδιασμού και Προγραμματισμού ΓΓΕΤ, 24 Ιανουαρίου 2013.
- European Commission (2016b). Next steps for a sustainable European future, European action for sustainability, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions, Strasbourg, 22.11.2016 COM(2016) 739 final.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014). Εθνικές/ Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3), Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Μάρτιος 2014.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (2/3)

- Interreg Europe. (2020). Smart Specialization Strategy (S3): Brief from the Policy Learning Platform on Research and Innovation. Ανακτήθηκε από: https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/plp_uploads/policy_briefs/Smart_Specialisation_Strategy_S3_-_Policy_Brief.pdf
- ΟΗΕ.(2021). Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ανακτήθηκε από: <https://unric.org/el/17-%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%87%ce%bf%ce%b9-%ce%b2%ce%b9%cf%89%cf%83%ce%b9%ce%bc%ce%b7%cf%83-%ce%b1%ce%bd%ce%b1%cf%80%cf%84%cf%85%ce%be%ce%b7%cf%83/>
- Παπαδάκη, Ο. (2013).Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής: Η επιλογή υιοθέτησης στρατηγικών οικονομικού μετασχηματισμού και έξυπνης εξειδίκευσης. Ανακτήθηκε από: http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/29_gioti_papadaki_ersagr13.pdf

Βιβλιογραφία (3/3)

- Staboulis, M., & Paragiannis, G. (2021). Περιφερειακή εξειδίκευση, βιώσιμη ανάπτυξη και κοινωνική οικονομία: Η περίπτωση της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 157, 31-62. Doi: <https://doi.org/10.12681/grsr.27602>.
- United Nations. (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda For Sustainable Development, A/RES/70/1, sustainabledevelopment.un.org.
- Von Schomberg. (2011). Prospects for Technology Assessment in a framework of responsible research and innovation in: M. Dusseldorp and R. Beecroft (eds). *Technikfolgen abschätzen lehren: Bildungspotenziale transdisziplinärer Methoden*, Wiesbaden: Vs Verlag.

diagram

innovation

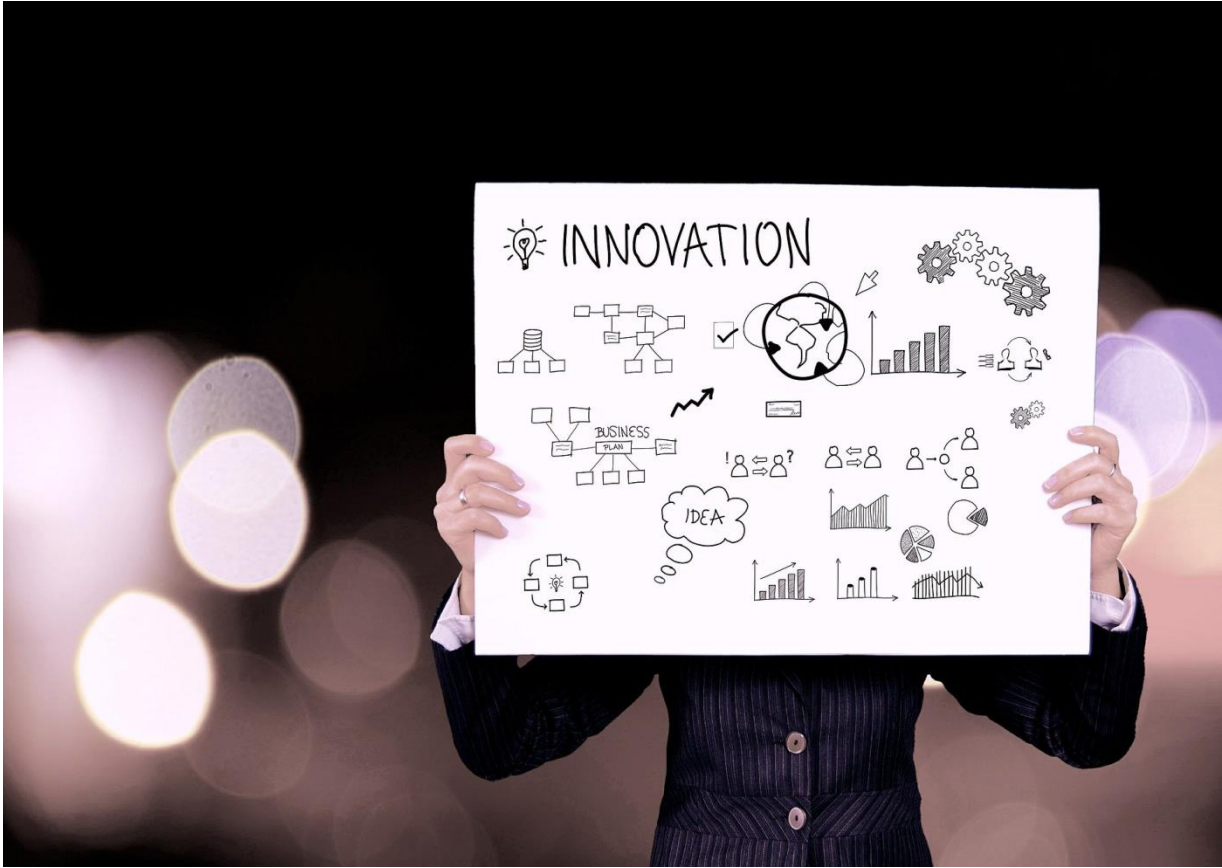
shop

Διάλεξη 4^η: Επιχειρηματική καινοτομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Καινοτομία
    - 1.1. Η έννοια της Καινοτομίας
    - 1.2. Χαρακτηριστικά της Καινοτομίας
    - 1.3. Η Αναγκαιότητα της Καινοτομίας
    - 1.4. Η Οικονομική Διάσταση της Καινοτομίας
    - 1.5. Οι πυλώνες της Καινοτομίας
    - 1.6. Το περιβάλλον ανάπτυξης της Καινοτομίας
  2. Η Καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο
  3. Η Στρατηγική της ΕΕ για την ενίσχυση της καινοτομίας στις Περιφέρειες
    - 3.1. Έξυπνη Εξειδίκευση: Περιφερειακές Συμφωνίες για την Καινοτομία, την Ανάπτυξη και την Απασχόληση
    - 3.2. Παραδείγματα προτεραιοτήτων σε περιφερειακές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης
- Βιβλιογραφία

INNOVATION

1.1. Η έννοια της Καινοτομίας (1/2)

Με τον όρο «Καινοτομία» νοείται η μετατροπή μιας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία, σε λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής ή σε νέα μέθοδο παροχής υπηρεσιών. Ο ορισμός αυτός αναφέρεται τόσο στη διαδικασία όσο και στο αποτέλεσμα αυτής.

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1995) ονομάζει την Καινοτομία ως τη *δημιουργική εκδήλωση του ανθρώπινου πνεύματος ή της ανθρώπινης επινοητικότητας που συνδέεται με καταστάσεις σχετικές με την τεχνική και την επιστήμη.*
- Ακόμη, καινοτομία είναι ο μετασχηματισμός της γνώσης σε νέα προϊόντα, διεργασίες και υπηρεσίες. Εμπεριέχει πολλά περισσότερα εκτός από επιστήμη και τεχνολογία. Εμπεριέχει διορατικότητα και ικανοποίηση των αναγκών των καταναλωτών.

diagram

shop

1.1. Η έννοια της Καινοτομίας (2/2)

- ✓ Η καινοτομία είναι το αποτέλεσμα μιας διεργασίας διάδρασης, μεταξύ ατόμων, οργανισμών (π.χ. επιχειρήσεων ή πανεπιστημίων), συστημάτων και θεσμών, που χρησιμοποιούν τα σήματα της αγοράς (τιμές), ή άλλα, για να καθορίσουν την κατεύθυνση προς την οποία θα εξελιχθούν.
- ✓ Είναι αποτέλεσμα τόσο ατομικών ενεργειών, όσο και διαδράσεων με «περιβάλλοντα» (αγορές, οργανισμοί, συστήματα και θεσμοί).
- ✓ Η καινοτομία μπορεί να φέρει επαναστατικές ή οριακές αλλαγές σε οργανισμού και αγορές, η εφαρμογή της συχνά βασίζεται στην δημιουργία και διάχυση του νέου, της νέας γνώσης, ή την εκμετάλλευση της υπάρχουσας, με νέους τρόπους.

diagram

shop

1.2. Χαρακτηριστικά της Καινοτομίας (1/3)

Τα χαρακτηριστικά της καινοτομίας πηγάζουν από τη λεπτομερή ανάλυση των ωφελειών της και είναι αυτά που διαχωρίζουν την πετυχημένη από την αποτυχημένη εφαρμογή της. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

- 1. Η στρατηγική και διαφορετική σκέψη:** η στρατηγική σκέψη περιλαμβάνει την οργάνωση της προσπάθειας για έλεγχο του περιβάλλοντος και του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων. Αυτό, βέβαια συνδέεται άμεσα με το **κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον** μέσα στο οποίο λειτουργεί η επιχείρηση καθώς και τα **χρηματοδοτικά εργαλεία** που διαθέτει.
- 2. Εξασφάλιση του οφέλους του πελάτη:** η εταιρία μπορεί να εξασφαλίσει όφελος για τον πελάτη, μόνο με αλλαγή στο χρώμα, στο σχέδιο, στην εμφάνιση ή συστατικά παρά με πρόσθετη λειτουργικότητα που δεν εκλαμβάνεται ως όφελος. Είναι δηλαδή πάνω απ' όλα η εντύπωση του πελάτη ότι το προϊόν διαθέτει ένα νέο χαρακτηριστικό.

diagram

shop

1.2. Χαρακτηριστικά της Καινοτομίας (2/3)

3. Προσοχή στη λεπτομέρεια: ο λεπτομερής σχεδιασμός είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της αποτελεσματικής καινοτομίας και αυτός που καθιστά ικανή την εταιρία να μεταφράζει τα απαιτούμενα από τον πελάτη οφέλη σε τελική αποτελεσματική καινοτομική ιδέα.

4. Τα εσωτερικά θέματα: η καινοτομία είναι μια δύσκολη και πολύπλοκη λειτουργία που προϋποθέτει την εκτίμηση των απαιτήσεων κάθε έργου. Με έμφαση σε εσωτερικά θέματα η επιχείρηση θα μπορούσε να μην κάνει δαπανηρά λάθη σχετικά με τα προϊόντα, τους πελάτες, την τεχνολογία ή τις αγορές που η ίδια κατανοεί πλήρως.

diagram

shop

1.2. Χαρακτηριστικά της Καινοτομίας (3/3)

5. Η γνώση και οι άνθρωποι: η γνώση των υπαλλήλων, σωστά εφαρμοζόμενη, προσθέτει αξία στα προϊόντα, καθιστά ικανή την εταιρία να επανεπενδύει μεγάλα ποσά για να διατηρείται και την οδηγεί σε ακόμα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας προϊόντα και σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

6. Το μέγεθος: οι εταιρίες πρέπει να διαθέτουν περισσότερη γνώση και να ανταποκρίνονται ταχύτερα και μάλιστα σε περισσότερες περιοχές καινοτομικού περιβάλλοντος απ' ότι οι ανταγωνιστές τους. Η εφαρμογή αλλαγών, η κατανόηση των απαιτήσεων του πελάτη και η παραγωγή υψηλότερης προστιθέμενης αξίας θα είναι τα κεντρικά στοιχεία της ηγεσίας στο νέο περιβάλλον.

diagram

shop

1.3. Η Αναγκαιότητα της καινοτομίας (1/2)

- ✓ Η **καινοτομία** σαν αποτέλεσμα ερευνητικής δραστηριότητας και μεταφοράς τεχνογνωσίας οδηγεί στην **παραγωγή νέων προϊόντων** ή στη **βελτίωση** άλλων και δίκαια θεωρείται το απαραίτητο υπόβαθρο πάνω στο οποίο οι εθνικές οικονομίες στηρίζουν την **αύξηση της παραγωγικότητας** και τη **βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους**.
- ✓ Η ώθηση για καινοτομία προήλθε από **αλλαγές στα πρότυπα της ζήτησης των πελατών** ή από τις **δραστηριότητες των ανταγωνιστών** στην αγορά.

diagram

novation

shop

1.3. Η Αναγκαιότητα της καινοτομίας (2/2)

- **Όσο το επίπεδο του ανταγωνισμού αυξάνεται, τόσο αυξάνεται και το επίπεδο του κινδύνου.** Οι αγορές γίνονται λιγότερο ελκυστικές για επενδύσεις επειδή δεν υπόσχονται πλέον υψηλά επίπεδα κερδοφορίας αλλά μεγαλύτερη αβεβαιότητα γύρω από την περίοδο αποδόσεως για τις επενδύσεις. Οι επιχειρήσεις επομένως χρειάζεται να είναι περισσότερο προσεκτικές στον καθορισμό και τον **έλεγχο της καινοτομίας**, ενώ οι κυβερνήσεις πιο ευαίσθητες στον τρόπο ενθάρρυνσης και υποστήριξης των καινοτόμων δράσεων των επιχειρήσεων.

diagram

shop

1.4. Η Οικονομική Διάσταση της Καινοτομίας (1/2)

- Η καινοτομία βρίσκεται στο **επίκεντρο της οικονομικής αλλαγής** και είναι **αδιαμφισβήτητος παράγοντας ανάπτυξης** σε όλα τα επίπεδα, από αυτό της επιχείρησης, μέχρι το περιφερειακό, το εθνικό και το παγκόσμιο επίπεδο.
- Ο Schumpeter εισάγει για πρώτη φορά την έννοια της τεχνολογίας και προτείνει έναν διαχωρισμό των διαφόρων ειδών καινοτομίας:
  1. Εισαγωγή ενός νέου προϊόντος ή ποιοτική αλλαγή ενός ήδη υπάρχοντος
  2. Διαδικασία καινοτομίας που αποτελεί νεωτερισμό για ένα βιομηχανικό κλάδο
  3. Είσοδο σε νέα αγορά
  4. Ανάπτυξη νέων πηγών προμήθειας πρώτων υλών ή άλλων εισροών
  5. Αλλαγές στην οργάνωση της βιομηχανίας

diagram

novation

shop

1.4. Η Οικονομική Διάσταση της Καινοτομίας (2/2)

- Οι επιχειρήσεις καινοτομούν με απώτερο σκοπό την **αύξηση των εσόδων**.
- Ένα **νέο τεχνολογικό εργαλείο** αποτελεί πηγή πλεονεκτημάτων και στην περίπτωση των καινοτομιών στις διαδικασίες, που επιφέρουν **βελτίωση της παραγωγικότητας**, η επιχείρηση αποκτά **πλεονέκτημα από πλευράς κόστους** σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.
- Αυτό επιτρέπει στην επιχείρηση να διευρύνει το μερίδιό της στην αγορά και να αναζητήσει νέα οικονομικά οφέλη, είτε **αυξάνοντας το κέρδος** της, είτε **συνδυάζοντας χαμηλότερες τιμές** και **μεγαλύτερο κέρδος** σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

diagram

novation

shop

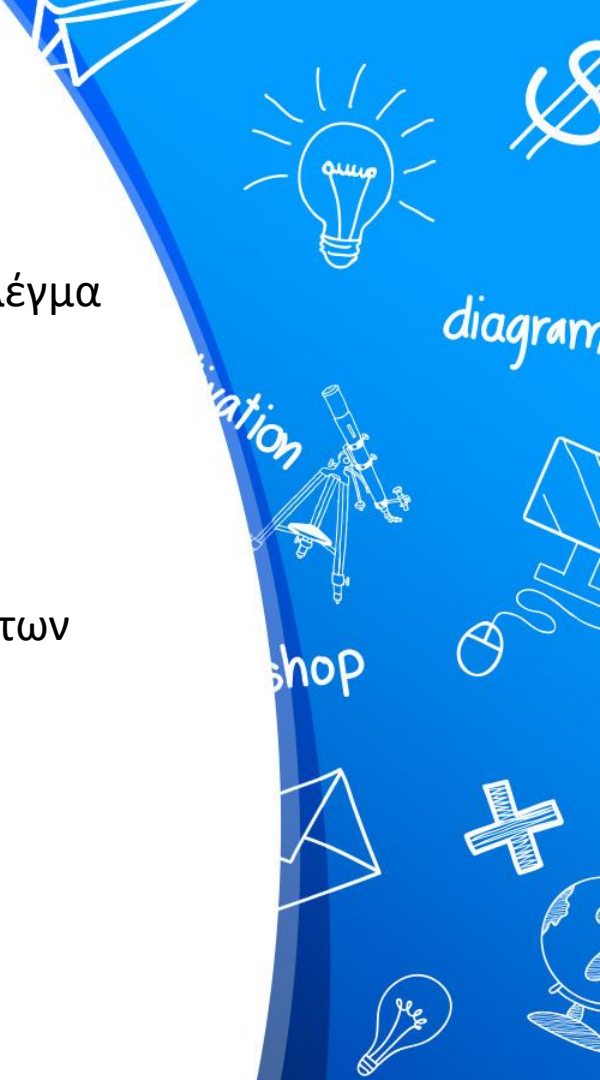

1.5. Οι πυλώνες της Καινοτομίας

Τέσσερις είναι οι πυλώνες που συνθέτουν ένα πλέγμα καινοτομίας σε μια οικονομία.

Οι πυλώνες αυτοί περιλαμβάνουν:

1. Την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη.
2. Την οικοδόμηση ικανοτήτων και δεξιοτήτων.
3. Τους μηχανισμούς ανάπτυξης, διάχυσης και απορρόφησης των καινοτομιών.
4. Την επιχειρηματικότητα εντάσεως γνώσης.

1.6. Το περιβάλλον ανάπτυξης της Καινοτομίας

- ❑ Το περιβάλλον ανάπτυξης της καινοτομίας συνήθως προσδιορίζεται από τον χαρακτήρα του εθνικού συστήματος καινοτομίας μιας χώρας, όπως αυτό λειτουργεί στο πλαίσιο του διεθνούς περιβάλλοντος.
- ❑ Στην πράξη, η συλλειτουργία και διασύνδεση περισσότερων συστημάτων καινοτομίας σε διάφορα επίπεδα (ηπειρωτικό, υπερεθνικό σε μια ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, εθνικό, περιφερειακό, τοπικό, τεχνολογικό και κλαδικό) όπως για παράδειγμα η σύζευξη του εθνικού με το ευρωπαϊκό σύστημα καινοτομίας, ή του περιφερειακού με το εθνικό ή του κλαδικού με το εθνικό κ.ο.κ., ασκεί σημαντικές επιδράσεις και συνδιαμορφώνει το περιβάλλον ανάπτυξης και την καινοτομική συμπεριφορά και επίδοση των φορέων της καινοτομίας (innovation actors).

diagram

innovation

shop

2. Η καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο (1/7)

1. Εθνικά Συστήματα Καινοτομίας (National Systems of Innovation - NSI)

- Το NSI συνίσταται από τους διάφορους φορείς που βρίσκονται σε ένα κράτος και ασχολούνται με τη δημιουργία και υλοποίηση πολιτικών καινοτομίας, τους τρόπους συμπεριφοράς τους και τις μεταξύ τους σχέσεις.
- Αφορά σχεδόν το σύνολο των δρώντων και θεσμών (κυβερνήσεις, δημόσια διοίκηση, επιχειρήσεις, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, γραφεία ευρεσιτεχνιών, άλλοι ενδιαμέσοι φορείς E&A, λοιποί ιδιωτικοί εμπλεκόμενοι φορείς κ.λπ.) που επηρεάζουν την ερευνητική και εκπαιδευτική διαδικασία, τις σχετικές παραγωγικές μεθόδους, τους μηχανισμούς προώθησης προϊόντων, καθώς και το χρηματοδοτικό σύστημα.
- Έτσι, οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και του περιβάλλοντός τους είναι σημαντικές, έχοντας υπόψη, ότι η γνώση και η τεχνολογία δεν αναπτύσσονται έξω από το πλαίσιο της οικονομίας, αλλά δέχονται την ισχυρή επίδραση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών.

diagram

shop

2. Η καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο (2/7)

- Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωσή των Εθνικών Συστημάτων Καινοτομίας έχουν τόσο οι ιστορικοί παράγοντες ενός κράτους όσο και οι κοινωνικοπολιτικές αξίες του και η μορφοποίησή του που γίνεται με βάση τα εθνικά οράματα, προτεραιότητες και προδιαγραφές. Σχηματοποιούνται και μορφοποιούνται από συγκεκριμένους εθνικούς θεσμούς και πολιτικές, οι οποίες επηρεάζουν τη δημιουργία, παραγωγή, απορρόφηση, διάχυση και χρήση της καινοτομίας.
- Για αυτό τον λόγο, δημιουργήθηκαν τέσσερις δομές που περιγράφουν τη σχέση αυτή της καινοτομίας με το κράτος:
  - (α) η «Δημοκρατία της επιστήμης»,
  - (β) η πολιτεία ως επιχειρηματίας,
  - (γ) η πολιτεία ως ρυθμιστής και
  - (δ) η πολιτεία ως συνεργός.

diagram

shop

2. Η καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο (3/7)

2. Περιφερειακά Συστήματα Καινοτομίας (Regional Innovation Systems - RIS)

- Ένα περιφερειακό σύστημα καινοτομίας αποτελείται από **διαδρώντα υποσυστήματα** δημιουργίας γνώσης, συνδεδεμένα με **παγκόσμια, εθνικά και άλλα περιφερειακά συστήματα**, που σκοπό έχουν τη **εμπορευματοποίηση** της νέας γνώσης.
- Τα RIS μπορούν να θεωρηθούν σαν δυναμικές διαδραστικές δομές, οι οποίες αποτελούνται από **εταίρους στην περιφέρεια**. Αυτά τα συστήματα επιτρέπουν τους περιφερειακούς οικονομικούς δρώντες να εκμεταλλευτούν πλήρως και να διευρύνουν τις ικανότητές τους.
- Επίσης περιβάλλουν τη διοίκηση και τους οργανισμούς που ειδικεύονται στην **υλοποίηση γνωστικών ικανοτήτων** (έρευνα, μάθηση) και στην ανάπτυξη δικτύων μεταξύ των επιχειρήσεων.

diagram

novation

shop

2. Η καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο (4/7)

2. Περιφερειακά Συστήματα Καινοτομίας (Regional Innovation Systems - RIS)

- Οι τελικοί χρήστες αποτελούν σημαντικά στοιχεία του συστήματος, επειδή εκφράζοντας τις ανάγκες τους μπορούν να δώσουν ώθηση για καινοτομίες.
- Οι διαδικασίες της καινοτομίας και της μεταφοράς (διάχυσης) έχουν σαν αποτέλεσμα την εμπέδωση νέων ικανοτήτων στο θεσμικό σύστημα και τη διευκόλυνση δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, προϊόντων, τεχνολογιών και οργανωτικών δομών.
- Το περιφερειακό επίπεδο και τα περιφερειακά συστήματα καινοτομίας έχουν πρωτεύοντα ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη.

2. Η καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο (5/7)

Τα κύρια συστατικά στοιχεία των RIS είναι:

- Το **υποσύστημα παραγωγής και διάχυσης της γνώσης**: Αυτό το υποσύστημα αντικατοπτρίζει την υποδομή γνώσης της περιφέρειας. Περιλαμβάνει όλους τους οργανισμούς οι οποίοι δημιουργούν και μεταφέρουν τεχνολογίες, γνώση και δεξιότητες (πχ. οι οργανισμοί Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα κτλ.)
- Το **υποσύστημα εφαρμογής και εκμετάλλευσης της γνώσης**: Αυτό το υποσύστημα αναφέρεται στο επιχειρηματικό δυναμικό της περιφέρειας. Οι κύριοι συμμετέχοντες είναι οι επιχειρήσεις του παραγωγικού τομέα καθώς και του τομέα των υπηρεσιών. Μαζί με αυτούς εμπεριέχονται και οι πελάτες, προμηθευτές, ανταγωνιστές και οι συνεργάτες σε περιφερειακό επίπεδο. Οι τομεακές αυτές συγκεντρώσεις αναφέρονται και σαν περιφερειακά clusters.

diagram

novation

shop

2. Η καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο (6/7)

- Το **υποσύστημα περιφερειακών πολιτικών**: Οι περιφερειακές κυβερνητικές οργανώσεις και οι περιφερειακές αναπτυξιακές υπηρεσίες είναι ένα υποσύστημα που παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην προαγωγή της ανάπτυξης παρέχοντας αφενός χρηματοδότηση και βοήθεια, και αφετέρου σχεδιάζοντας και εφαρμόζοντας πολιτικές για τα cluster και την καινοτομία.
- Οι **τοπικές ροές γνώσης και δεξιοτήτων**: Οι καινοτόμες δραστηριότητες επηρεάζονται επίσης από τη φύση και την έκταση των σχέσεων των παραπάνω δρώντων. Η ύπαρξη εντόνων διαδράσεων είναι ένα από τα κύρια συστατικά των ανεπτυγμένων καινοτόμων περιφερειών.

diagram

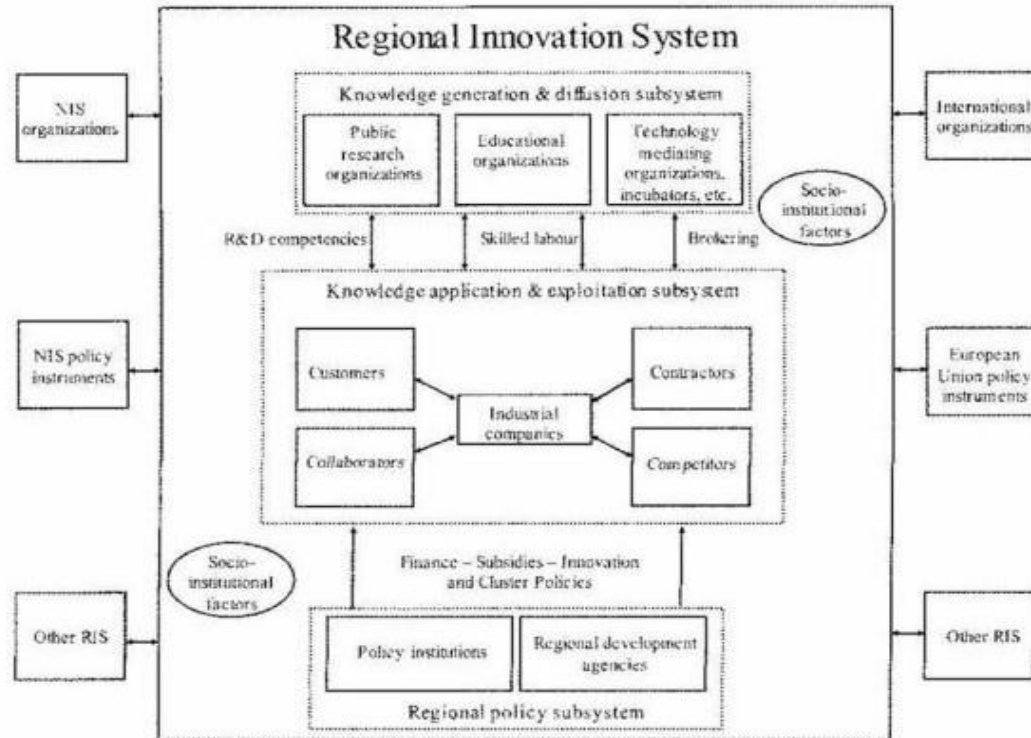
novation

shop

2. Η καινοτομία σε Εθνικό και Περιφερειακό Επίπεδο (7/7)

3. Η Στρατηγική της ΕΕ για την ενίσχυση της καινοτομίας στις Περιφέρειες (1/5)

Τρεις βασικές αρχές διέπουν τη δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη δυνατή ενίσχυση των περιφερειών:

(α) ενεργή συμμετοχή όλων των υπευθύνων σε περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο

(β) μεταβίβαση αρμοδιοτήτων για λήψη αποφάσεων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο εξασφαλίζοντας τη μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα και υπευθυνότητα (επικουρικότητα)

(γ) σαφής δέσμευση ότι τα κοινοτικά κονδύλια χρησιμοποιούνται επιπρόσθετα και όχι έναντι των εθνικών κονδυλίων (συμπληρωματικότητα).

diagram

novation

shop

3. Η Στρατηγική της ΕΕ για την ενίσχυση της καινοτομίας στις Περιφέρειες (2/5)

- Η **πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) προωθεί** την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών επικοινωνιών και **ρυθμίζει** τη δημιουργία δικτύων τηλεπικοινωνιών. Όσο αυξάνεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των προμηθευτριών υπηρεσιών, τόσο αναμένεται μείωση των τιμών.
- Επιπλέον, η ΕΕ **διερευνά**, με πειραματικά σχέδια, τις δυνατότητες εφαρμογής των νέων τεχνολογιών πληροφοριών.
- Η **ανάπτυξη νέων δομών** για την κοινωνία των πληροφοριών με βάση αυτά τα πειραματικά σχέδια **εξαρτάται** σε μεγάλο βαθμό από τις **εθνικές κυβερνήσεις** και ειδικότερα από τους **κοινωνικούς εταίρους**.

diagram

novation

shop

3. Η Στρατηγική της ΕΕ για την ενίσχυση της καινοτομίας στις Περιφέρειες (3/5)

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η Ε.Ε έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη (RTD) με στόχο τη διαμόρφωση **μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής σε θέματα καινοτομίας** όπως:

- Το Τέταρτο Πρόγραμμα Πλαίσιο RTD (1994-1998)
- Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και η Αναμόρφωσή τους το 1999
- Η Λευκή Βίβλος για την Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση
- Η Πράσινη Βίβλος για την Καινοτομία
- ο Πρώτο Σχέδιο Δράσης για την Καινοτομία
- Η Επικοινωνία με θέμα την Συνοχή/RTD/Καινοτομία

diagram

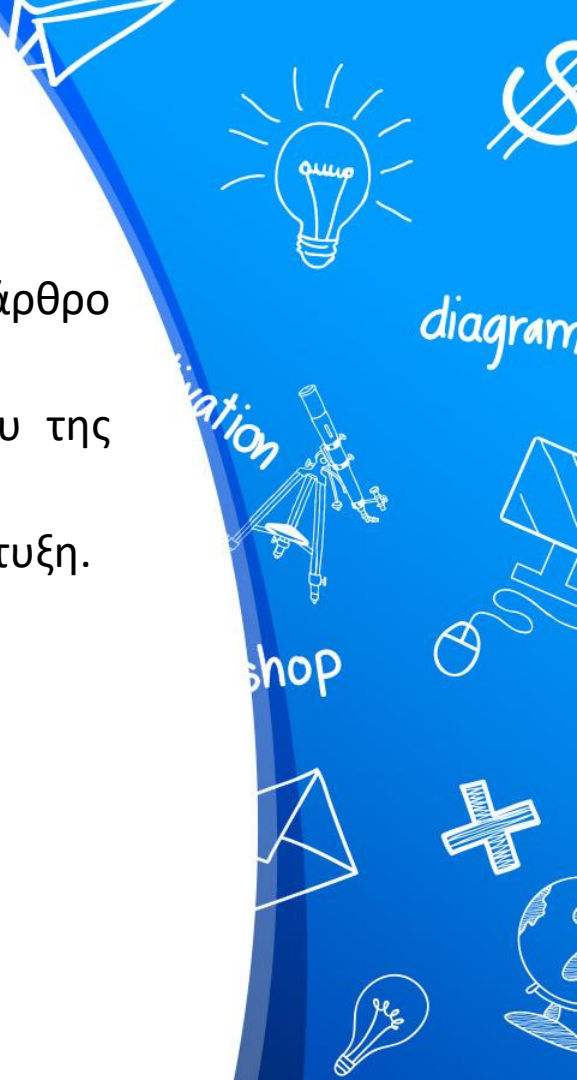
shop

3. Η Στρατηγική της ΕΕ για την ενίσχυση της καινοτομίας στις Περιφέρειες (4/5)

Οι δράσεις για την ενίσχυση της καινοτομίας αναφέρονται στο άρθρο 10 του Κανονισμού 2083/93 του Συμβουλίου, και είναι οι εξής:

- Διαπεριφερειακή συνεργασία εντός και εκτός του πλαισίου της Κοινότητας.
- Καινοτομία για την περιφερειακή και τοπική οικονομική ανάπτυξη.
- Περιφερειακός σχεδιασμός
- Αστική πολιτική.

3. Η Στρατηγική της ΕΕ για την ενίσχυση της καινοτομίας στις Περιφέρειες (5/5)

- Ενταγμένες στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, οι **σύγχρονες περιφερειακές οικονομίες** πρέπει να προσανατολιστούν στην **προώθηση της χρησιμοποίησης των νέων τεχνολογιών**.
- Οι παραπάνω εξελίξεις αφορούν ιδιαίτερα τις **ΜΜΕ** οι οποίες και αποτελούν τη βάση του **παραγωγικού συστήματος των περιφερειών**, και γι' αυτό τον λόγο εάν επιθυμούν τη **μέγιστη ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητάς** τους πρέπει να προσαρμοστούν στις τεχνολογικές αλλαγές που αναπτύσσονται στις διεθνείς αγορές.
- Με την ικανότητά τους να **καινοτομούν** και να **προσαρμόζονται** διαρκώς στις οικονομικές αλλαγές, οι **περιφέρειες** θα αποκτήσουν σημαντικά πλεονεκτήματα ως προς την **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους**, με σκοπό να επιτευχθεί ο **στόχος της μείωσης των ανισοτήτων και της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης**.

diagram

novation

shop

3.1. Έξυπνη Εξειδίκευση: Περιφερειακές Συμφωνίες για την Καινοτομία, την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (1/5)

- Η προσέγγιση για την **έξυπνη εξειδίκευση** συμπεριελήφθη στην αναθεωρημένη πολιτική συνοχής για την περίοδο 2014-2020, η οποία σχεδιάστηκε για να μεγιστοποιήσει τον θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη και στην απασχόληση.
- Οι **στρατηγικές** έξυπνης εξειδίκευσης στόχο έχουν να δώσουν τη δυνατότητα στις περιφέρειες να **μετατρέψουν τις ανάγκες τους, τα δυνατά τους σημεία και τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα σε εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες.**

diagram

novation

shop

3.1. Έξυπνη Εξειδίκευση: Περιφερειακές Συμφωνίες για την Καινοτομία, την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (2/5)

- Επιδιώκουν να δοθεί προτεραιότητα στις **δημόσιες επενδύσεις** στους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας μέσω μιας προσέγγισης από τη βάση προς τα πάνω για τον οικονομικό μετασχηματισμό των περιφερειών, αξιοποιώντας τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα και προωθώντας τις ευκαιρίες της αγοράς σε νέες διαπεριφερειακές και ευρωπαϊκές αξιακές αλυσίδες. Βοηθούν τις περιφέρειες **να προβλέπουν, να σχεδιάζουν και να παρακολουθούν** τη διαδικασία του οικονομικού τους εκσυγχρονισμού.
- Η έξυπνη εξειδίκευση προσφέρει μια νέα μέθοδο από κοινού εργασίας, βασισμένη στη συνεργασία και την καινοτομία. Δίνει τη δυνατότητα στις περιφέρειες και στον βιομηχανικό κλάδο να ενισχύσουν τις τοπικές λύσεις, να προωθήσουν την ανταγωνιστικότητα και να μεγιστοποιήσουν το αναπτυξιακό δυναμικό μέσω της οικονομίας κλίμακας δημιουργώντας παράλληλα την ευημερία και τις θέσεις εργασίας που αναμένουν οι πολίτες της Ευρώπης.

diagram

shop

3.1. Έξυπνη Εξειδίκευση: Περιφερειακές Συμφωνίες για την Καινοτομία, την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (3/5)

- Επιπλέον, για να υποστηρίξει τη διαδικασία, η Επιτροπή δημιούργησε την **πλατφόρμα έξυπνης εξειδίκευσης**, η οποία, από το 2011, **συμβουλεύει τα κράτη μέλη και τις περιφερειακές αρχές σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των στρατηγικών τους για την έξυπνη εξειδίκευση**. Η πλατφόρμα αποτελεί ένα μέσο για αμοιβαία μάθηση, συλλογή στοιχείων, ανάλυση και δικτύωση για 170 περίπου περιφέρειες της ΕΕ και 18 εθνικές κυβερνήσεις της ΕΕ.

diagram

novation

shop

3.1. Έξυπνη Εξειδίκευση: Περιφερειακές Συμφωνίες για την Καινοτομία, την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (4/5)

Οι στρατηγικές αυτές συχνά περιλαμβάνουν παραδοσιακούς τομείς, όπως οι τομείς των γεωργικών προϊόντων διατροφής, της δασοκομίας, του τουρισμού και των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων που εξελίσσονται μέσω της επαυξητικής καινοτομίας. Περιλαμβάνουν, επίσης, τομείς των οποίων οι δραστηριότητες συνδέονται με την ανάπτυξη βασικών τεχνολογιών γενικής εφαρμογής που μπορούν να δημιουργήσουν εντελώς νέες αγορές και κλάδους, όπως την καινοτομία στις υπηρεσίες και λύσεις εξοικονόμησης πόρων στον τομέα της ενέργειας, των μεταφορών, του περιβάλλοντος, της κυκλικής οικονομίας, της υγείας και της νανοτεχνολογίας,.

diagram

novation

shop

3.1. Έξυπνη Εξειδίκευση: Περιφερειακές Συμφωνίες για την Καινοτομία, την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (5/5)

- Η υλοποίηση των στρατηγικών με βάση **μια συνεργατική διαδικασία** διευκολύνει την καινοτομία που στηρίζεται στη ζήτηση και τις συλλογικές λύσεις.
- Οι εν λόγω στρατηγικές αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο που συμβάλλει στη μεταφορά των ενωσιακών και εθνικών οριζόντιων πολιτικών και μέσων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο δημιουργώντας συνδέσεις με ευρύτερα οικοσυστήματα καινοτομίας και ενθαρρύνοντας την ευρύτερη κοινωνική καινοτομία.
- Συμβάλλουν στο να καταστεί η ευρωπαϊκή οικονομία ανταγωνιστικότερη και ανθεκτικότερη στην παγκοσμιοποίηση και να εξασφαλιστεί ότι παράγει τους αναγκαίους πόρους για τη δίκαιη κατανομή των ωφελειών της.

diagram

novation

shop

3.2. Παραδείγματα προτεραιοτήτων σε περιφερειακές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης

- **Στην περιφέρεια Emilia-Romagna της Ιταλίας**, η περιφερειακή εταιρική σχέση έχει αναδείξει την υγεία και την ευημερία ως προτεραιότητα και συνδυάζει βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής με τη βιοϊατρική για την ανάπτυξη μοσχευμάτων και εμφυτευμάτων ακριβείας τα οποία είναι προσαρμοσμένα στις εκάστοτε ανάγκες.
- **Στην περιφέρεια Extremadura της Ισπανίας**, γεωργοί και ερευνητές αντιμετωπίζουν την αδυναμία κάλυψης της ζήτησης της αγοράς κατά την περίοδο αιχμής συμμετέχοντας σ' ένα ευρωπαϊκό δίκτυο το οποίο αναπτύσσει τη γεωργία υψηλής τεχνολογίας.
- **Η περιφέρεια Lapland της Φιλανδίας** ηγείται στον τομέα της αξιοποίησης και εμπορικής εκμετάλλευσης φυσικών πόρων του Αρκτικού Κύκλου χάρη στην έξυπνη εξειδίκευση, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία

- Autio, E. (1998). Evaluation of RTD in regional systems of innovation. *European Planning Studies*, 6(2), pp 131-40.
- Cooke, P. (2001). Regional Innovation Systems, Clusters, and the Knowledge Economy. *Advanced Studies Industrial and Corporate Change*, 10(4), pp. 945-74. Oxford University Press.
- διαΝΕΟσις (2021). Έρευνα και Καινοτομία Στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε από: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2021/02/RD_study_final.pdf
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017α). Ενίσχυση της Καινοτομίας στις περιφέρειες της Ευρώπης: στρατηγικές για μία ανθεκτική, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0376>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017β). Πιο έξυπνη ανάπτυξη των περιφερειών της Ευρώπης μέσω της καινοτομίας. *PANORAMA*, Αριθ. 62, σελ. 16-23.

diagram

shop

Βιβλιογραφία

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (1995). *Η πράσινη Βίβλος για την καινοτομία*. Λουξεμβούργο.
- Καρβούνης, Σ. (1995): *Διαχείριση τεχνολογίας και Καινοτομίας: οικονομική, κοινωνική, στρατηγική και τακτική θεώρηση*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Lambooy, J. (2005). *Innovation and Knowledge: Theory and Regional policy*». *European Planning Studies*. 13,(8), pp. 1137-52.
- Πετράκος, Γ. (2008). *Στρατηγικό Σχέδιο για την Ανάπτυξη της Καινοτομίας στη Θεσσαλία*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Porter, M.E. & Stern, S. (1999). *The New Challenge to America's Prosperity: Findings from the Innovation Index*. Report to the Council of Competitiveness Washington, D .C.
- Χρυσομαλλίδης, Χ. (2017). *Ανάλυση των δεδομένων για την καινοτομία στην Ελλάδα και η προβληματική σχετικά με την καταγραφή της στις επιχειρήσεις και την οικονομία*. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 2017, 148, Α΄.

diagram

innovation

shop

Διάλεξη 6^η: Η διασυνοριακή
συνεργασία ως μέσο προώθησης
της κοινωνικής
επιχειρηματικότητας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Κοινωνική Επιχειρηματικότητα
  - 1.1. Η έννοια της «Επιχείρησης»
  - 1.2. Τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου επιχειρηματία
  - 1.3. Οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις
    - 1.3.1. *Τα χαρακτηριστικά των Κοινωνικών Επιχειρήσεων*
  - 1.4. Η έννοια της «Επιχειρηματικότητας»
    - 1.4.1. *Τα είδη της επιχειρηματικότητας*
  - 1.5. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
2. Διασυνοριακή Συνεργασία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα
3. Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα
- Βιβλιογραφία

1.1. Η έννοια της «Επιχείρησης» (1/3)

- ❑ Η **επιχείρηση** είναι ένας **αυτοτελής οικονομικός οργανισμός** ο οποίος με τον διαρκή συνδυασμό των συντελεστών της παραγωγής στοχεύει όχι μόνο στην κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών, αλλά επιδιώκει και την επίτευξη κάποιου κέρδους.
- ❑ Ανάλογα με τα **κριτήρια κατάταξης** μιας οικονομικής μονάδας υπάρχουν πολλές **κατηγορίες επιχειρήσεων**.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια της «Επιχείρησης» (2/3)

Κατηγορίες Επιχειρήσεων

1. Τομέας παραγωγής
  - Πρωτογενούς παραγωγής
  - Δευτερογενούς παραγωγής
  - Τριτογενούς παραγωγής
2. Μέγεθος
  - Μικρές
  - Μεσαίες
  - Μικρομεσαίες
  - Μεγάλες
3. Φορέας
  - Δημόσιες
  - Ιδιωτικές
  - Δημοτικές
  - Μεικτές

1.1. Η έννοια της «Επιχείρησης» (3/3)

Άλλη μία σημαντική διάκριση για τις επιχειρήσεις είναι η διάκριση μεταξύ των κερδοσκοπικών οικονομικών οργανισμών και των μη κερδοσκοπικών οργανισμών.

Οι **κερδοσκοπικοί οικονομικοί οργανισμοί** έχουν ως κύριο στόχο τη μεγιστοποίηση του οικονομικού κέρδους. Για την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων και τη συνέχιση της λειτουργίας των κερδοσκοπικών οικονομικών οργανισμών εφαρμόζονται αυστηρότερα οικονομικά κριτήρια.

Οι **μη κερδοσκοπικοί οικονομικοί οργανισμοί**, στοχεύουν σε οφέλη, όχι μόνο οικονομικά, αλλά σε κοινωνικά, θεσμικά, πολιτιστικά και αναπτυξιακά οφέλη και εν συνεχεία βοηθούν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και στη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου.

diagram

novation

shop

1.2. Τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου επιχειρηματία

Ο επιτυχημένος επιχειρηματίας πρέπει να διαθέτει τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά που συντελούν στην επιτυχία και ανάπτυξη της επιχείρησης:

1. Γνώσεις και Δεξιότητες
2. Εργατικότητα
3. Ικανότητα οργάνωσης, διοίκησης και προγραμματισμού
4. Αισιοδοξία και ζήλο για δημιουργία
5. Προσαρμοστικότητα, ευελιξία και ικανότητα επικοινωνίας
6. Υπευθυνότητα και αντικειμενικότητα
7. Εντιμότητα

diagram

shop

1.3. Οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει την κοινωνική επιχείρηση ως έναν φορέα της κοινωνικής οικονομίας, του οποίου πρωταρχικός στόχος είναι όχι η δημιουργία κερδών για τους ιδιοκτήτες ή τους εταίρους της αλλά, η ύπαρξη θετικού κοινωνικού αντικτύπου.
- Δραστηριοποιείται στην αγορά παρέχοντας αγαθά και υπηρεσίες με επιχειρηματικό και καινοτόμο τρόπο, και χρησιμοποιεί τα κέρδη κυρίως για κοινωνικούς σκοπούς.
- Υπόκειται σε υπεύθυνη και διαφανή διαχείριση, ιδίως ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή εργαζομένων, καταναλωτών και παραγόντων που επηρεάζονται από τις εμπορικές της δραστηριότητες.

diagram

novation

shop

1.3.1. Τα χαρακτηριστικά των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Τα **κύρια χαρακτηριστικά** των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι:

- ✓ Ο κοινωνικός αντίκτυπος είναι πιο σημαντικός από τον οικονομικό αντίκτυπο.
- ✓ Τα περισσότερα από τα κέρδη επανεπενδύονται στους κοινωνικούς στόχους της επιχείρησης.
- ✓ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις ασχολούνται με κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, δηλαδή στοχεύουν στη βελτίωση των κοινοτήτων ή στη ζωή των ανθρώπων ή στο περιβάλλον.
- ✓ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν συχνά χωρίς αποκλεισμούς ή δημοκρατικές δομές διακυβέρνησης.
- ✓ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις συχνά βασίζονται στην τοπική κοινότητα και αντιμετωπίζουν ένα κοινωνικό ζήτημα σε μια συγκεκριμένη περιοχή.

diagram

novation

shop

1.4. Η έννοια της «Επιχειρηματικότητα»

Επιχειρηματικότητα είναι το αποτέλεσμα της εφαρμογής της δημιουργικότητας και της καινοτομίας μέσω μιας οργανωμένης δομής για την κάλυψη των αναγκών και των ευκαιριών της αγοράς εργασίας ή της κοινωνίας.

1.4.1. Τα είδη της επιχειρηματικότητας

Τα είδη της επιχειρηματικότητας είναι τα εξής:

- ✓ Κοινωνική επιχειρηματικότητα
- ✓ Γυναικεία Επιχειρηματικότητα
- ✓ Νεανική Επιχειρηματικότητα
- ✓ Συνεργατική Επιχειρηματικότητα
- ✓ Πράσινη Επιχειρηματικότητα
- ✓ Επιχειρηματικότητα Υπαίθρου
- ✓ Επιχειρηματικότητα ευπαθών ομάδων

1.5. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (1/3)

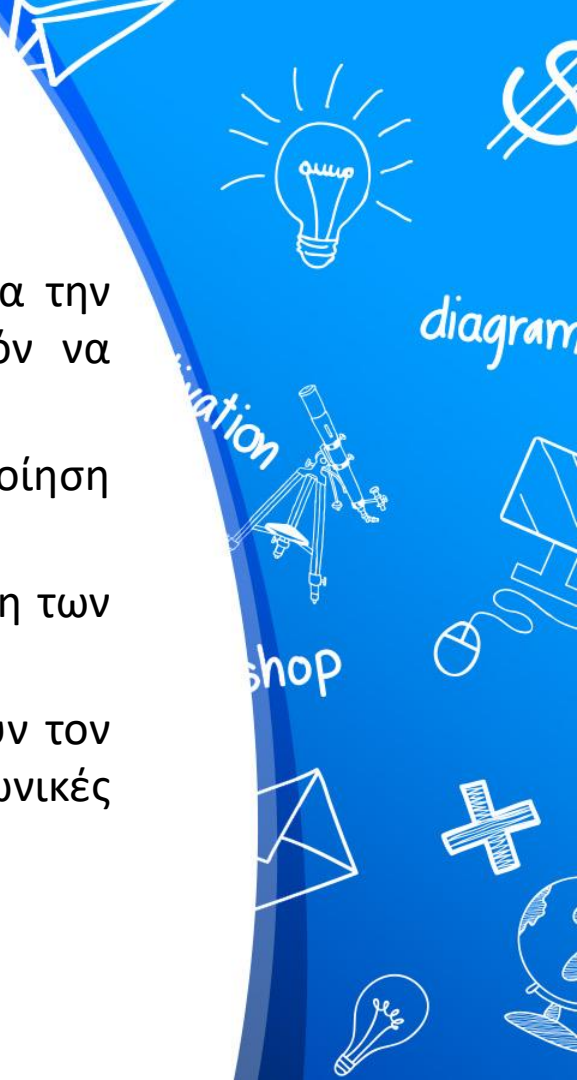
Οι Seelos και Mair (2005) **ορίζουν** την **κοινωνική επιχειρηματικότητα** ως την οικονομική δραστηριότητα «που παρέχει νέα παραγωγικά μοντέλα παροχής προϊόντων και υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις άμεσες ανθρώπινες ανάγκες των φτωχότερων στρωμάτων της κοινωνίας που παραμένουν αναπάντητες από τις σημερινές οικονομικές και κοινωνικές δομές».

1.5. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (2/3)

Οι Mair και Martin (2006) συνέλεξαν μια **πλειάδα ορισμών** για την έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που είναι δυνατόν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

- στους οργανισμούς που αναζητούν κεφάλαια για την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών,
- στους οργανισμούς που εμπορευματοποιούν την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, και
- στους οργανισμούς που έχουν μοναδικό στόχο να απαλύνουν τον ανθρώπινο πόνο και να καταλύσουν τις υφιστάμενες κοινωνικές δομές.

1.5. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (3/3)

Οι Roper και Cheney (2005) προβάλλουν τρεις τύπους κοινωνικής επιχειρηματικότητας με έμφαση στην ιδιοκτησία της επιχείρησης, όπως είναι:

1. η ιδιωτική κοινωνική επιχειρηματικότητα (private social entrepreneurship), δηλαδή ιδιωτικές πρωτοβουλίες για την ανακούφιση κοινωνικών προβλημάτων με σκοπό το κέρδος και τη δημιουργία καινοτομιών,
2. η κοινωνική επιχειρηματικότητα μη επίτευξης κέρδους (social entrepreneurship in the not-for-profit sector), και
3. η κοινωνική επιχειρηματικότητα του δημόσιου τομέα (public-sector social entrepreneurship), δηλαδή πρωτοβουλίες των δημόσιων οργανισμών για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.

diagram

novation

shop

2. Διασυννοριακή Συνεργασία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (1/6)

- Η θεσμική διασυννοριακή συνεργασία της ΕΕ και η κοινωνική επιχειρηματικότητα **έχουν κοινό έδαφος δραστηριοτήτων.**
- Αν και υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ της θεσμικής και της επιχειρηματικής προσέγγισης, και οι δύο έννοιες μετατρέπουν τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα σε ευκαιρίες με στόχο τη δημιουργία αντίκτυπου και την αλλαγή.
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕC) δήλωσε το 2015 ότι «τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε ολόκληρη την Ευρώπη, που οφείλεται έντονα στην αυξανόμενη αναγνώριση του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η κοινωνική επιχείρηση στην αντιμετώπιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και στην προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς».

diagram

novation

shop

2. Διασυνοριακή Συνεργασία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (2/6)

- Στο πλαίσιο της **διασυνοριακής συνεργασίας της ΕΕ**, παρατηρούνται **ομοιότητες μεταξύ των στόχων πολιτικής των εδαφικών προγραμμάτων της ΕΕ** όπως το Interreg (π.χ. ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, οικονομία μέσω των χαμηλών εκπομπών άνθρακα, περιβάλλον, αποδοτικότητα πόρων) και **του πεδίου εφαρμογής των κοινωνικών επιχειρήσεων** (π.χ. κυκλικότητα, απασχόληση, υγεία, κινητικότητα).

diagram

innovation

shop

2. Διασυνοριακή Συνεργασία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (3/6)

- Ο Portolés (2015) υποστήριξε ότι η **διασυνοριακή συνεργασία** της ΕΕ καθοδηγείται από την **εξεύρεση λύσεων σε υπάρχοντα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα** και τη **διεύρυνση των οικονομικών ευκαιριών** για ιδιωτικούς φορείς και πολίτες των παραμεθόριων περιοχών.
- Μέσω πολιτικών μέσων όπως το Interreg, η Ευρωπαϊκή Ενότητα ενθαρρύνει τις παραμεθόριες περιοχές να αντιμετωπίσουν κοινά περιφερειακά προβλήματα μέσω διμερούς ή πολυμερούς συνεργασίας. Ωστόσο, το Interreg ως χρηματοδοτικό μέσο αλλά και μέσο άσκησης πολιτικής, είναι έντονα συνδεδεμένο με το δημόσιο θεσμικό περιβάλλον.

diagram

novation

shop

2. Διασυννοριακή Συνεργασία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (4/6)

- Ο κυρίαρχος τύπος θεσμικής διασυννοριακής συνεργασίας της ΕΕ εμφανίζεται κυρίως μεταξύ τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων, των ΜΚΟ και των Πανεπιστημίων, αλλά πολύ λιγότερο στις επιχειρήσεις.
- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις, σε αντίθεση με τις θεσμοθετημένες διαδικασίες συνεργασίας της ΕΕ, βρίσκουν την προέλευσή τους σε μικροοικονομικό επίπεδο ή σε επίπεδο βάσης. Ως εκ τούτου, τα **κοινωνικά επιχειρηματικά μοντέλα συνδέουν πρωτίστως τις κοινωνικές αποστολές με κοινωνικούς στόχους.**

diagram

evaluation

shop

2. Διασυννοριακή Συνεργασία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (5/6)

- Οι Iz and Binder (2017) υποστήριξαν ότι οι κοινωνικές επιχειρηματικές διαδικασίες ξεκινούν με την αναγνώριση ενός κοινωνικού, οικονομικού ή οικολογικού προβλήματος και μετατρέπουν αυτό το πρόβλημα σε ευκαιρία. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις, ως εκ τούτου, έχουν την ικανότητα να άρουν τα εμπόδια στην κοινωνική ένταξη, να υποστηρίζουν τις προσωρινά εξασθενημένες ομάδες ή/και να μετριάζουν τις ανεπιθύμητες συνέπειες της οικονομικής δραστηριότητας.
- ***Ανεξάρτητα από την προσέγγισή τους, η θεσμική διασυννοριακή συνεργασία της ΕΕ και η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι και οι δύο δραστηριότητες που βασίζονται σε ευκαιρίες με μοντέλα παράδοσης που βασίζονται στη συνεργασία.***

diagram

shop

2. Διασυνοριακή Συνεργασία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (6/6)

- Η θεσμοθετημένη διασυνοριακή συνεργασία της ΕΕ είναι μια εξαιρετικά γνωστική, δυναμική και πολύπλοκη διαδικασία.
- Παραδείγματα διασυνοριακής επιχειρηματικότητας στις παραμεθόριες περιοχές της ΕΕ καταδεικνύουν πώς οι **επιχειρηματικές δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από ισχυρή τοπική ενσωμάτωση**. Λόγω της τοπικής ενσωμάτωσής της, η μικροοικονομική διασυνοριακή συνεργασία επωφελείται από την κοινή κατανόηση, τη γνώση της περιοχής και τις καλές γειτονικές σχέσεις.
- Το ίδιο ισχύει και για τις κοινωνικές επιχειρήσεις, καθώς ο επιχειρηματίας δεν πρέπει να γνωρίζει μόνο τις τοπικές αγορές, τους θεσμούς και τους πολιτισμούς, αλλά και τι έχει πραγματικά σημασία για τους ντόπιους.

diagram

novation

shop

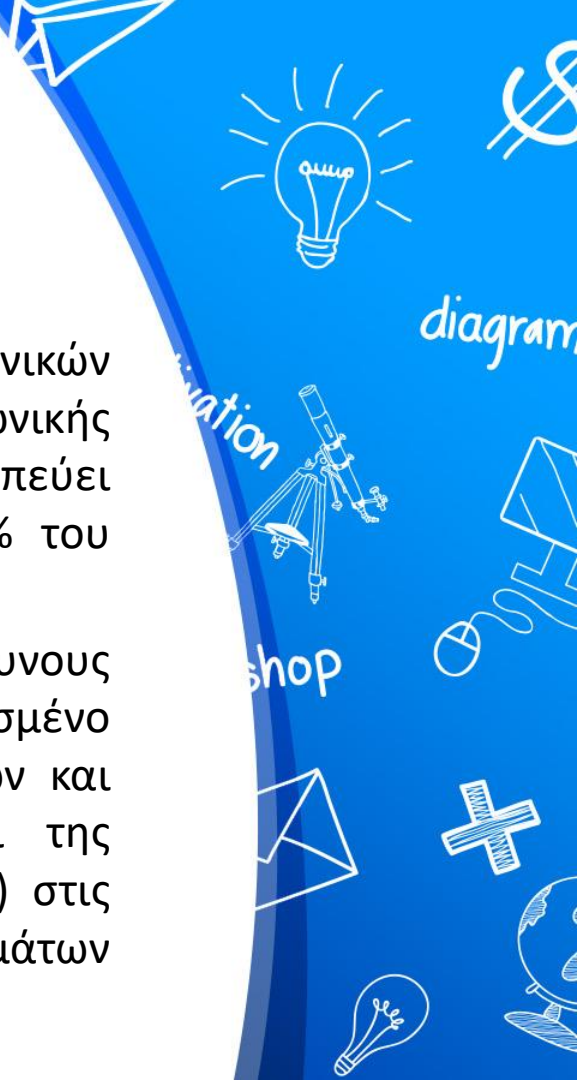

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (1/11)

1. *Social Seeds*

Το 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε την Πρωτοβουλία Κοινωνικών Επιχειρήσεων (SBI)² ως αναγνώριση της αναπτυσσόμενης κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας που αντιπροσωπεύει περισσότερους από 11 εκατομμύρια εργαζομένους, το 4,5 % του ενεργού πληθυσμού της ΕΕ.

Το πρόγραμμα SOCIAL SEEDS στοχεύει να εξοπλίσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής με ένα διαγνωστικό εργαλείο πολιτικής βασισμένο σε στοιχεία που αυξάνει την αποτελεσματικότητα των τοπικών και περιφερειακών πολιτικών για τόνωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης (κατά προτίμηση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων) στις κοινωνικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημάτων τους σε ευρωπαϊκές πόλεις και περιοχές.

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (2/11)

1. *Social Seeds*

Εταίροι:

- FI GROUP (Ισπανία),
- ISM-MAINZ (Γερμανία),
- ANZIANI E NON SOLO (Ιταλία),
- BISER (Πολωνία),
- ASOCIACIÓN CON VALORES (Ισπανία),
- SOCIAL LAB (Ιταλία)

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (3/11)

2. ACT SOCIAL

- **Κύριος στόχος** του έργου είναι να ανιχνεύσει και να προσδιορίσει τον κοινωνικό αντίκτυπο των κοινωνικών επιχειρήσεων που μετράται σε όρους απασχόλησης στη διασυνοριακή περιοχή και να αναπτύξει δομές υποστήριξης και εργαλεία που ενισχύουν την ικανότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων στο πλαίσιο αυτό.
- Ο στόχος του έργου ACT SOCIAL υλοποιείται κυρίως μέσω της ανάπτυξης δομών υποστήριξης και εργαλείων για τις κοινωνικές επιχειρήσεις που θα επικεντρωθούν στην εκπόνηση «Μελετών περίπτωσης» για τους κλάδους του τουρισμού και αγροδιατροφής.

diagram

novation

shop

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (4/11)

2. ACT SOCIAL

- Τίτλος του Έργου: Δράσεις για τη βελτίωση και την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο.
- Ακρωνύμιο: ACT SOCIAL
- Διάρκεια: 24 μήνες
- Χρηματοδότηση: Interreg V-A Greece – Bulgaria 2014-2020
- Συμμετέχουσες χώρες: Ελλάδα, Βουλγαρία
- Εταίροι: Δήμος Θέρμης (Ελλάδα), Association of South Western Municipalities (Βουλγαρία), Sdruzhenie Yuni Partners (Βουλγαρία)

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (5/11)

2. ACT SOCIAL

Ο Δήμος Θέρμης στο πλαίσιο του έργου « ACTions for the SuppOrt and enhancement of SocIAI entrepreneurship at Local level» με ακρωνύμιο ACT SOCIAL / «Δράσεις για την υποστήριξη και ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο», ολοκλήρωσε με μεγάλη επιτυχία τους δύο κύκλους ατομικής συμβουλευτικής σε θέματα κοινωνικής επιχειρηματικότητας για τους 20 ωφελούμενους που επιλέχθηκαν κατόπιν δημόσιας πρόσκλησης. Επίσης αναπτύχθηκε εκπαιδευτικό υλικό σχετικά με την Κοινωνική Οικονομία στα ελληνικά, βουλγάρικα και αγγλικά, ενώ δημιουργήθηκε διαδικτυακή πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης, όπου αναρτήθηκε το εκπαιδευτικό υλικό προς χρήση από τους ωφελούμενους του έργου.

diagram

ination

shop

3. Έργα Διασυννοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (6/11)

2. ACT SOCIAL

- Στο πλαίσιο δύο κύκλων συμβουλευτικής καλύφθηκαν θέματα όπως η καταγραφή των στόχων και η διερεύνηση της επιχειρηματικής ιδέας των ωφελούμενων, η ενημέρωση για τις τρέχουσες εξελίξεις στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, ζητήματα καινοτομίας και ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών μοντέλων, η ανάπτυξη της επιχειρηματικής ιδέας τους κ.ά.
- Στο επόμενο στάδιο, εκπονήθηκαν επιχειρηματικά σχέδια ανάπτυξης των ιδεών των ωφελουμένων στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, ενώ παρακολούθησαν διαδικτυακό σεμινάριο επιμόρφωσης σε θέματα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην εκπαιδευτική πλατφόρμα που κατασκευάστηκε για τους σκοπούς του έργου.

diagram

innovation

shop

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (7/11)

3. Action Plan for Social Entrepreneurship

- **Πρόγραμμα:** Interreg V-A «Ελλάδα-Βουλγαρία 2014-2020»
- **Τίτλος έργου:** Cross border Action Plan for the Development and Operation of an Executive Mechanism for the Support and Promotion of Social Entrepreneurship in the context of the Social Economy and Social Innovation (Διασυνοριακό Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη και Λειτουργία ενός Εκτελεστικού Μηχανισμού για την Υποστήριξη και Προώθηση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της Κοινωνικής Οικονομίας και Καινοτομίας).

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (8/11)

3. Action Plan for Social Entrepreneurship

Εταίροι:

- Region of Central Macedonia (Ελλάδα)
- University of Macedonia - Department of Organization and Business Administration (Ελλάδα)
- Democritus University of Thrace - Department of Economics - Special Research Reserve Account (Ελλάδα)
- Municipality of Yakoruda (Βουλγαρία)
- Faculty of Arts, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Βουλγαρία).

3. Έργα Διασυννοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (9/11)

3. Action Plan for Social Entrepreneurship

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσπαθεί να καλύψει τα κενά της Κοινωνικής Οικονομίας δημιουργώντας μία οργανωμένη, σταθερή δομή που θα στηρίζει διαρκώς τις κοινωνικές επιχειρήσεις. Ο βασικός μηχανισμός του είναι:

- Καταγραφή και αξιολόγηση των χαρακτηριστικών των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Διάγνωση των αναγκών των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Ανάπτυξη μεθοδολογικού πλαισίου κοινωνικών δεικτών και παρακολούθηση των δεικτών στους τομείς ενδιαφέροντος των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Ανάπτυξη εκπαιδευτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών για τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

diagram

shop

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (10/11)

4. *I see: Interregional Social Enterprise Empowerment*

- Υλοποιείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας INTERREG V-A Ελλάδα-Βουλγαρία 2014-2020.
- Ο κύριος στόχος του έργου "Isee" είναι η υποστήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στις περιοχές της Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και του Smolyan μέσω της ενθάρρυνσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής ένταξης και της αύξησης της απασχόλησης στις κοινωνικές ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο.
- **Εταίροι:** Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Συνεργασία Ενεργών Πολιτών, Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης» «Η ΣΤΗΡΙΞΗ», Περιφέρεια του Σμόλυαν, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο του Σμόλυαν.

diagram

innovation

shop

3. Έργα Διασυνοριακής Συνεργασίας και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (11/11)

4. I see: Interregional Social Enterprise Empowerment

Οι στόχοι του έργου είναι:

- Η δημιουργία δομών υποστήριξης για την κοινωνική επιχειρηματικότητα
- Η ανάπτυξη μηχανισμού στήριξης και κατάλληλα εργαλεία για τις κοινωνικές επιχειρήσεις
- Η ενίσχυση των ικανοτήτων των συμβούλων κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- Η ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την κοινωνική επιχειρηματικότητα

Το έργο καταδεικνύει σαφή **προστιθέμενη αξία** από τη διασυνοριακή συνεργασία.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (1/3)

ACT SOCIAL. Διαθέσιμο σε: <https://act-social.eu/el/project/>

Action Plan for Social Entrepreneurship. Διαθέσιμο σε: <http://apfse.eu/en/project/>

Belz, F.M. (2017). Binder, J.K. Sustainable entrepreneurship: A convergent process model. *Business Strategy Environment*, 26, pp. 1–17.

Δίκτυο ΚοινΣΕπ. (2015). Κοινωνική Επιχειρηματικότητα ορισμός και προέλευση. Διαθέσιμο σε:

<http://koinsep.org/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C/>

Βιβλιογραφία (2/3)

European Commission.(2015). *A Map of Social Enterprises and Their Eco-Systems in Europe*. Publications Office of the European Union: Brussels.

I see: Interregional Social Enterprise Empowerment. Διαθέσιμο σε: <http://www.isee-interreg.eu/index.php/el/>

Ιωαννίδης, Σ. (2001). *Επιχείρηση και Επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση.

Κορρές, Γ.Μ. (2015). *Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.

Mair, J. & Martin, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41, pp. 36-44. Doi: 10.1016/j.jwb.2005.09.002.

Portolés, J.B. (2015). *Cross-Border Cooperation and Cultural Communities in Europe*. Centre Maurits Coppieters: Brussels.

diagram

ation

shop

Βιβλιογραφία (3/3)

Roper, J. & Cheney, G. (2005). Leadership, learning and human resource management: The meanings of social entrepreneurship today. *Emerald Group Publishing Limited*, 5(3), pp. 95-104.

Seelos, C. & Mair, J. (2005). Social Entrepreneurship: Creating New Business Models to Serve the Poor. *Business Horizons*, 48(3), pp. 241-246. Doi: 10.1016/j.bushor.2004.11.006.

Social Seeds. Διαθέσιμο σε:

<https://www.interregeurope.eu/socialseeds/>

Διάλεξη 7^η: Το κοινωνικό κεφάλαιο και η κοινωνικο – οικονομική ανάπτυξη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Το κοινωνικό Κεφάλαιο

1.1. Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου

1.2. Χαρακτηριστικά του κοινωνικού κεφαλαίου

1.3. Μορφές και Διακρίσεις

1.4. Διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου

2. Το κοινωνικό κεφαλαίο και η κοινωνικο – οικονομική ανάπτυξη

2.1. Ο ρόλος των κοινωνικών δεσμών και θεσμών στην ανάπτυξη

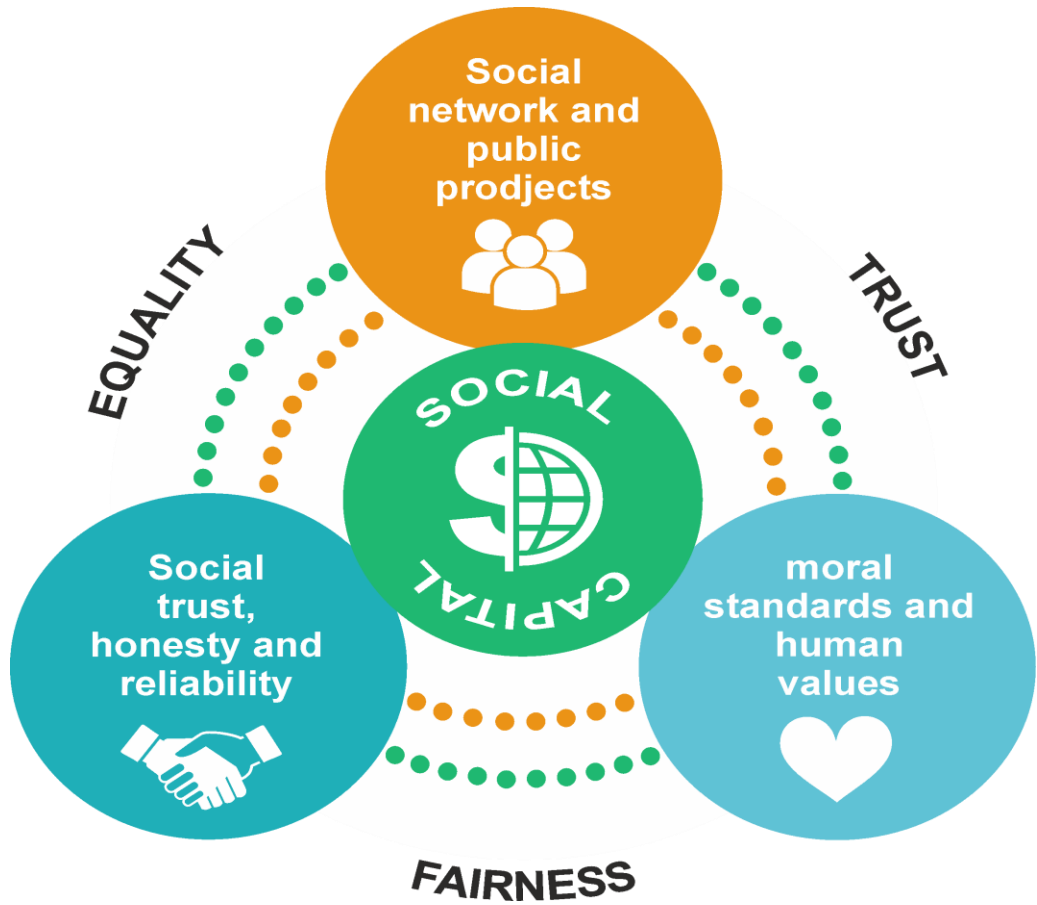
2.2. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Ανάπτυξη

2.3. Η Συνέργεια στο Κοινωνικό Κεφάλαιο

2.4. Ο ρόλος του Κοινωνικού Κεφαλαίου στις επιχειρήσεις

2.5. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Βιβλιογραφία

1.1. Η έννοια του Κοινωνικού Κεφαλαίου (1/4)

- Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ένας ευρύς όρος που καλύπτει τις κοινωνικές νόρμες και τα δίκτυα που διευκολύνουν τη συλλογική δράση προς την επιδίωξη και εξυπηρέτηση ενός αμοιβαίου οφέλους.
- Σύμφωνα με τον Bourdieu, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι το σύνολο των εν ενεργεία και εν δυνάμει πόρων που συνδέονται με την κατοχή ενός δικτύου μόνιμων σχέσεων, περισσότερο ή λιγότερο θεσμοθετημένων, αλληλογνωριμίας και αλληλοαναγνώρισης ή, με άλλα λόγια, με την ένταξη σε μια ομάδα, ως σύνολο φορέων που δεν είναι μόνο προικισμένοι με κοινές ιδιότητες (επιδεκτικές να γίνονται αντιληπτές από τον παρατηρητή, από τους άλλους ή από τους ίδιους) αλλά είναι επίσης ενωμένοι με δεσμούς μόνιμους και χρήσιμους.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια του Κοινωνικού Κεφαλαίου (2/4)

Σύμφωνα με τον **Coleman**, το κοινωνικό κεφάλαιο **ορίζεται από τις λειτουργίες του. Δεν είναι ένα μοναδικό χαρακτηριστικό** αλλά μια σειρά διαφορετικών χαρακτηριστικών που έχουν **δύο κοινά στοιχεία:**

- 1) αποτελούν διαφορετικές πλευρές των κοινωνικών δομών.
- 2) διευκολύνουν ορισμένες δράσεις των φορέων – είτε πρόκειται για πρόσωπα είτε για συλλογικούς φορείς – μέσα στη δομή.

Όπως άλλες μορφές κεφαλαίου, το **κοινωνικό κεφάλαιο είναι παραγωγικό**, κάνοντας εφικτή την επίτευξη συγκεκριμένων σκοπών που με την απουσία του δεν θα ήταν δυνατοί.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια του Κοινωνικού Κεφαλαίου (3/4)

- Ο Putnam υποστηρίζει ότι, κατά αναλογία με τις έννοιες του φυσικού και του ανθρώπινου κεφαλαίου – των εργαλείων και της εκπαίδευσης που αυξάνουν την ατομική παραγωγικότητα – το ‘κοινωνικό κεφάλαιο’ αναφέρεται σε πλευρές της κοινωνικής οργάνωσης όπως τα δίκτυα, οι κανόνες και η εμπιστοσύνη οι οποίες διευκολύνουν την οργάνωση και τη συνεργασία με αμοιβαίο όφελος.
- Το κοινωνικό κεφάλαιο αυξάνει τα κέρδη της επένδυσης σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια του Κοινωνικού Κεφαλαίου (4/4)

Γενικότερα το κοινωνικό κεφάλαιο ταυτίζεται με τα χαρακτηριστικά εκείνα γνωρίσματα της κοινωνικής οργάνωσης, όπως οι **κοινωνικές νόρμες**, τα **δίκτυα** και η **εμπιστοσύνη** που μπορούν:

- ◆ να **διευκολύνουν** τον **συντονισμό των δράσεων των ατόμων**,
- ◆ να **επεκτείνουν** τη **μεταξύ τους συνεργασία, αμοιβαιότητα** και την **κοινωνική και πολιτική συμμετοχή**,
- ◆ να **επιλύσουν κοινωνικά διλήμματα**.

Με τον τρόπο αυτό πετυχαίνουν ένα **αμοιβαία επωφελές αποτέλεσμα** όπως η **αποδοτικότητα μιας επιχείρησης**, ενός **οργανισμού**, της **κοινότητας** ή του **συνόλου της οικονομίας**.

diagram

novation

shop

1.2. Χαρακτηριστικά του Κοινωνικού Κεφαλαίου

- Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι μια από τις τρεις μορφές κεφαλαίου (οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό).
- Το θεωρητικό πλαίσιο του Bourdieu επικεντρώθηκε στην **ταξικά διαφοροποιημένη πρόσβαση των δρώντων** στις διαφορετικές μορφές του κοινωνικού κεφαλαίου και καταδεικνύει πως αυτό **αποτελεί μηχανισμό παραγωγής και αναπαραγωγής των ανισοτήτων** αναγνωρίζοντας τη σημασία της δομικής οικονομικής οργάνωσης και της επίδρασης της στις κοινωνικές διαδικασίες.

diagram

innovation

shop

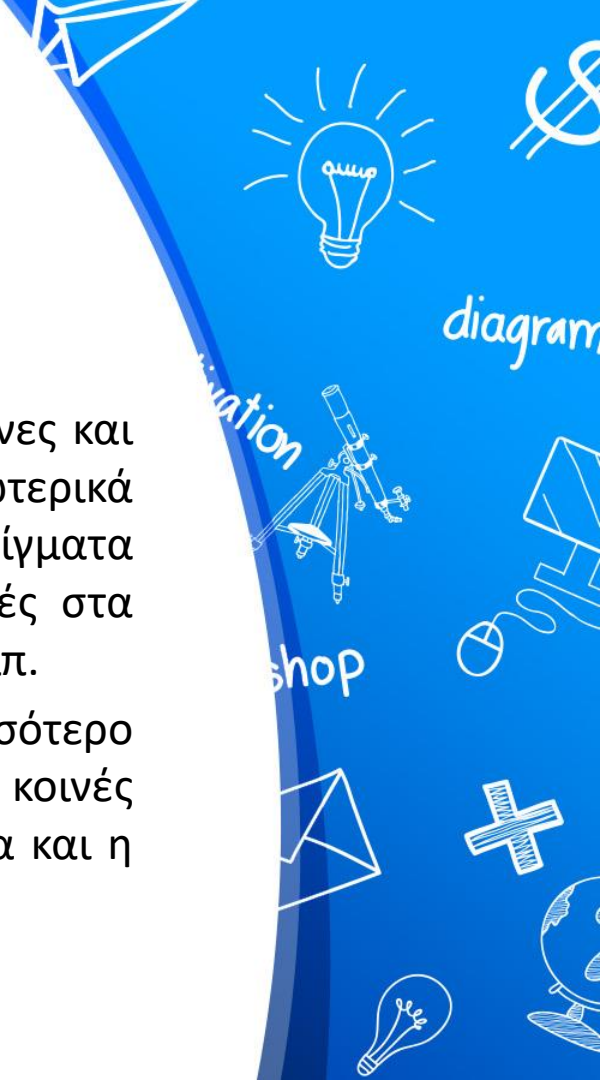

1.3. Μορφές – Διακρίσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (1/5)

- **1^η Διακρίση:** **δομικό** (*structural*) και **γνωστικό** (*cognitive*).

Δομικό κοινωνικό κεφάλαιο: αφορά σε δίκτυα, θεσμούς, κανόνες και διαδικασίες, τα οποία συνιστούν στην ουσία εξωτερικά παρατηρούμενες κοινωνικές κατασκευές. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν οι αθλητικές και πολιτιστικές ομάδες, οι επιτροπές στα πλαίσια της γειτονιάς, οι ενώσεις ατόμων με κοινούς σκοπούς κλπ.

Γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο: συνίσταται κατά βάση σε περισσότερο υποκειμενικά και άυλα στοιχεία, όπως οι κοινωνικές στάσεις, οι κοινές αξίες και αποδεκτές συμπεριφορές, οι κανόνες, η αμοιβαιότητα και η εμπιστοσύνη.

1.3. Μορφές – Διακρίσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (2/5)

- 2^η Διάκριση: **επίσημο** (*formal*) και **άτυπο** (*informal*)

Επίσημο κοινωνικό κεφάλαιο: κατατάσσονται νόρμες, διαδικασίες, κρατικές υπηρεσίες, οργανώσεις και προγράμματα που ενισχύουν τη συλλογική δράση μειώνοντας το κόστος των πρακτικών διεκπεραίωσης και η συμμετοχή πραγματοποιείται σε επίσημα θεσμοθετημένες οργανώσεις και δραστηριότητες.

Άτυπο κοινωνικό κεφάλαιο: αφορά σε στάσεις πεποιθήσεις, συμπεριφορές και μορφές συνεργασίας, που ενισχύουν τη συλλογική δράση και την κουλτούρα συμμετοχής, χωρίς να απαιτείται η θεσμική ύπαρξη των δικτύων.

diagram

novation

shop

1.3. Μορφές – Διακρίσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (3/5)

- 3^η Διάκριση: **Ατομικό** και **Συλλογικό**

Ατομικό κοινωνικό κεφάλαιο: Ατομικό χαρακτηριστικό που μπορεί να μετρηθεί σε ατομικό επίπεδο.

Συλλογικό κοινωνικό κεφάλαιο: Δομικό χαρακτηριστικό της κοινότητας που μπορεί να μετρηθεί μόνο σε συλλογικό επίπεδο.

1.3. Μορφές – Διακρίσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (4/5)

- 4^η Διάκριση: **οριζόντιο** και **κάθετο**

Οριζόντιο κοινωνικό κεφάλαιο: αφορά στους δεσμούς και τις δομές ανάμεσα σε ισότιμες ομάδες.

Κάθετο κοινωνικό κεφάλαιο: αφορά σε ομάδες με ιεραρχική δομή.

Η συγκεκριμένη ανάλυση εμπλέκει σε σημαντικό βαθμό δομές και φορείς εξουσίας σε ένα μακρο-επίπεδο, λαμβάνοντας με αυτό τον τρόπο υπόψη το ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον.

diagram

novation

shop

1.3. Μορφές – Διακρίσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (5/5)

- **5^η Διάκριση:** το **Δεσμευτικό ή Διαχωριστικό** (bonding), το **Συνδετικό** (bridging) και το **Ενωτικό** (linking)

Δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο: αναφέρεται στους στενούς δεσμούς (π.χ. οικογενειακούς) ανάμεσα σε ανθρώπους που βρίσκονται σε ομογενείς ομάδες και είναι προσανατολισμένο προς το εσωτερικό αυτών των ομάδων.

Συνδετικό κοινωνικό κεφάλαιο: αναφέρεται σε σχέσεις ατόμων ανάμεσα σε ετερογενείς ομάδες (π.χ. στο εργασιακό περιβάλλον) και έχει συλλογικό και περιεκτικό προσανατολισμό.

Ενωτικό κοινωνικό κεφάλαιο: αφορά σχέσεις μεταξύ ομάδων ή ατόμων, κατά βάση διαφορετικών μεταξύ τους, στις οποίες διαμεσολαβεί κάποια ιεραρχική δομή ή σχέση εξουσίας.

diagram

innovation

shop

1.4. Οι διαστάσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (1/3)

1^η Διάσταση: *Αμοιβαιότητα*

Αναφέρεται στην πραγματοποίηση ενεργειών από την πλευρά του ατόμου προς όφελος άλλων, με την προσδοκία ότι κάποια στιγμή θα υπάρξει ανταπόδοση. Συνδέεται με την αίσθηση της αλληλεγγύης και την πρακτική της αλληλοβοήθειας και συνιστά ένα συνδυασμό βραχυπρόθεσμου αλτρουισμού και μακροπρόθεσμου συμφέροντος.

2^η Διάσταση: *Κοινωνική Συμμετοχή*

Αναφέρεται από τη μια στις οριζόντιες σχέσεις ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας και της οικογένειας και από την άλλη στις κάθετες σχέσεις μεταξύ κοινοτήτων και θεσμικών φορέων. Τα υψηλά επίπεδα συμμετοχής συμβάλουν στην ευημερία των ξεχωριστών ατόμων και της ευρύτερης κοινότητας, αποτελώντας σημαντικό δείκτη αποτύπωσης του κοινωνικού κεφαλαίου.

diagram

shop

1.4. Οι διαστάσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (2/3)

3^η Διάσταση: *Εμπιστοσύνη*

Πεποίθηση ότι οι άλλοι είτε θα αντιδράσουν υποστηρικτικά απέναντι σε κάποια πρωτοβουλία ή τουλάχιστον δεν θα την υπονομεύσουν.

4^η Διάσταση: *Αίσθηση Ασφάλειας*

Αίσθηση συνοχής στα πλαίσια της κοινότητας η οποία ενθαρρύνει τη συμμετοχή του ατόμου στις δραστηριότητες της.

5^η Διάσταση: *Ανοχή στη διαφορετικότητα*

Ανοχή απέναντι στους άλλους ανεξάρτητα βιολογικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διαφορών, η οποία διευκολύνει την ανάπτυξη των δικτύων, τον εμπλουτισμό των απόψεων και τον πλουραλισμό της έκφρασης.

diagram

novation

shop

1.4. Οι διαστάσεις του Κοινωνικού Κεφαλαίου (3/3)

6^η Διάσταση: *Κοινωνικές νόρμες και αξίες*

Κοινωνικά πρότυπα και ευρέως κοινές πολιτιστικές πεποιθήσεις, καθώς και οι επιπτώσεις τους στη λειτουργία της κοινωνίας γενικότερα.

7^η Διάσταση: *Κοινότητα*

Συνδυασμένο αποτέλεσμα της εμπιστοσύνης, της συμμετοχής σε δίκτυα, των κανόνων και της αμοιβαιότητας.

8^η Διάσταση: *Πρόδραση*

Ικανότητα του ατόμου να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες προκειμένου να αλλάξει τις πτυχές του περιβάλλοντός του προχωρώντας στην επίτευξη των στόχων του.

diagram

novation

shop

2.1. Ο ρόλος των κοινωνικών δεσμών και θεσμών στην ανάπτυξη (1/2)

- ✦ Στη σύγχρονη οικονομική επιστήμη, η **ανάπτυξη** συχνά θεωρείται **ταυτόσημη** με την έννοια της **οικονομικής μεγέθυνσης**, δηλ. την ποσοστιαία μεταβολή του προϊόντος ή του εισοδήματος που μετράται με την ποσοστιαία μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ).
- ✦ Η θεωρία οικονομικής μεγέθυνσης προβάλλει τη σημασία της **απελευθέρωσης των εγχώριων και διεθνών αγορών** και της **αποτελεσματικότητας των αγορών για την ανάπτυξη**.
- ✦ Η **τεχνολογική πρόοδος** συνδέεται με διαφορετικά επίπεδα γνώσης και επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο, αλλά και με διαφορές **στην οργάνωση της παραγωγής**, τους **κοινωνικούς κανόνες**, τους **πολιτικούς θεσμούς** και τις **δημόσιες παροχές**.

diagram

shop

2.1. Ο ρόλος των κοινωνικών δεσμών και θεσμών στην ανάπτυξη (2/2)

- ✦ Ο North (1994) μιλά για τον **ρόλο των θεσμών, πολιτικών και οικονομικών**, όπως οι κανόνες, οι νόμοι, οι συμβάσεις, η ιδεολογία και οι πεποιθήσεις, οι οποίοι θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως ένα πλαίσιο κινήτρων για την κοινωνία και ως **προσδιοριστικό παράγοντα της ανάπτυξης**.
- ✦ Υπάρχουν υποδείγματα μεγέθυνσης που συμπεριλαμβάνουν το **κοινωνικό κεφάλαιο**, υπό τη μορφή της **εμπιστοσύνης**, της **συμμετοχής σε κοινωνικές ομάδες** ή της **συμμετοχής στα κοινά**.
- ✦ Το **κοινωνικό κεφάλαιο οδηγεί σε οικονομική μεγέθυνση** μέσα από:
  - (α) **τη μείωση του συναλλακτικού κόστους και του κόστους ελέγχου**,
  - (β) **την ενίσχυση της αξιοπιστίας των δημοσίων θεσμών και του κράτους**,
  - (γ) **την προώθηση της καινοτομίας και της παροχής δημοσίων αγαθών**,
  - και (δ) **την ενίσχυση της κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής των πολιτών**.

diagram

shop

2.2. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Ανάπτυξη (1/4)

- Ο Woolcock (1998) αναζητά το είδος του κοινωνικού κεφαλαίου που καλλιεργεί την αμοιβαιότητα, την εμπιστοσύνη και τη συνεργασία, οδηγώντας σε ανάπτυξη και ευημερία.
- Εισαγάγει δύο συμπληρωματικές μορφές του κοινωνικού κεφαλαίου: α) την **ενθήκευση** και β) την **αυτονομία**.
- Η έννοια της «ενθήκευσης» υπογραμμίζει τη σημασία που έχει για την ανάπτυξη το είδος του κοινωνικού κεφαλαίου που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών της ίδιας ομάδας και ονομάζεται **bonding social capital**.
- Η έννοια της «αυτονομίας» τονίζει τη σημασία του είδους του κοινωνικού κεφαλαίου που γεφυρώνει δεσμούς μεταξύ μελών διαφορετικών ομάδων και ονομάσαμε **bridging social capital**.

diagram

novation

shop

2.2. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Ανάπτυξη (2/4)

- Οι **ενθικευμένοι κοινωνικοί δεσμοί** δημιουργούν δύο διαστάσεις κοινωνικού κεφαλαίου: (1) την ολοκλήρωση των ενδοκοινοτικών δεσμών σε μικρο-επίπεδο και (2) τη συνέργεια μεταξύ κράτους και κοινωνίας σε μακρο-επίπεδο.
- Οι **αυτόνομοι κοινωνικοί δεσμοί** δημιουργούν άλλες δύο διαστάσεις: (1) το σύνδεσμο μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων και ομάδων σε μικρο-επίπεδο και (2) την οργανωτική ακεραιότητα των θεσμών διακυβέρνησης (η γραφειοκρατία, το δίκαιο, συστήματα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους) σε μακρο-επίπεδο.
- Ο Woolcock υποστηρίζει ότι οι διαφορετικοί συνδυασμοί ολοκλήρωσης, διασύνδεσης, συνέργειας και οργανωτικής ακεραιότητας έχουν **διαφορετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη**.

diagram

shop

2.2. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Ανάπτυξη (3/4)

- **Οποιαδήποτε διάσταση από μόνη της δεν είναι ικανή να επιφέρει επωφελή αποτελέσματα:** κάθε διάσταση του κοινωνικού κεφαλαίου **πρέπει να συνδυάζεται** με τις άλλες διαστάσεις, τόσο σε μικρο- όσο και σε μακρο-επίπεδο, προκειμένου να οδηγήσει σε ευρύτερη ανάπτυξη και ευημερία.
- Συγκεκριμένα, όπου **εκλείπουν όλες οι διαστάσεις** του κοινωνικού κεφαλαίου, ενθουσιωμένες και αυτόνομες, έχουμε ένα περιβάλλον συλλογικής δράσης και οικονομικής συμπεριφοράς, το οποίο ονομάζεται **αναρχικός ατομικισμός** (anarchic individualism).
- Αντίθετα, όπου **υπάρχουν όλες οι διαστάσεις** του κοινωνικού κεφαλαίου, ενθουσιωμένες και αυτόνομες, έχουμε ένα περιβάλλον το οποίο ονομάζει ο συγγραφέας **επωφελή αυτονομία** (beneficent autonomy).

diagram

shop

2.2. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Ανάπτυξη (4/4)

- Υπάρχουν επίσης **ενδιάμεσοι συνδυασμοί** όπου είτε το ενθικευμένο είτε το αυτόνομο κοινωνικό κεφάλαιο επικρατεί με δυσμενή αποτελέσματα στην ανάπτυξη.

2.3. Η Συνέργεια στο Κοινωνικό Κεφάλαιο (1/5)

- Η **προσέγγιση της συνέργειας** επιχειρεί τη σύζευξη μεταξύ της προσέγγισης των δικτύων (network approach) και της προσέγγισης των θεσμών (institutional approach).
- Η **προσέγγιση των δικτύων** τονίζει τη σημασία των κάθετων και οριζόντιων ενώσεων μεταξύ ανθρώπων, καθώς επίσης των σχέσεων εντός και μεταξύ τέτοιων οργανωτικών οντοτήτων όπως οι κοινοτικές ομάδες ή οι εταιρίες, δηλ. του κοινωνικού κεφαλαίου που ενισχύει σχέσεις εντός ομάδων, αλλά και γεφυρώνει σχέσεις μεταξύ διαφορετικών ομάδων.

diagram

innovation

shop

2.3. Η Συνέργεια στο Κοινωνικό Κεφάλαιο (2/5)

- Επομένως, η **οικονομική ανάπτυξη** πραγματοποιείται **μέσω ενός μηχανισμού** που επιτρέπει στα άτομα να αντλήσουν αρχικά από τα οφέλη ως μέλη της κοινότητας, αλλά και να **αποκτήσουν δεξιότητες και πόρους** από τη συμμετοχή τους σε **δίκτυα** που υπερβαίνουν την κοινότητά τους, ώστε σταδιακά να προσεγγίσουν την επικρατούσα οικονομική τάση.

diagram

novation

shop

2.3. Η Συνέργεια στο Κοινωνικό Κεφάλαιο (3/5)

- Από την άλλη πλευρά, η **προσέγγιση των θεσμών** στο κοινωνικό κεφάλαιο, υποστηρίζει ότι η ζωτικότητα των κοινοτικών δικτύων και της κοινωνίας των πολιτών είναι προϊόν του πολιτικού, νομικού, και θεσμικού περιβάλλοντος.
- Ειδικότερα, εξετάζει **την επίδραση** που έχουν στο **κοινωνικό κεφάλαιο** και την **ανάπτυξη παράγοντες** όπως η ανεξέλεγκτη δωροδοκία, οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις, η καταπάτηση ελευθεριών και η μαζική φτώχεια και ανισότητα, και τονίζει την ανάγκη βελτίωσης της κυβερνητικής αποδοτικότητας και αξιοπιστίας προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά.

diagram

evolution

shop

2.3. Η Συνέργεια στο Κοινωνικό Κεφάλαιο (4/5)

- Σύμφωνα με τους Woolcock και Narayan, **υπάρχουν τρία γενικότερα συμπεράσματα** που προέρχονται από την προσέγγιση της συνέργειας:
  1. Ούτε το κράτος ούτε η κοινωνία είναι εγγενώς καλοί ή κακοί θεσμοί, διότι η επίδραση της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών στην ανάπτυξη μεταβάλλεται.
  2. Για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε ευρεία βάση, πρέπει να σφυρηλατηθούν μεταξύ διαφορετικών τοπικών ομάδων και δημόσιων θεσμών συμπληρωματικότητες και συνεργασίες.

diagram

shop

2.3. Η Συνέργεια στο Κοινωνικό Κεφάλαιο (5/5)

3. Ο **ρόλος του κράτους** στην ανάπτυξη είναι αναμφισβήτητα ο σημαντικότερος, αλλά είναι ταυτόχρονα ο πιο δύσκολος:

το κράτος, εκτός από την παροχή δημόσιων αγαθών και την επιβολή του νόμου, ενεργεί για να συντονίσει τις συγκρούσεις μεταξύ ομάδων όχι μόνο στο μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο, ή στις δημόσιες και ιδιωτικές σφαίρες, αλλά και πέραν των ορίων της τάξης, του έθνους, της φυλής, της πολιτικής και της θρησκείας.

diagram

evolution

shop

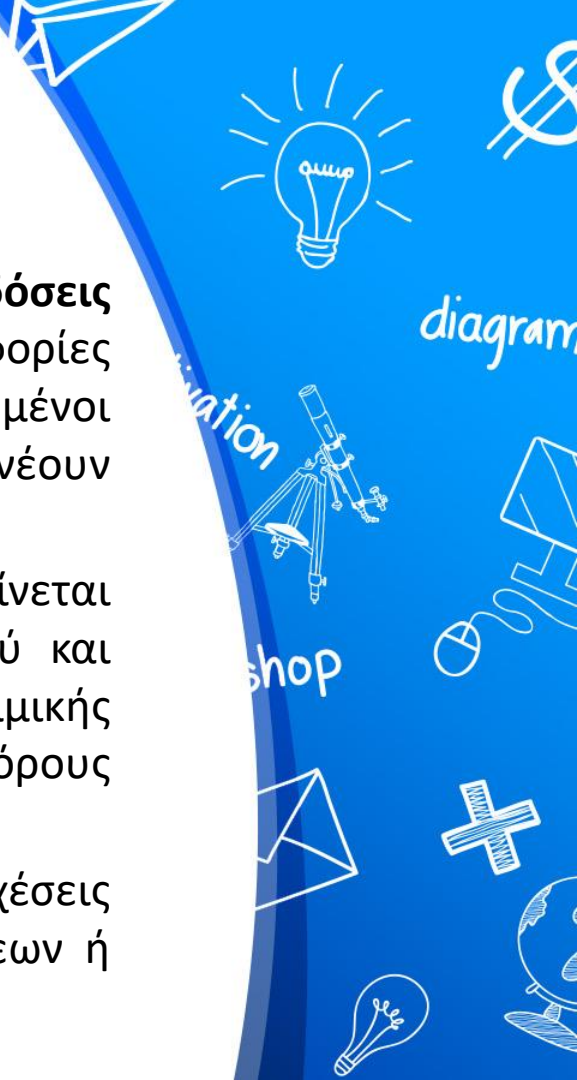

2.4. Ο ρόλος του Κοινωνικού Κεφαλαίου στις επιχειρήσεις

Το Κοινωνικό Κεφάλαιο αναφέρεται ότι **επηρεάζει και τις επιδόσεις καινοτομίας των επιχειρήσεων** καθώς γνώσεις και πληροφορίες διαδίδονται πιο εύκολα μεταξύ δρώντων που είναι εγκατεστημένοι στην ίδια περιοχή, λόγω των κοινωνικών δεσμών που εμπνέουν αμοιβαία εμπιστοσύνη και της προσωπικής επαφής.

Σε όλες τις προσεγγίσεις της περιφερειακής καινοτομίας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο των θεσμών, του κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, της διάδρασης, της μη γραμμικής αναπτυξιακής διαδικασίας και της συλλογικής μάθησης ως πόρους καινοτομικής δράσης.

Ο Westlund αναφέρει ότι οι καλές κοινωνικές σχέσεις διευκολύνουν την μεταφορά γνώσης ενώ η απουσία σχέσεων ή κακές σχέσεις προκαλούν το αντίθετο.

2.5. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Περιφερειακή Ανάπτυξη (1/2)

Οι στρατηγικές Περιφερειακής Ανάπτυξης στηρίζονται όλο και περισσότερο στο **μοντέλο της Ενδογενούς Ανάπτυξης** στην εφαρμογή του οποίου αναγκαία είναι η αξιοποίηση του Κοινωνικού Κεφαλαίου.

Το μοντέλο Ενδογενούς Ανάπτυξης στοχεύει στη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τοπικές πρωτοβουλίες με σκοπό την αύξηση της ικανότητας των περιφερειών να προσαρμοστούν στην νέα αναπτυξιακή πραγματικότητα όπου κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές παράμετροι ενσωματώνονται στην οικονομική πολιτική.

Το ανθρώπινο και το κοινωνικό κεφάλαιο συνιστούν τον κινητήριο μοχλό ανάπτυξης.

diagram

novation

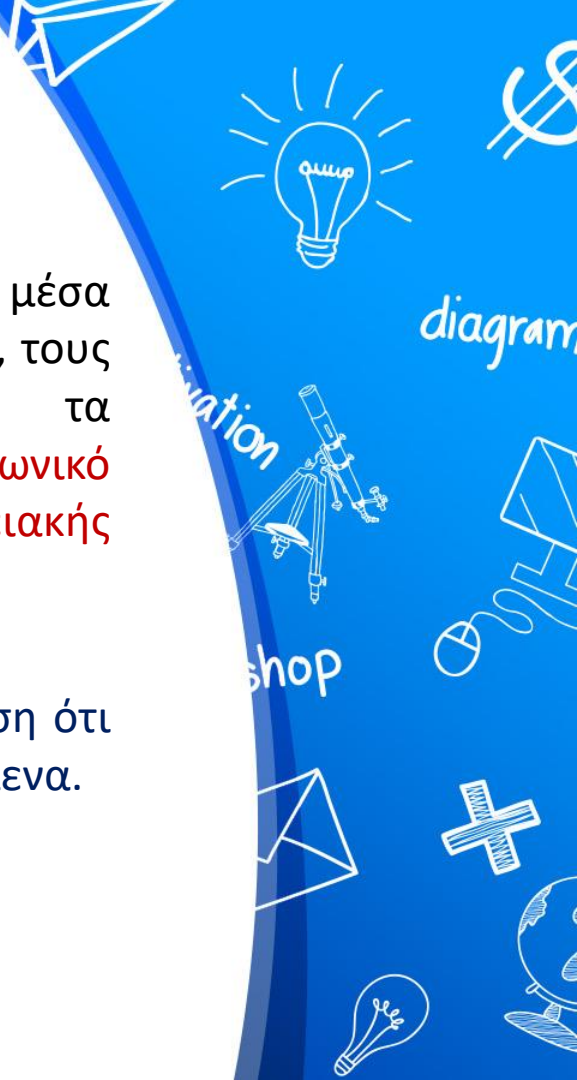
shop

2.5. Κοινωνικό Κεφάλαιο και Περιφερειακή Ανάπτυξη (2/2)

Η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης υιοθετεί ως βασικά μέσα στήριξης του ενδογενούς δυναμικού, τις συστάδες επιχειρήσεων, τους βιομηχανικούς τόπους, την δημιουργική πόλη, τα επιστημονικά/τεχνολογικά πάρκα κ.α. στα οποία **το Κοινωνικό Κεφάλαιο βρίσκεται στον πυρήνα τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.**

Η σημασία του Κοινωνικού Κεφαλαίου βασίζεται στην διαπίστωση ότι οι κοινωνικοί παράγοντες έχουν επίδραση στα οικονομικά φαινόμενα.

Βιβλιογραφία (1/3)

Bourdieu, P. (1994). *Κείμενα Κοινωνιολογίας*. Παρουσίαση-Επιμέλεια: Ν. Παναγιωτόπουλος. Αθήνα: Δελφίνι.

Claridge, T. (2018). Functions of social capital—bonding, bridging, linking. Social Capital Research, Dunedin, New Zealand.

Coleman, J.S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, Supplement, Vol. 94, pp. S95-S120.

Cox, E. (2000). Creating a more civil society: Community level indicators of social capital. *A Journal of Australian Policy*, 19(20), p.p. 100-107.

Edwards, R. (2004). *Social capital in the field: introduction to researchers' tales*, Families & Social Capital ESRC Research Group Working. Paper No 10. London: London South Bank.

Grootaert, C. & Bastelaer, T. (2002). *Understanding and Measuring Social Capital A Multidisciplinary Tool for Practitioners*. Washington: World Bank.

diagram

shop

Βιβλιογραφία (2/3)

Harpham, T. (2008). *The measurement of social capital through surveys*, in: Kawachi I., Subrmanian S.V. & Kim D, (Eds) *Social capital and Health* (pages 51-62). New York: Springer.

Ιεραπετρίτης, Δ. (2019). *Το κοινωνικό κεφάλαιο και η κοινωνική επιχειρηματικότητα*. Διαλέξεις στο πλαίσιο του μαθήματος «ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ», Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Onyx, J. & Bullen P. (2000). Measuring social capital in five communities. *Journal of Applied Behavioral Science*, vol. 36, p.p 23–42.

Putnam, R.D. (1993). *The Prosperous Community: Social Capital and Public Life*. *The American Prospect*, No 13, pp. 35-42.

Putnam, R.D.(2000). *Bowling Alone: The collapse and revival of American community*. New York: Touchstone.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (3/3)

Wallace, C. & Pichler F. (2007). Bridging and Bonding Social Capital: which is more prevalent in Europe?. *European Journal of Social Security*, 9(1), pp. 29-54.

Woolcock, M. (1998). Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework. *Theory and Society*, 72(2), pp. 151-208.

Woolcock, M. and Narayan, D. (2000). Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy, *The World Bank Research Observer*, 15(2), pp. 225-249.

Χριστοφόρου, Α. (2015). *Το κοινωνικό κεφάλαιο και η σχέση του με την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική επιχειρηματικότητα*. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο: Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας.

diagram

novation

shop

Διάλεξη 8^η: Η σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Το Κοινωνικό Κεφάλαιο

1.1. Η έννοια του Κοινωνικού Κεφαλαίου

1.2. Τα χαρακτηριστικά του Κοινωνικού Κεφαλαίου

1.3. Τα κοινωνικά δίκτυα

2. Η σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία

Βιβλιογραφία

1.1. Η έννοια του Κοινωνικού Κεφαλαίου (1/2)

- ❖ Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ένας ευρύς όρος που καλύπτει τις κοινωνικές νόρμες και τα δίκτυα που διευκολύνουν τη συλλογική δράση προς την επιδίωξη και εξυπηρέτηση ενός αμοιβαίου οφέλους.
- ❖ Σύμφωνα με τον **Bourdieu**, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι το σύνολο των εν ενεργεία και εν δυνάμει πόρων που συνδέονται με την κατοχή ενός δικτύου μόνιμων σχέσεων, περισσότερο ή λιγότερο θεσμοθετημένων, αλληλογνωριμίας και αλληλοαναγνώρισης ή, με άλλα λόγια, με την ένταξη σε μια ομάδα, ως σύνολο φορέων που δεν είναι μόνο προικισμένοι με κοινές ιδιότητες (επιδεκτικές να γίνονται αντιληπτές από τον παρατηρητή, από τους άλλους ή από τους ίδιους) αλλά είναι επίσης ενωμένοι με δεσμούς μόνιμους και χρήσιμους.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια του «Κοινωνικού Κεφαλαίου» (2/2)

- ❖ Το κοινωνικό κεφάλαιο ταυτίζεται με τα χαρακτηριστικά εκείνα γνωρίσματα της κοινωνικής οργάνωσης, όπως **οι κοινωνικές νόρμες, τα δίκτυα και η εμπιστοσύνη** που μπορούν να **διευκολύνουν τον συντονισμό των δράσεων** των ατόμων, να **επεκτείνουν τη μεταξύ τους συνεργασία, αμοιβαιότητα και την κοινωνική και πολιτική συμμετοχή**, και να **επιλύσουν κοινωνικά διλήμματα**.
- ❖ Με τον τρόπο αυτό πετυχαίνουν ένα αμοιβαία επωφελές αποτέλεσμα όπως η αποδοτικότητα μιας επιχείρησης, ενός οργανισμού, της κοινότητας ή του συνόλου της οικονομίας.

diagram

innovation

shop

1.2. Τα χαρακτηριστικά του Κοινωνικού Κεφαλαίου

- Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι μια από τις τρεις μορφές κεφαλαίου (οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό).
- Το θεωρητικό πλαίσιο του Bourdieu επικεντρώθηκε **στην ταξικά διαφοροποιημένη πρόσβαση των δρώντων** στις διαφορετικές μορφές του κοινωνικού κεφαλαίου και καταδεικνύει πως αυτό **αποτελεί μηχανισμό παραγωγής και αναπαραγωγής των ανισοτήτων** αναγνωρίζοντας τη σημασία της δομικής οικονομικής οργάνωσης και της επίδρασής της στις κοινωνικές διαδικασίες.

diagram

novation

shop

1.3. Τα κοινωνικά δίκτυα (1/3)

- Συναφής προς τον όρο κοινωνικό κεφάλαιο είναι η **έννοια των κοινωνικών δικτύων**.
- Ως **κοινωνικά δίκτυα** μπορούν να οριστούν τα πολυδιάστατα συστήματα επικοινωνίας και διαμόρφωσης της ανθρώπινης πρακτικής και της κοινωνικής ταυτότητας.
- Τα κοινωνικά δίκτυα ορίζονται άλλωστε και **ως άθροισμα των προσωπικών επαφών**, μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνει συναισθηματική υποστήριξη, υλική ενίσχυση και συμμετοχή στις υπηρεσίες, έχει πρόσβαση στις πληροφορίες, δημιουργεί νέες κοινωνικές επαφές και αναπτύσσεται.

diagram

shop

1.3. Τα κοινωνικά δίκτυα (2/3)

- Τα κοινωνικά δίκτυα μεταφέρουν σημαντικές πληροφορίες τόσο στους εργαζόμενους όσο και στις επιχειρήσεις, αυξάνοντας την παραγωγικότητα. Σημαντική, λοιπόν, **επίδραση στην εξεύρεση εργασίας σε μια περιοχή παίζει το κοινωνικό κεφάλαιο, εφόσον αλληλεπιδρά με τα κοινωνικά δίκτυα.**
- Η **ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου συσχετίζεται άμεσα με τη συμμετοχή στα κοινά και τα κοινωνικά δίκτυα** που είναι οι νέες μορφές οργάνωσης, που εξασφαλίζουν ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, αλλά και στις παραγωγικές και οικονομικές λειτουργίες της κοινωνίας.

diagram

novation

shop

1.3. Τα κοινωνικά δίκτυα (3/3)

Τα δίκτυα με κοινωνική αποστολή έχουν τις ακόλουθες ιδιότητες:

- ✿ Μειώνουν το κόστος συναλλαγών.
- ✿ Λειτουργούν ως ταμιευτήρες κοινωνικού κεφαλαίου.
- ✿ Λειτουργούν ως προπομπός της κοινωνικής και πράσινης επιχειρηματικότητας.
- ✿ Τα οριζόντια δίκτυα λειτουργούν υπέρ της κοινωνικοποίησης της γνώσης και της τεχνογνωσίας.
- ✿ Συμβάλλουν στον εκδημοκρατισμό της πληροφορίας και της ενέργειας.
- ✿ Κατευθύνουν τις επενδύσεις προς την περιφέρεια και τους κοινωνικά αναγκαίους σκοπούς.
- ✿ Συγκροτούν Κοινωνικό Κεφάλαιο σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

diagram

innovation

shop

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (1/9)

- ❏ Η οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί να αποχωριστεί από το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτή εκκολάπτεται και ανατρέφεται.
- ❏ Πλέον είναι αποδεκτή και εξίσου σημαντική η ενεργός ανάμιξη των πολιτών και των κοινωνικών φορέων στη διαδικασία διατύπωσης των τοπικών και των εθνικών κοινωνικών και οικονομικών στόχων αλλά και στη διαδικασία ελέγχου και εφαρμογής των σχεδιασμένων μέτρων πολιτικής.
- ❏ Η δικτύωση και το κοινωνικό κεφάλαιο των ατόμων και των συλλογικών φορέων σε τοπικό επίπεδο αποτελούν μηχανισμούς για την προώθηση και υλοποίηση δράσεων και πολιτικών με στόχο την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

diagram

novation

shop

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (2/9)

- ❏ Η ένταση των δεσμών και η γεφύρωση μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών και οικονομικών φορέων δημιουργούν μια κοινωνική «συνέργεια» προς όφελος της τοπικής ανάπτυξης.
- ❏ Όλο και συχνότερα η οικονομική επιτυχία σε τοπικό επίπεδο αποδίδεται στις **νόρμες** και τα **δίκτυα** που επιτρέπουν στα άτομα να δρουν συλλογικά.

diagram

novation

shop

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (3/9)

Η κοινωνική οικονομία δεν μπορεί να αποχωρισθεί από τον κοινωνικό σχηματισμό μέσα στον οποίο ανατρέφεται, ενώ, επίσης, οικοδομείται με τη βοήθεια των εθνικών ή/και τοπικών θεσμών ενδυνάμωσης της συμμετοχής και δραστηριοποίησης των πολιτών στην κοινωνία.

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (4/9)

- Η σπουδαιότητα του κοινωνικού κεφαλαίου γίνεται συχνά πιο αισθητή όταν απουσιάζει από τις τοπικές κοινωνίες. Όταν υπάρχουν λίγα κοινωνικά δίκτυα, έλλειψη εμπιστοσύνης, μικρή αποτελεσματικότητα, χωρίς κοινά πρότυπα και καμία δέσμευση στην περιοχή, η συνοχή της κοινότητας μειώνεται και είναι πιθανό να εμφανιστεί κοινωνική υπανάπτυξη.
- Αυτό φαίνεται από την αύξηση της εγκληματικότητας, την επιθυμία να εγκαταλείψει την περιοχή, την αμοιβαία καχυποψία, την έλλειψη πληροφόρησης, τις λίγες κοινωνικές εγκαταστάσεις, τα χαμηλότερα πρότυπα υγείας, το υποβαθμισμένο φυσικό περιβάλλον – εν ολίγοις όλα τα χαρακτηριστικά μιας μειονεκτικής περιοχής.

diagram

innovation

shop

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (5/9)

- Αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα ύπαρξης του κοινωνικού κεφαλαίου, ο τρόπος λειτουργίας των κοινοτήτων ενισχύεται κατευθύνοντας τις στρατηγικές ανάπτυξης τους προς παρεμβάσεις που θα βοηθήσουν στην (επαν)οικοδόμηση του κοινωνικού κεφαλαίου.
- Τα τελευταία χρόνια οι κοινωνικές επιχειρήσεις και η κοινωνική οικονομία έχουν επισημανθεί ως εναλλακτικός τρόπος παραγωγής.
- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις είναι οι οργανισμοί που χρησιμοποιούν εμπορικές και επιχειρηματικές αρχές για την επιδίωξη κοινωνικών στόχων. Για παράδειγμα, ο αριθμός τους αυξάνεται ραγδαία σε περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου όπου ενθαρρύνονται ενεργά να παρέχουν ένα αυξανόμενο φάσμα υπηρεσιών στις τοπικές κοινότητες.

diagram

shop

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (6/9)

- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις παράγουν κοινωνικό κεφάλαιο στην περιοχή τους, κυρίως χρησιμοποιώντας κοινωνικό κεφάλαιο.
- **Ρητές και κοινές αξίες δημιουργούν αλληλεγγύη** μεταξύ ομοϊδεατικών κοινωνικών επιχειρήσεων. Η εμπιστοσύνη και η αμοιβαιότητα δημιουργούνται στα πλαίσια της συνεργασίας.
- Τα άτυπα και επίσημα κοινωνικά δίκτυα γίνονται ενεργά – συνδέοντας τις κοινωνικές επιχειρήσεις μεταξύ τους και γεφυρώνοντας επίσης άλλους οργανισμούς κοινωνικών επιχειρήσεων εκτός της άμεσης ομάδας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι όπου υπήρχε ένας ενεργητικός συνεταιρισμός ή ένας οργανισμός ανάπτυξης κοινοτικών επιχειρήσεων, είναι πιθανό να αναπτυχθεί ένα σύμπλεγμα κοινωνικών επιχειρήσεων.

diagram

shop

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (7/9)

- Στην Κοινωνική Οικονομία και για την ανάπτυξη κοινοτήτων θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένας συνδυασμός όλων των μορφών κεφαλαίου (οικονομικά, ανθρώπινα, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά).
- Η προσθήκη του κοινωνικού κεφαλαίου σε μια τοπική περιοχή δεν υποκαθιστά άλλες μορφές κεφαλαίου και δεν μπορεί από μόνη της να αυξήσει την παρουσία της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας.

diagram

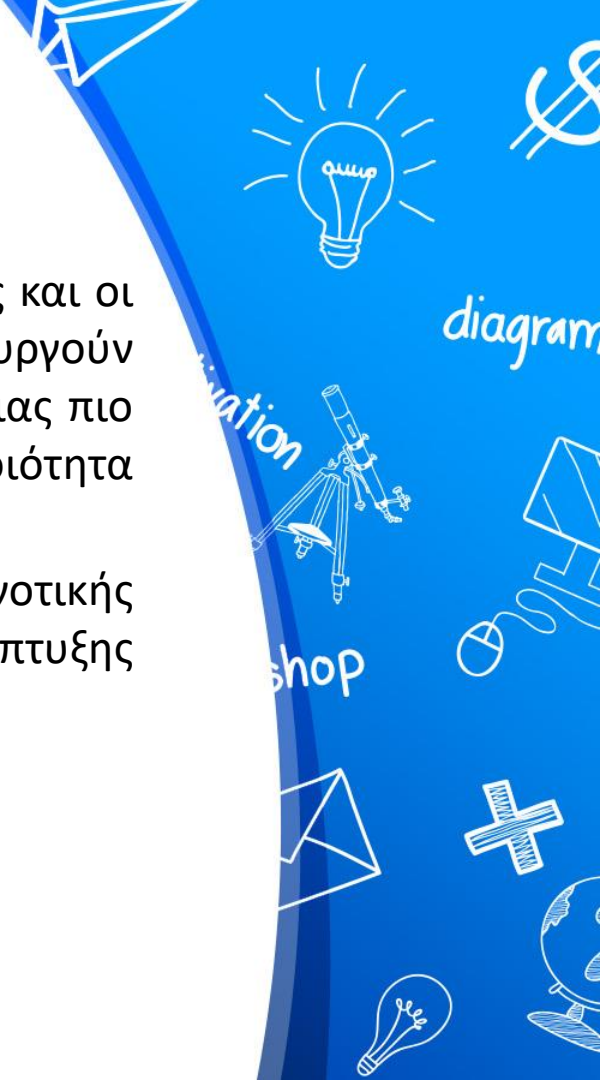
novation

shop

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (8/9)

- Η υποστήριξη οργανώσεων όπως οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι εθελοντικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν και δημιουργούν κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία μιας πιο ζωντανής κοινωνικής οικονομίας όπου η ευημερία και η ποιότητα ζωής των κατοίκων αποτελεί το πιο σημαντικό επίτευγμα.
- Αυτό ενισχύει την ανάγκη υιοθέτησης μιας προσέγγισης κοινοτικής ανάπτυξης και όχι μιας προσέγγισης επιχειρηματικής ανάπτυξης για την υποστήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων.

2. Η Σχέση του Κοινωνικού Κεφαλαίου με την Κοινωνική Οικονομία (9/9)

- Η σχέση «κοινωνικού κεφαλαίου» και «κοινωνικής οικονομίας» είναι διττή. **Το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί την αιτία για το σχηματισμό θεσμών και ενώσεων/επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας** και την ίδια στιγμή οι τελευταίοι καταλήγουν να ενδυναμώσουν το κοινωνικό κεφάλαιο σε μια τοπική οικονομία και κοινωνία. Σαν αποτέλεσμα, η «κοινωνική οικονομία» προϋποθέτει την ενεργοποίηση/αξιοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (1/3)

Bourdieu, P. (1994). *Κείμενα Κοινωνιολογίας*. Παρουσίαση-Επιμέλεια: Ν. Παναγιωτόπουλος. Αθήνα: Δελφίνι.

Bruno, F. (2001). New Instruments of European Rural Development Policy. Paper presented in the 73rd Seminar of the EAAE entitled: Policy Experiences with Rural Development in a Diversified Europe, Ancona, 28-30 June 2001.

Coleman, J.S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, Supplement, Vol. 94, pp. S95-S120.

Edwards, R. (2004). Social capital in the field: introduction to researchers' tales, Families & Social Capital ESRC Research Group Working. Paper No 10. London: London South Bank.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (2/3)

Evans, M. (2000). The Role of Social Capital in the Social Economy. Paper presented to the International/European Research Conference on Co-ops and Social Enterprises: “The Social Capital of the Future”, Gävle, Sweden, 6-9 June.

Evans, M. (2001). Social Capital in the Social Economy: The Growth Dynamic of the Third System. Paper presented in the EURESCO Conference: “Social Capital: Interdisciplinary Perspectives”, University of Exeter, 15-20 September.

Kay, A. (2005). Social capital, the social economy and community development. *Community Development Journal*, 4(2), pp. 160 – 173. DOI: 10.1093/cdj/bsi045.

diagram

shop

Βιβλιογραφία (3/3)

Παπαδόπουλος, Α.Γ. (2004). Η σημασία της έννοιας του Κοινωνικού Κεφαλαίου για τη θεώρηση της Κοινωνικής Οικονομίας. Διαθέσιμο σε: <https://www.researchgate.net/publication/329611894> E Semasia tes Ennoias tou Koinonikou Kephalaiau gia te Theorese tes Koinonikes Oikonomias

Παρασκευόπουλος, Χ. (2001). Κοινωνικό Κεφάλαιο, Κοινωνία Πολιτών και Δημόσια Πολιτική. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, No 106, σελ. 43-65.

Polanyi, K. (1992), "The Economy as an Instituted Process", in Granovetter, M.S. and Swedberg, R. (eds), *The Sociology of Economic Life*. Boulder, Westview Press, pp. 29-51.

Τακτικός, Β. (2014). *ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητήριο.

diagram

shop

Διάλεξη 9^η: Κοινωνική Καινοτομία και Κοινωνική οικονομία

ReinFORCE SOCIAL Entrepreneurial Spirit through setting up Innovative Support Structures in the cross-border Territory "Social Forces"

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Κοινωνική Καινοτομία

1.1. Η έννοια της «Καινοτομίας»

1.2. Η έννοια της «Κοινωνικής Καινοτομίας»

1.3. Τα στάδια της Κοινωνικής Καινοτομίας

1.4. Οι προσεγγίσεις στην Κοινωνική Οικονομία

1.5. Κοινωνική Οικονομία vs Παραδοσιακή Οικονομία

1.6. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «EaSI» για την Κοινωνική Καινοτομία

2. Καλές πρακτικές Κοινωνικής Καινοτομίας

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις και Κοινωνική Καινοτομία

Βιβλιογραφία

WHAT IS SOCIAL INNOVATION?

- ACCORDING TO LUSIC (WWW.LUSIC.SE)

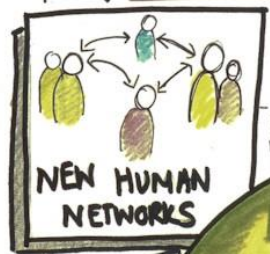

NEW MIXTURES OF PEOPLE, LEAD TO NEW IDEAS

CONNECTING STAKEHOLDERS

CHANGE MINDS TO CHANGE WORLD

PROBLEMS SOLVED

1.1. Η έννοια της «Καινοτομίας» (1/2)

- Με τον όρο «Καινοτομία» νοείται η μετατροπή μιας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία, σε λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής ή σε νέα μέθοδο παροχής υπηρεσιών. Ο ορισμός αυτός αναφέρεται τόσο στη διαδικασία όσο και στο αποτέλεσμα αυτής.
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1995) ονομάζει την Καινοτομία ως τη δημιουργική εκδήλωση του ανθρώπινου πνεύματος ή της ανθρώπινης επινοητικότητας που συνδέεται με καταστάσεις σχετικές με την τεχνική και την επιστήμη.
- Ακόμη, καινοτομία είναι ο μετασχηματισμός της γνώσης σε νέα προϊόντα, διεργασίες και υπηρεσίες. Δεν εμπεριέχει μόνο στοιχεία που συνδέονται με την επιστήμη και την τεχνολογία, αλλά και τη διορατικότητα και ικανοποίηση των αναγκών των καταναλωτών.

diagram

shop

1.1. Η έννοια της «Καινοτομίας» (2/2)

- Η καινοτομία είναι το **αποτέλεσμα** μιας διεργασίας **διάδρασης**, μεταξύ **ατόμων, οργανισμών** (π.χ. επιχειρήσεων ή πανεπιστημίων), συστημάτων και θεσμών, που χρησιμοποιούν τα σήματα της αγοράς (τιμές), ή άλλα, για να καθορίσουν την κατεύθυνση προς την οποία θα εξελιχθούν.
- Είναι αποτέλεσμα τόσο ατομικών ενεργειών, όσο και διαδράσεων με «περιβάλλοντα» (αγορές, οργανισμοί, συστήματα και θεσμοί).
- Η καινοτομία μπορεί να φέρει **επαναστατικές ή οριακές αλλαγές σε οργανισμού και αγορές**, η εφαρμογή της συχνά βασίζεται στην δημιουργία και διάχυση του νέου, της νέας γνώσης, ή την εκμετάλλευση της υπάρχουσας, με νέους τρόπους.

diagram

novation

shop

1.2. Η έννοια της «Κοινωνικής Καινοτομίας» (1/2)

- Η **κοινωνική καινοτομία** είναι η **διαδικασία ανάπτυξης λύσεων** για **πιεστικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα** για την υποστήριξη της κοινωνικής προόδου με πιο αποδοτικό, αποτελεσματικό και βιώσιμο τρόπο.
- Οι κοινωνικές καινοτομίες είναι νέες ιδέες που ταυτόχρονα ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανάγκες και δημιουργούν νέες κοινωνικές σχέσεις ή συνεργασίες.
- Δεν ωφελούν μόνο την κοινωνία αλλά ενισχύουν την ικανότητα της κοινωνίας να ενεργεί.
- Μπορεί να είναι προϊόντα, υπηρεσίες, μία διαδικασία, μία τεχνολογία ή μοντέλα που αντιμετωπίζουν τις κοινωνικές ανάγκες αποτελεσματικότερα σε σχέση με τις υπάρχουσες - παραδοσιακές ιδέες.

diagram

shop

1.2. Η έννοια της «Κοινωνικής Καινοτομίας» (2/2)

Η Κοινωνική Καινοτομία **συμβαίνει** όταν:

(α) παρέχονται νέα προϊόντα και υπηρεσίες που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των ατόμων και των κοινοτήτων,

(β) Εφαρμόζονται νέες διαδικασίες ένταξης στην αγορά εργασίας, νέες ικανότητες και γνώσεις, νέες θέσεις εργασίας, νέες μορφές συμμετοχής και νέα μοντέλα ως διαφορετικά στοιχεία που το καθένα συμβάλλει στη βελτίωση της θέσης των ατόμων στο εργατικό δυναμικό.

diagram

novation

shop

1.3. Τα στάδια της Κοινωνικής Καινοτομίας

1^ο Στάδιο: *Ερεθίσματα* -> Βασίζονται στις προκλήσεις ή τις ευκαιρίες που εντοπίζονται.

2^ο Στάδιο: *Προτάσεις* -> Οι ιδέες που προκύπτουν για να ανταποκριθούν στα ερεθίσματα.

3^ο Στάδιο: *Δημιουργία πρωτοτύπου και πιλοτική εφαρμογή* -> Πραγματοποιείται η πληρέστερη ανάπτυξη των ιδεών και η εφαρμογή αυτών στην πράξη.

4^ο Στάδιο: *Εξασφάλιση βιωσιμότητας* -> αξιοποιούνται τα διδάγματα που αποκομίστηκαν από την αρχική πιλοτική εφαρμογή και αναπτύσσονται περαιτέρω οι ιδέες.

5^ο Στάδιο: *Κλιμάκωση* -> η δραστηριότητα επεκτείνεται ή εξελίσσεται

6^ο Στάδιο: *Συστημική αλλαγή* -> Γίνεται ευρέως αποδεκτή η κοινωνική καινοτομία και αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας.

diagram

novation

shop

1.4. Οι προσεγγίσεις στην Κοινωνική Οικονομία (1/2)

- **1^η προσέγγιση:** Πρόκειται για την κοινωνιολογική προσέγγιση, που επινοήθηκε για πρώτη φορά από τον Max Weber (1922). Δηλώνει ότι οι νέες κοινωνικές ανάγκες που ενσωματώνονται στην πράξη οδηγούν σε αλλαγές των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ ατόμων, θεσμών και άλλων παραγόντων. Η κοινωνική καινοτομία θεωρείται ως πηγή βελτίωσης της κατάστασης ορισμένων πληθυσμών της κοινωνίας.

diagram

shop

1.4. Οι προσεγγίσεις στην Κοινωνική Οικονομία (2/2)

- **2^η προσέγγιση:** Πρόκειται για τη συστημική προσέγγιση. Οι κοινωνικές καινοτομίες, μαζί με τις τεχνολογικές και οικονομικές, μπορούν να κατανοηθούν ως στοιχεία κοινωνικής ανταλλαγής. Η εστίαση της συστημικής προσέγγισης γίνεται στο άτομο που δημιουργεί θεσμούς. Μέσα από το πρίσμα αυτής της προσέγγισης, οι κοινωνικές καινοτομίες θεωρούνται ως θεσμικές αλλαγές που οδηγούν στην εμφάνιση νέων ρουτινών (παραδόσεων) ή πρακτικών. Αυτές οι αλλαγές πρέπει να καλύπτουν διάφορες κατευθύνσεις, συμπεριλαμβανομένης της ρυθμιστικής, κανονιστικής και πολιτιστικής, προκειμένου να διασφαλιστεί ένας συστημικός χαρακτήρας.

diagram

novation

shop

1.5. Κοινωνική Οικονομία vs Παραδοσιακή Οικονομία

Η Κοινωνική Οικονομία σε αντίθεση με την παραδοσιακή οικονομία:

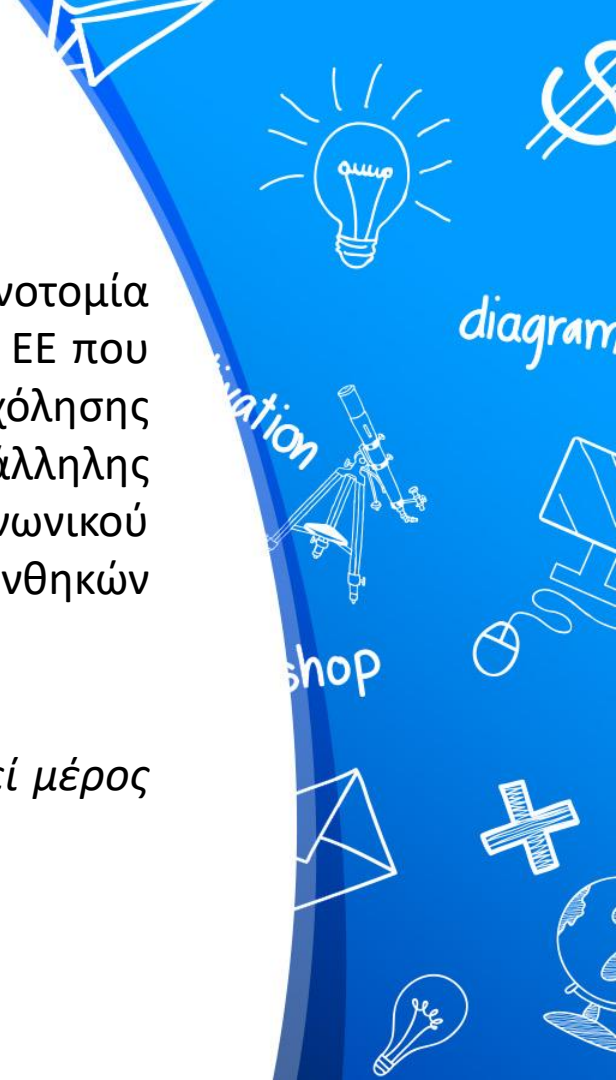
- Προέρχεται από ΜΚΟ, φιλανθρωπικά ιδρύματα, κοινωνικές επιχειρήσεις κυβερνητικούς φορείς.
- Ανταποκρίνεται σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα.
- Επικεντρώνει την προσοχή σε ιδέες και λύσεις που δημιουργούν κοινωνική αξία και κοινωνικό αντίκτυπο.
- Κινητοποιείται από την ανταπόκριση σε μια κοινωνική ανάγκη παρά την αύξηση του κέρδους.

1.6. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «EaSI» για την Κοινωνική Καινοτομία (1/3)

Το πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (EaSI) αποτελεί ένα χρηματοδοτικό μηχανισμό σε επίπεδο ΕΕ που αποσκοπεί στην προαγωγή ποιοτικής και βιώσιμης απασχόλησης υψηλού επιπέδου, τη διασφάλιση επαρκούς και κατάλληλης κοινωνικής προστασίας, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Για την περίοδο 2021-2027, το πρόγραμμα EaSI θα αποτελεί μέρος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+).

1.6. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «EaSI» για την Κοινωνική Καινοτομία (2/3)

Στόχοι του προγράμματος:

- ✓ Ενίσχυση της οικειοποίησης των στόχων της ΕΕ και συντονισμός της δράσης σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο στους τομείς της απασχόλησης, των κοινωνικών υποθέσεων και της κοινωνικής ένταξης.
- ✓ Στήριξη της ανάπτυξης κατάλληλων συστημάτων κοινωνικής προστασίας και πολιτικών για την αγορά εργασίας.
- ✓ Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας της ΕΕ και διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της.

diagram

novation

shop

1.6. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «EaSI» για την Κοινωνική Καινοτομία (3/3)

Στόχοι του προγράμματος:

- ✓ Προώθηση της γεωγραφικής κινητικότητας και ενίσχυση των ευκαιριών απασχόλησης με την ανάπτυξη μιας ανοιχτής αγοράς εργασίας.
- ✓ Ενίσχυση της διαθεσιμότητας και της προσβασιμότητας μικροχρηματοδοτήσεων για ευάλωτες ομάδες και πολύ μικρές επιχειρήσεις, και βελτίωση της πρόσβασης των κοινωνικών επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση.

2. Καλές πρακτικές Κοινωνικής Καινοτομίας (1/2)

Open Ministry

- Το Open Ministry «είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που εδρεύει στο Ελσίνκι της Φινλανδίας» που προωθεί τη «νομοθεσία για την πληροφόρηση, τη σκόπιμη και συμμετοχική δημοκρατία και τις πρωτοβουλίες πολιτών».
- Προσφέρει βοήθεια στους πολίτες και τις ΜΚΟ με πρωτοβουλίες εθνικών πολιτών, πρωτοβουλίες πολιτών της ΕΕ και αναπτύσσει τις διαδικτυακές υπηρεσίες για συνεργασία, κοινή χρήση και υπογραφή των πρωτοβουλιών.

diagram

evaluation

shop

2. Καλές πρακτικές Κοινωνικής Καινοτομίας (2/2)

Πλατφόρμες *crowdmapping*

- Το *crowdmapping* αποτελεί ένα σύνολο πλατφορμών, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να αποτυπώνουν πάνω στον χάρτη σε πραγματικό χρόνο λεπτομερή δεδομένα σχετικά με την τέχνη, τον πολιτισμό και τις εκδηλώσεις.
- Για παράδειγμα, οι πλατφόρμες Ushahidi και το Crisiscommons βοηθούν στη συγκέντρωση μεγάλων ποσοτήτων εισερχόμενων από χρήστη σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα και να το χρησιμοποιήσουν για να δημιουργήσουν πληροφόρηση σε πραγματικό χρόνο για εκδηλώσεις.

diagram

innovation

shop

Κοινωνικές Επιχειρήσεις και Κοινωνική Καινοτομία

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις και Κοινωνική Καινοτομία (1/4)

- Στην Ευρώπη υπάρχουν πάνω από 2 εκατομμύρια κοινωνικές επιχειρήσεις, οι οποίες συνεισφέρουν το 10% του ΑΕγχΠ. Ωστόσο, σε πολλά κράτη μέλη η κοινωνική οικονομία αποτελεί ένα νέο και υπό ανάπτυξη κλάδο.
- Η **κοινωνία των πολιτών και η κοινωνική οικονομία συνδέονται στενά** και έχουν συμβάλει μέσω της καινοτομίας σε **μείζονες συστημικές αλλαγές στην κοινωνία**, όπως: η παιδική φροντίδα, η ιατρική περίθαλψη, η προώθηση της προσωπικής αυτονομίας και της ανεξάρτητης διαβίωσης των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες, η ισορροπία μεταξύ προσωπικής και επαγγελματικής ζωής, η ένταξη στην εργασία, η κοινωνική στέγαση, κλπ.

diagram

novation

shop

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις και Κοινωνική Καινοτομία (2/4)

- Με επίκεντρο μια ειδική ομάδα χρηστών, μια ανεπίλυτη ανάγκη της κοινωνίας ή την κάλυψη ενός κενού, οι Επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας πειραματίζονται και βρίσκουν καινοτόμες λύσεις, συμμετέχοντας ταυτόχρονα σε οικονομικές δραστηριότητες.
- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις επανεπενδύουν τα κέρδη στην εκπλήρωση της κοινωνικής τους αποστολής και αντικτύπου, που συχνά εξυπηρετούν τις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες πληθυσμού, που αποτελούν ομάδα ενδιαφέροντος μέσω της δημιουργίας διττής αξίας: 1^{ον}) σε κοινωνικό επίπεδο μέσω των δραστηριοτήτων τους (κοινωνική συνοχή και ένταξη) και 2^{ον}) σε οικονομικό επίπεδο (μέσω του εμπορίου, της δημιουργίας επιχειρήσεων και της παροχής απασχόλησης).

diagram

shop

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις και Κοινωνική Καινοτομία (3/4)

- Η καινοτομία δεν νοείται ως μια γραμμική διαδικασία. Ο συνδυασμός των προοπτικών τεχνικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής καινοτομίας είναι καίριας σημασίας για την εξεύρεση μελλοντικών λύσεων. Η πλήρης ενσωμάτωση αυτών των εννοιών απαιτεί μια νέα θεώρηση, η οποία βασίζεται στα αποτελέσματα ή τον αντίκτυπο. Δύο στοιχεία συγκεκριμένα είναι σημαντικά εδώ: η δημιουργία κοινής αξίας και η δημοσίευση του «τριπλού αποτελέσματος» (διασφάλιση ότι η κοινωνική, η περιβαλλοντική και η οικονομική πρόοδος έχουν την ίδια βαρύτητα).
- Η αναγνώριση της συνολικής αξίας όπως αποτυπώνεται από τον συλλογικό αντίκτυπο των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών συμβάλλει στην ταχεία ανάπτυξη νέων μορφών υβριδικών επιχειρήσεων.

diagram

shop

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις και Κοινωνική Καινοτομία (4/4)

- Οι **κοινωνικά καινοτόμες επιχειρήσεις εισάγουν** στην αγορά τεχνολογικές ή μη τεχνολογικές **καινοτομίες** προσανατολισμένες στις **κοινωνικές ανάγκες** και στα **κοινωνικά προβλήματα**.
- Στόχος της Κοινωνικής Καινοτομίας στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις είναι η **σύνδεση** και η **εξάπλωση οργανισμών**, η **συγχώνευσή τους** και η **οργανωτική ανάπτυξή τους**.
- Ακόμη, οι κοινωνικά καινοτόμες επιχειρήσεις στοχεύουν στο να βρίσκουν **καινοτόμες και δυναμικές λύσεις** στα **κοινωνικά προβλήματα** (ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού).

diagram

novation

shop

4. Χαρακτηριστικά κοινωνικά καινοτόμων επιχειρήσεων (1/2)

Τα χαρακτηριστικά των κοινωνικά καινοτόμων επιχειρήσεων είναι:

- ◆ Νέα προϊόντα ή προϊόντα και υπηρεσίες ανταποκρινόμενα στις κοινωνικές ανάγκες
- ◆ Νέες μέθοδοι οργάνωσης – νέοι συντελεστές παραγωγής (σύγχρονες εταιρικές σχέσεις, συμμετοχή διαφόρων εταίρων από μεγάλη ποικιλία κοινωνικών ομάδων)
- ◆ Ευέλικτες μορφές απασχόλησης (συνδυασμός αμειβόμενης απασχόλησης με εθελοντική απασχόληση)

diagram

novation

shop

4. Χαρακτηριστικά κοινωνικά καινοτόμων επιχειρήσεων (2/2)

Τα χαρακτηριστικά των κοινωνικά καινοτόμων επιχειρήσεων είναι:

- ◆ Νέες σχέσεις αγοράς (καθώς δεν λειτουργεί με σκοπό το κέρδος αλλά δημιουργεί ανταγωνιστικές συνθήκες – φραγμός σε μονοπωλιακές καταστάσεις)
- ◆ Ευέλικτο νομικό πλαίσιο προσαρμοσμένο στην “επιχειρηματικότητα” των φορέων
- ◆ Ευαισθητοποίηση επιχειρήσεων και κοινωνικού συνόλου (προάγει το αλληλέγγυο επιχειρηματικό πνεύμα)
- ◆ Η δημοκρατική διακυβέρνηση των κοινωνικά καινοτόμων επιχειρήσεων ευνοεί τη δημιουργικότητα και την αυτενέργεια, οι οποίες έχουν επιπτώσεις στην ποιότητα των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (1/2)

διαΝΕΟσις (2021). Έρευνα και Καινοτομία Στην Ελλάδα. Διαθέσιμο σε: https://www.dianeosis.org/wpcontent/uploads/2021/02/RD_study_final.pdf

European Commission. Social Innovation. Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/social_en

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (1995). *Η πράσινη Βίβλος για την καινοτομία*. Λουξεμβούργο.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2016). Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η καινοτομία ως καταλύτης νέων επιχειρηματικών προτύπων». Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016AE0078&from=SK>

diagram

innovation

shop

Βιβλιογραφία (2/2)

Goldring, I. (2014). Κοινωνική Καινοτομία και Κοινωνικές Επιχειρήσεις: Περισσότερα αποτελέσματα με λιγότερα μέσα. Διαθέσιμο σε: https://urbact.eu/sites/default/files/urbact5_el_impa.9.pdf

Καρρά, Ν. (2021). Κοινωνική Οικονομία. Διαθέσιμο σε: https://opensocialclusters.eu/wp-content/uploads/2021/02/%CE%98%CE%B5%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%9A%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CE%95%CE%9B.pdf

Lambooy, J. (2005). Innovation and Knowledge: Theory and Regional policy». *European Planning Studies*. 13,(8), pp. 1137-52.

Vasin, S.M., Gamidullaeva, L.A. & Rostovskaya, T.K. (2017). The Challenge of Social Innovation: Approaches and Key Mechanisms of Development Sergey. *European Research Studies Journal*, XX(2B), pp. 25-45.

diagram

innovation

shop

Διάλεξη 10^η: Ο ρόλος της Κοινωνικής Επιχείρησης στην Περιφερειακή Ανάπτυξη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Η Κοινωνική Επιχείρηση

- 1.1. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχείρησης
- 1.2. Αρχές λειτουργίας της Κοινωνικής Επιχείρησης
- 1.3. Χαρακτηριστικά Κοινωνικής Επιχείρησης
- 1.4. Κριτήρια Διαμόρφωσης Κοινωνικών Επιχειρήσεων

2. Κοινωνική Επιχείρηση και Ανάπτυξη

- 2.1. Η δυναμική της κοινωνικής οικονομίας
- 2.2. Κοινωνική Επιχείρηση και Τοπική Ανάπτυξη
- 2.3. Κοινωνική Επιχείρηση και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Βιβλιογραφία

1.1. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχείρησης (1/2)

- Δεν υπάρχει παγκοσμίως κοινά αποδεκτός ορισμός της κοινωνικής επιχείρησης.
- Ωστόσο, υπάρχουν **ορισμένα χαρακτηριστικά**, τα οποία είναι κοινά στους περισσότερους ορισμούς και είναι τα εξής:
  1. Η οργάνωσή τους με επιχειρηματικό πνεύμα.
  2. Η ταυτόχρονη επιδίωξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων ταυτόχρονα.
  3. Η ικανότητά τους να βρίσκουν καινοτόμες και δυναμικές λύσεις στα προβλήματα της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού (ιδιαίτερως των γυναικών).
  4. Η συμβολή τους σε μία οικονομική ανάπτυξη που ενισχύει την κοινωνική συνοχή, η οποία αποτελεί βασική πλευρά της διατηρησιμότητας της ανάπτυξης.

diagram

novation

shop

1.1. Η έννοια της Κοινωνικής Επιχείρησης (2/2)

Σύμφωνα με τον **ΟΟΣΑ** η κοινωνική επιχείρηση ορίζεται ως: «Οποιαδήποτε ιδιωτική δραστηριότητα συνδεδεμένη με το δημόσιο συμφέρον, οργανωμένη με επιχειρηματική στρατηγική αλλά που ο κύριος σκοπός της δεν είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους αλλά η επίτευξη συγκεκριμένων οικονομικών και κοινωνικών στόχων, και η οποία έχει την ικανότητα να εισάγει καινοτόμες λύσεις στα προβλήματα του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας».

diagram

novation

shop

1.2. Αρχές λειτουργίας της Κοινωνικής Επιχείρησης (1/2)

Σύμφωνα με τον Χάρτη Αρχών της Κοινωνικής Οικονομίας του Social Economy Europe, σωματίου που αντιπροσωπεύει την κοινωνική οικονομία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι αρχές λειτουργίας μιας κοινωνικής επιχείρησης είναι οι εξής:

- ◆ Υπεροχή του ατόμου και του κοινωνικού στόχου έναντι του κεφαλαίου
- ◆ Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή μελών
- ◆ Δημοκρατικός έλεγχος από τους συμμετέχοντες (δεν αφορά τα ιδρύματα, εφόσον δεν έχουν μέλη)

1.2. Αρχές λειτουργίας της Κοινωνικής Επιχείρησης (2/2)

- ◆ Συνδυασμός των συμφερόντων των μελών/χρηστών ή/και του γενικού συμφέροντος
- ◆ Προάσπιση και εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης και της υπευθυνότητας
- ◆ Αυτόνομη διαχείριση και ανεξαρτησία από τις δημόσιες αρχές
- ◆ Τα περισσότερα από τα πλεονάσματα χρησιμοποιούνται για την επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, υπηρεσιών συμφέροντος των μελών ή του γενικού συμφέροντος.

diagram

novation

shop

1.3. Χαρακτηριστικά Κοινωνικής Επιχείρησης (1/4)

- Σημείο τομής, το οποίο **διαφοροποιεί τις κοινωνικές επιχειρήσεις από τους παραδοσιακούς μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, θεωρείται η επιχειρηματική οπτική και ο υψηλός βαθμός αυτονομίας τους από το κράτος. Πρέπει να είναι οικονομικά βιώσιμες (να ισοσκελίζουν τους προϋπολογισμούς τους), συνδυάζοντας τους πόρους που αντλούν από την αγορά (πουλώντας αγαθά και υπηρεσίες) αλλά και εκτός αγοράς (ενισχύσεις από το Κράτος, ιδιωτικές επιχειρήσεις) και μη χρηματικούς πόρους (όπως η εθελοντική εργασία).**
- Διέπονται από μία ευρύτερη **κουλτούρα προσφοράς, εθελοντισμού και καινοτομίας.**

diagram

shop

1.3. Χαρακτηριστικά Κοινωνικής Επιχείρησης (2/4)

Όπως ο ΟΟΣΑ, έτσι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή **διακρίνει τις κοινωνικές επιχειρήσεις από τις πάσης φύσεως ενώσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα**, προσδίδοντας στις πρώτες ένα συνδυασμό πλεονεκτημάτων του ιδιωτικού τομέα (παραγωγικότητα, ευέλικτη οργάνωση) με ορισμένες ηθικές δεσμεύσεις της κοινότητας και του δημόσιου τομέα (πρόσβαση σε υπηρεσίες, βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος, αγώνας κατά του κοινωνικού αποκλεισμού).

diagram

novation

shop

1.3. Χαρακτηριστικά Κοινωνικής Επιχείρησης (3/4)

Σύμφωνα με τη διεθνή διερεύνηση των κοινωνικών επιχειρήσεων, τα κοινά χαρακτηριστικά που βρέθηκαν μεταξύ τους είναι:

- Οργανώνονται στη βάση της επιχειρηματικότητας.
- Δεν υπάγονται διοικητικά στο κράτος.
- Εφευρίσκουν καινοτόμες και δυναμικές λύσεις.
- Επιδιώκουν ταυτόχρονα οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους.
- Συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού.
- Στοχεύουν στη βιώσιμη και διατηρήσιμη ανάπτυξη ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή.
- Οργανώνονται βάσει των δομών που ισχύουν στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

diagram

novation

shop

1.3. Χαρακτηριστικά Κοινωνικής Επιχείρησης (4/4)

- Επιδιώκουν να ισοσκελίζουν τους προϋπολογισμούς τους αντλώντας τα έσοδά τους τόσο μέσω της δραστηριοποίησης τους στην αγορά όσο και μέσω εισφορών των μελών, ενισχύσεων από το κράτος και τους ΟΤΑ, δωρεών, χορηγιών και ενισχύσεων από ιδιωτικές επιχειρήσεις.
- Επωφελούνται από την εξοικονόμηση πόρων μέσω της εθελοντικής εργασίας.

diagram

shop

1.4. Κριτήρια Διαμόρφωσης Κοινωνικών Επιχειρήσεων (1/3)

Για να χαρακτηριστεί μία επιχείρηση ως κοινωνική έχουν διαμορφωθεί διάφορα κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια.

Στα *κοινωνικά κριτήρια* περιλαμβάνονται:

- Πρωτοβουλία ομάδας πολιτών
- Συμμετοχικός χαρακτήρας
- Εμφανής σκοπός προς όφελος της κοινωνίας
- Τα περιουσιακά στοιχεία και τα πλεονάσματα χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία κοινοτικού οφέλους
- Σύστημα αποφάσεων που δεν προκρίνει την αμοιβή κεφαλαίου
- Δημοκρατικό και συμμετοχικό μάνατζμεντ
- Ενσωμάτωση όλων των συμμετεχόντων στη διαδικασία επίτευξης ενός κοινού κοινωνικού στόχου

diagram

novation

shop

1.4. Κριτήρια Διαμόρφωσης Κοινωνικών Επιχειρήσεων (2/3)

Στα *κοινωνικά κριτήρια* περιλαμβάνονται:

- Δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου μέσω της κοινωνικής ιδιοκτησίας και της ανάμιξης συμμετεχόντων που θεωρούνται άνθρωποι- κλειδιά
- Επικέντρωση στους πελάτες και στις κοινότητες
- Μέλη και υπάλληλοι κατέχουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη διοίκηση της επιχείρησης
- Η επιχείρηση θεωρείται υπόλογη τόσο προς τα μέλη της όσο και προς την ευρύτερη κοινότητα

diagram

novation

shop

1.4. Κριτήρια Διαμόρφωσης Κοινωνικών Επιχειρήσεων (3/3)

Στα **οικονομικά κριτήρια** περιλαμβάνονται:

- ✓ Δραστηριοποίηση στην οικονομία της αγοράς
- ✓ Επιχειρηματική φύση, ύπαρξη καινοτομιών και προθυμία ανάληψης ρίσκων
- ✓ Οικονομική βιωσιμότητα μέσω της δημιουργίας εισοδήματος από την πώληση αγαθών και υπηρεσιών
- ✓ Υψηλός βαθμός αυτονομίας
- ✓ Σημαντικό επίπεδο οικονομικού κινδύνου
- ✓ Ύπαρξη τουλάχιστον ενός ελάχιστου επιπέδου αμειβόμενης εργασίας
- ✓ Ευελιξία και προσαρμοστικότητα
- ✓ Απόκτηση αυτονομίας και ανεξαρτησίας μέσω της δραστηριοποίησης στον τομέα του εμπορίου
- ✓ Περιορισμένης έκτασης διανομή κερδών

diagram

shop

2. Κοινωνική Επιχείρηση και Ανάπτυξη (1/5)

- **Στόχος της ανάπτυξης είναι η δημιουργία θετικών αθροιστικών αποτελεσμάτων που αυξάνουν τον πλούτο** στην οποία η αξία των αποτελεσμάτων είναι μεγαλύτερη από την αξία των πόρων που χρησιμοποιούνται για την επίτευξή τους.
- Το γεγονός ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις δημιουργούνται για την παροχή υπηρεσιών σε μια τοπική αγορά, μπορεί να σημαίνει ότι αναδιανέμει τον πλούτο αντί να συμβάλλει στην ανάπτυξη, εκτός εάν δημιουργούν πρόσθετο εισόδημα ή πραγματικές θέσεις εργασίας.
- Πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν ιδρυθεί για να αντιμετωπίσουν την απουσία ή ανεπαρκή παροχή υπηρεσιών/προϊόντων από την αγορά ή το κράτος και να δημιουργήσουν αξία μέσω ευκαιριών απασχόλησης και βελτίωσης της ποιότητας ζωής από την υπηρεσίες, που παρέχουν.

diagram

innovation

shop

2. Κοινωνική Επιχείρηση και Ανάπτυξη (2/5)

Σύμφωνα με τους Blakely and Bradshaw (2001), η τοπική οικονομική ανάπτυξη **απαιτεί τέσσερις παράγοντες**:

1. γηγενείς πόροι και τοπικό έλεγχο ως βάση για περαιτέρω δημιουργία πλούτου
2. νέο σχηματισμό πλούτου μέσω νέων γνώσεων και νέων δεξιοτήτων, ενισχύοντας την αλυσίδα αξίας
3. δημιουργία νέας ικανότητας αξιοποιώντας νέες επιλογές και ευκαιρίες
4. επέκταση πόρων μέσω της δημιουργίας και της ενίσχυσης των υφιστάμενων πόρων.

diagram

novation

shop

2. Κοινωνική Επιχείρηση και Ανάπτυξη (3/5)

- Οι **κοινωνικές επιχειρήσεις** έχουν τη δυνατότητα να **συνδέονται** με καθένα από τους παραπάνω **παράγοντες**. Μέσω της ενασχόλησής τους με την τοπική κοινότητα και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών στις τοπικές αγορές γίνεται εκμετάλλευση των τοπικών πόρων και αναδεικνύονται οι δυνατότητές τους να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, από τις ίδιες τις κοινότητες.
- Αυτό είναι πιο **εμφανές** κατά το **αρχικό στάδιο της ανάπτυξης**, όταν απαιτούνται εθελοντικές προσπάθειες για τη δημιουργία της επιχείρησης και τον συντονισμό της απόκτησης και αξιοποίησης πόρων.

diagram

shop

2. Κοινωνική Επιχείρηση και Ανάπτυξη (4/5)

- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις **είναι καινοτόμες** με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα στον εντοπισμό ευκαιριών που πρέπει να αναπτυχθούν, στη σύγκλιση διαφορετικών κοινοτικών περιουσιακών στοιχείων και πόρων, στην εύρεση νέων τρόπων παροχής υπηρεσιών σε νέους καταναλωτές και εσωτερικά, στις στρατηγικές και τη διαχείρισή τους που καθοδηγούνται από τα ενδιαφερόμενα μέρη.
- Η καινοτομική συμπεριφορά τους **δημιουργεί νέες γνώσεις** που μπορούν να μοιραστούν με άλλες επιχειρήσεις, αλλά και φορείς, οργανισμούς, ιδρύματα, κλπ., μέσω επίσημων και ανεπίσημων δικτύων.

diagram

shop

2. Κοινωνική Επιχείρηση και Ανάπτυξη (5/5)

- Μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και προγραμμάτων ένταξης στην εργασία, μια κοινωνική επιχείρηση μπορεί να **συμβάλει στην ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού** και στην **ανάπτυξη νέων ικανοτήτων**, βοηθώντας στην επανένταξη των ανέργων και των υποαπασχολούμενων σε κοινωνικά χρήσιμη εργασία.
- Η παραγωγικότητα της εργασίας μπορεί να αυξηθεί μέσω της ενίσχυσης των δεξιοτήτων των εργαζομένων, μελών και εθελοντών των κοινωνικών επιχειρήσεων.

diagram

novation

shop

2.1. Η δυναμική της κοινωνικής οικονομίας

- Η κοινωνική οικονομία αποτελεί μοντέλο ανθεκτικότητας και συνεχίζει να αναπτύσσεται, ενώ άλλοι οικονομικοί κλάδοι αγωνίζονται να επιβιώσουν.
- Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας **αντικατοπτρίζουν την ανάγκη για μια οικονομία η οποία συμβιβάζει τις κοινωνικές, οικονομικές και δημοσιονομικές διαστάσεις**, είναι ικανή να δημιουργήσει πλούτο και δεν αποτιμάται μόνο από την άποψη του οικονομικού της κεφαλαίου, αλλά πρωτίστως, του κοινωνικού της κεφαλαίου.

diagram

novation

shop

2.2. Κοινωνική Επιχειρήση και Τοπική Ανάπτυξη (1/3)

- ✔ Οι **κοινωνικές επιχειρήσεις** είναι πολύ σημαντικές στο τοπικό πλαίσιο και έχουν τη δυνατότητα να **συμβάλουν** στην **τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη**.
- ✔ Η **ανάπτυξη έχει συνεργατικό ήθος**, ευνοώντας την **οικοδόμηση συναίνεσης μεταξύ τοπικών και μη τοπικών παραγόντων**. Οι κοινωνικές και κοινοτικές επιχειρήσεις προσυπογράφουν αυτό το ήθος μέσω στενών δεσμών με την κοινότητά τους, συμμετοχικών δομών διακυβέρνησης, διαδικασιών λογοδοσίας των ενδιαφερομένων μερών και δομών δημοκρατικής διαχείρισης.
- ✔ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις φαίνεται να είναι σε θέση να **συμβάλουν καλύτερα στην οικοδόμηση της κοινότητας** από ό, τι οι **κερδοσκοπικές επιχειρήσεις**.

diagram

novation

shop

2.2. Κοινωνική Επιχείρηση και Τοπική Ανάπτυξη (2/3)

- ✔ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις παράγουν οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη και η έκταση της συμβολής τους στην ανάπτυξη μπορεί να εκτιμηθεί από μέτρα αντίκτυπου στην τοπική οικονομία.
- ✔ Τα **οφέλη** που αποδίδονται στις κοινωνικές επιχειρήσεις περιλαμβάνουν:
  - Βοήθεια στους μειονεκτούντες να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα φτώχειας μέσω της απασχόλησης και της παροχής αγαθών και υπηρεσιών που χρειάζονται οι κοινότητές τους.
  - Δημιουργία πρόσθετων θέσεων εργασίας, είτε μέσω προγραμμάτων ένταξης εργασίας είτε μέσω νέων ευκαιριών απασχόλησης στις κοινωνικές επιχειρήσεις.

diagram

novation

shop

2.2. Κοινωνική Επιχείρηση και Τοπική Ανάπτυξη (3/3)

- Βελτιωμένη παροχή υπηρεσιών που μπορούν να αυξήσουν το βιοτικό επίπεδο και τη διατήρηση του τοπικού εισοδήματος.
- Διατήρηση του τοπικού εισοδήματος που προκύπτει από την απασχόληση τοπικού ανθρωπίνου δυναμικού.
- Αυξημένη απασχολησιμότητα μέσω της ενίσχυσης του επιπέδου δεξιοτήτων του ανθρωπίνου δυναμικού.
- Ενδυνάμωση των κοινοτήτων και οικοδόμηση της τοπικής δημοκρατίας μέσω της συμμετοχής σε εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες της κοινότητας.
- Ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου με την υποστήριξη της ένταξης των κοινωνικά ευπαθών και των μειονεκτούντων ομάδων.

diagram

innovation

shop

2.3. Κοινωνική Επιχείρηση και Περιφερειακή Ανάπτυξη (1/5)

Μέσω της κοινωνικής οικονομίας, μια κοινωνική επιχείρηση μπορεί να προσφέρει μια **εναλλακτική λύση σχετικά με τα ελαττώματα που εμφανίζονται στην οικονομία**, όντας προσανατολισμένη στην αγορά και μπορεί να βοηθήσει στη βιωσιμότητα της περιφερειακής ανάπτυξης.

Οι **τύποι των αξιών** των κοινωνικών επιχειρήσεων και οι λειτουργίες τους στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη είναι οι εξής:

- **Οικονομική αξία**
- **Κοινωνική αξία**
- **Περιφερειακή αξία**
- **Πολιτική αξία**

2.3. Κοινωνική Επιχείρηση και Περιφερειακή Ανάπτυξη (2/5)

Οικονομική αξία

- Παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών
- Προώθηση επιχειρήσεων και ανταγωνιστικότητα
- Δημιουργία θέσεων απασχόλησης ειδικά για άτομα και ομάδες που ζουν στο περιθώριο της κοινωνικής και εργασιακής ζωής
- Εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού και υποστήριξη αυτών στην αναζήτηση εργασίας
- Διευκόλυνση της οικονομικής / κοινωνικής ανάπτυξης με επιχορηγήσεις (π.χ. από τα ιδρύματα) και δάνεια (π.χ. από πιστωτικές ενώσεις)

diagram

novation

shop

2.3. Κοινωνική Επιχείρηση και Περιφερειακή Ανάπτυξη (3/5)

Κοινωνική Αξία

- Αντιμετώπιση της ανεπάρκειας των κοινωνικών υπηρεσιών του δημόσιου τομέα και επίλυση προβλημάτων που πλήττουν το κοινωνικό κράτος με λύσεις, όπως η οικονομικά προσιτή φροντίδα των παιδιών
- Προώθηση καινοτόμων υπηρεσιών και εισαγωγή νέων ή βελτιωμένων υπηρεσιών (που μπορούν να υιοθετηθούν και από τον δημόσιο τομέα)
- Παροχή εναλλακτικών επιχειρηματικών μοντέλων κοινωνικών υπηρεσιών
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της κοινωνικής συνοχής και του κοινωνικού κεφαλαίου
- Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών μέσω του εθελοντισμού

diagram

novation

shop

2.3. Κοινωνική Επιχείρηση και Περιφερειακή Ανάπτυξη (4/5)

Περιφερειακή Αξία

- Συμβολή σε επιχειρήσεις με χαμηλά επίπεδα ιδιωτικής επιχειρηματικότητας
- Δημιουργία και διαχείριση χώρων εργασίας
- Διευκόλυνση της ιδιοκτησίας γης, δομής και πόρων για κοινοτική χρήση
- Παροχή τοπικών εγκαταστάσεων σε απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες κοινότητες
- Αξιοποίηση παλαιού κτιριακού αποθέματος και διατήρηση της τοπικής ιστορικής και πολιτισμικής παράδοσης
- Δημιουργία τοπικών δημόσιων χώρων αναψυχής
- Άμβλυνση ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων σε κοινωνικό επίπεδο

diagram

novation

shop

2.3. Κοινωνική Επιχείρηση και Περιφερειακή Ανάπτυξη (5/5)

Πολιτική Αξία

- Συμβολή υπέρ μιας δίκαιης κοινωνίας, δημοκρατικής συμμετοχής και εμπλεκόμενης ιθαγένειας
- Διευκόλυνση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders) και της ανάπτυξης της πολυφωνίας
- Παροχή μια εναλλακτικής οικονομικής προσέγγισης και αποδοχή της άποψης ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι μόνο για τη μεγιστοποίηση του κέρδους και του προσωπικού πλούτου
- Ευκαιρία για ανάπτυξη εναλλακτικών πλαισίων υποστήριξης του επιχειρείν μέσω των δημοσίων συμβάσεων κοινωνικής αναφοράς

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία

- Beer, A., Houghton, G., & Maude, A. (2003). *Developing Locally: An International Comparison of Local and Regional Economic Development*. Bristol: Policy Press.
- Blakely, E.J. & Bradshaw T.K. (2001). *Planning Local Economic Development*. CA: Newbury Park, Sage.
- Borzaga, C. and Defourny, J. (2001). *The Emergence of Social Enterprise*. London: Routledge.
- D'Arcy, E. & Guissani, B. (1996). Local economic development: changing the parameters?. *Entrepreneurship and Regional Development*, Vol. 8, pp.159–17.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία

- Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, (2017). *Πρόσφατες εξελίξεις της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Συνοπτική παρουσίαση*. Ανακτήθηκε από: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-876-el-n.pdf>
- Leadbeater, C. (2007). *Social enterprise and social innovation: Strategies for the next ten years*. U.S.A: Cabinet office.
- OECD, (2003). *Entrepreneurship and Local Economic Development*. Paris.
- Πατσέλης, Ν. (2008). *Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην κοινωνική και την εδαφική συνοχή*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

diagram

innovation

shop

Βιβλιογραφία

- Pinch, P.L. and Patterson, A. (2000). Public sector restructuring and regional development: the impact of compulsory competitive tendering in the UK. *Regional Studies*, 34(3), pp.265–275.
- Smallbone, D., Evans, M., Ekanem, Ig., & Butters, S. (2001). *Researching social enterprise*. United Kingdom: Middlesex.
- Wallace, S.L. (1999). Social entrepreneurship: the role of social purpose enterprises in facilitating community economic development. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 4(2), pp.153–173.
- Χρυσάκης, Μ., Ζιώμας, Δ., Χατζαντώνης, Δ., & Καραμητροπούλου, Ν. (2002). *Προοπτικές απασχόλησης στην τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας*. Αθήνα: Σάκκουλα.

diagram

novation

shop

Διάλεξη 11^η: Οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις στην Ευρώπη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Το κοινωνικο – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης
  2. Ιστορικά: η εμφάνιση της Κοινωνικής Επιχείρησης στην Ευρώπη
  3. Δυναμικές και Διαδικασίες
    - 3.1. Δυναμικές και Τάσεις Κοινωνικών Επιχειρήσεων
  4. Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις
  5. Δημόσιες πολιτικές για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
  6. Ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων στην αντιμετώπιση της κρίσης COVID – 19
- Βιβλιογραφία

1. Το κοινωνικο – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης (1/7)

- Στην **Ευρώπη**, η **έννοια της κοινωνικής επιχείρησης** εμφανίστηκε για πρώτη φορά το **1990**, με τον προσδιορισμό της επιχειρηματικής δυναμικής, **στην καρδιά του τρίτου τομέα**, η οποία προέκυψε κυρίως ως **απάντηση στις κοινωνικές ανάγκες** που δεν είχαν ικανοποιηθεί επαρκώς ή δεν είχαν καλυφθεί καθόλου, από δημόσιες υπηρεσίες ή κερδοσκοπικές επιχειρήσεις.
- Σήμερα, υπάρχουν **2 εκατομμύρια επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη**, που αντιπροσωπεύουν το 10% όλων των επιχειρήσεων στην ΕΕ. Περισσότεροι από **11 εκατομμύρια άνθρωποι** - περίπου το 6% των εργαζομένων της ΕΕ - **εργάζονται για επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας**.

diagram

innovation

shop

1. Το κοινωνικο – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης (2/7)

Για να γίνουν τα πράγματα όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρα από την αρχή, μια τέτοια θεώρηση της κοινωνικής επιχείρησης ως μια νέα δυναμική υποδηλώνει ότι οι ίδιες **οι έννοιες της κοινωνικής επιχείρησης και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας** πρέπει να χρησιμοποιηθούν πρώτα απ 'όλα ως ένα εννοιολογικό και αναλυτικό πλαίσιο που φωτίζει τις νέες εξελίξεις στον τρίτο τομέα: είτε **δημιουργία νέων οργανισμών** είτε **αναμόρφωση υφιστάμενων οργανισμών μέσω επιχειρηματικής δυναμικής**.

diagram

shop

1. Το κοινωνικο – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης (3/7)

- Ένα δεύτερο σημαντικό σημείο που πρέπει να υπογραμμιστεί εξαρχής είναι ότι **οι οργανωτικές μορφές, οι κοινωνικοί ή κοινωνιακοί στόχοι και τα πεδία δραστηριότητας** των κοινωνικών επιχειρήσεων μπορεί να **διαφέρουν μεταξύ των χωρών** και εντός μιας συγκεκριμένης χώρας.
- Δίνεται ιδιαίτερη **βαρύτητα** και λαμβάνονται **ειδικά μέτρα πολιτικής** για την **εργασιακή ένταξη ευπαθών ομάδων**.
- Μπορεί επίσης να συσταθούν **κοινωνικές επιχειρήσεις** για την **προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων, παροχής κοινωνικών και προσωπικών υπηρεσιών, ηθικών χρηματοδοτήσεων, δίκαιου εμπορίου, πολιτιστικής δημιουργίας και διεθνής ανάπτυξης**.

diagram

shop

1. Το κοινωνικό – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης (4/7)

- Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι ότι **συνδυάζουν κοινωνικούς στόχους με το επιχειρηματικό πνεύμα.**
- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν να είναι είτε πολύ μικρές επιχειρήσεις είτε μεγάλες εταιρείες που απασχολούν εκατοντάδες άτομα.
- Αντίθετα με τις κανονικές επιχειρήσεις, οι **κοινωνικές επιχειρήσεις στοχεύουν στην επίτευξη κοινωνικού αντίκτυπου και όχι στη δημιουργία κέρδους** για τους ιδιοκτήτες και τους μετόχους. Ωστόσο, **υπάρχει η δυνατότητα απόκτησης κερδών**, αλλά ο κοινωνικός αντίκτυπος είναι πιο σημαντικός από τα κέρδη.
- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις αφορούν στην **ένταξη**, την **κοινωνική συνοχή** και την **αντιμετώπιση κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών.**

diagram

innovation

shop

1. Το κοινωνικο – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης (5/7)

Τα **κύρια χαρακτηριστικά** των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι:

- ✓ Ο κοινωνικός αντίκτυπος είναι πιο σημαντικός από τον οικονομικό αντίκτυπο.
- ✓ Τα περισσότερα από τα κέρδη επανεπενδύονται στους κοινωνικούς στόχους της επιχείρησης.
- ✓ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις ασχολούνται με κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, δηλαδή στοχεύουν στη βελτίωση των κοινοτήτων ή στη ζωή των ανθρώπων ή στο περιβάλλον.
- ✓ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν συχνά χωρίς αποκλεισμούς ή δημοκρατικές δομές διακυβέρνησης.
- ✓ Οι κοινωνικές επιχειρήσεις συχνά βασίζονται στη τοπική κοινότητα και αντιμετωπίζουν ένα κοινωνικό ζήτημα σε μια συγκεκριμένη περιοχή.

diagram

novation

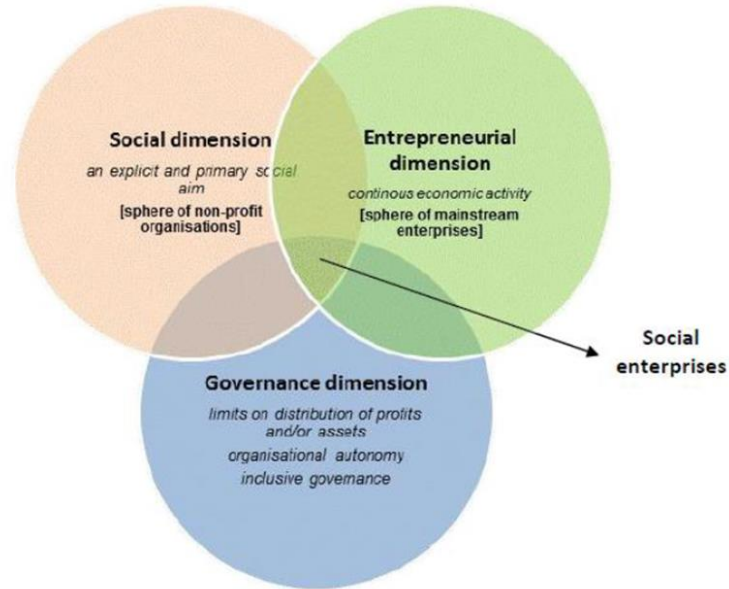
shop

1. Το κοινωνικο – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης (6/7)

Ένας πιο συγκεκριμένος τρόπος κατανόησης των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι μέσω τριών διαστάσεων: σύγκλιση **κοινωνικών**, **επιχειρηματικών** και **κυβερνητικών διαστάσεων**.

1. Το κοινωνικο – οικονομικό πλαίσιο της Ευρώπης (7/7)

Ειδικότερα, η **ύπαρξη** της **διαρθρωτικής ανεργίας** σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, η **ανάγκη μείωσης των ελλειμμάτων** του κρατικού προϋπολογισμού, η **ανάγκη για πιο ενεργές πολιτικές ένταξης** έθεσαν το ερώτημα κατά πόσο ο τρίτος τομέας θα μπορούσε να βοηθήσει στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

2. Ιστορικά: η εμφάνιση της Κοινωνικής Επιχείρησης στην Ευρώπη (1/3)

1. Χώρες: Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία

Οι ρίζες των κοινωνικών επιχειρήσεων βρίσκονται στην αλληλοϋποστήριξη και τις συλλογικές αξίες των συλλογικών, αμοιβαίων και συνεργατικών οργανώσεων στους τομείς της εργασίας, της γεωργίας, της υγειονομικής περίθαλψης, της λιανικής πώλησης, των πιστώσεων, των εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων.

2. Χώρες: Αυστρία και Γερμανία

Οι ρίζες των κοινωνικών επιχειρήσεων βρίσκονται σε εθελοντικές ενώσεις με επικεφαλής κοινότητα που λειτουργούσαν σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες, εκπαίδευση και στέγαση. Οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνταν κυρίως στη γεωργία, την πίστωση και τη λιανική, ενώ οι εταιρείες αλληλεπίδρασης λειτουργούσαν σε ασφαλιστικές και φιλανθρωπικές πρωτοβουλίες σε ανθρωπιστικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των τεχνών και του πολιτισμού.

diagram

novation

shop

2. Ιστορικά: η εμφάνιση της Κοινωνικής Επιχείρησης στην Ευρώπη (2/3)

3. Οι Σκανδιναβικές Χώρες:

Οι ρίζες των κοινωνικών επιχειρήσεων βρίσκονται στις πρώιμες εμπειρίες αλληλουποστήριξης αμοιβαίων και συνεργατικών οργανώσεων, ενώσεων και ιδρυμάτων, οι οποίες έτρεξαν παράλληλα με την ανάπτυξη των κοινωνικών κινημάτων τον 19ο αιώνα. Οι οργανώσεις αυτές διατύπωσαν κοινωνικά προβλήματα και τα αντιμετώπισαν με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες. Τα ιδρύματα για την υποστήριξη των φτωχότερων ατόμων ήταν δημοφιλή στη Σουηδία τον 19ο αιώνα.

4. Ενωμένο Βασίλειο:

Οι απαρχές των κοινωνικών επιχειρήσεων βρίσκονται στη φιλανθρωπική παράδοση και στις πρώιμες συνεργατικές ρίζες στην κατανάλωση και τη λιανική πώληση.

diagram

novation

shop

2. Ιστορικά: η εμφάνιση της Κοινωνικής Επιχείρησης στην Ευρώπη (3/3)

4. Χώρες της κεντρικής – ανατολικής και της νοτιοανατολικής Ευρώπης:

Η αλληλεγγύη και οι κολεκτιβιστικές αξίες υπήρχαν στη φιλανθρωπική, συνεταιριστική και συνεργατική παράδοση πριν από τη μετάβαση στην οικονομία της αγοράς, αλλά καταστάλθηκαν υπό κομμουνιστικά καθεστώτα και, μετά τη μετάβαση, υπήρξε απουσία θεσμικού πλαισίου, το οποίο είχε αποδυναμωθεί με το πέρασμα των χρόνων.

diagram

novation

shop

3. Δυναμικές και Διαδικασίες (1/3)

- Οι εθνικές εκθέσεις επιβεβαιώνουν ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν αναδυθεί και αναπτυχθεί χάρη στην αλληλεπίδραση μεταξύ δυναμικών **από κάτω προς τα πάνω** (κυρίως από την κοινότητα) και **από πάνω προς τα κάτω** (κυρίως εξωτερικά).
- Ενώ η δυναμική από κάτω προς τα πάνω έχει τις ρίζες της στη μακρόχρονη παράδοση των πρώτων μορφών συνεταιρισμών και ενώσεων, η δυναμική από πάνω προς τα κάτω είναι ισχυρά συνυφασμένη με την ανάπτυξη των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας.
- Σε χώρες που διακρίνονται τόσο από τον **κακό βαθμό κάλυψης** των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος όσο και από **την ισχυρή πολιτική δέσμευση ή/και τη συνεταιριστική παράδοση**, οι κοινωνικές επιχειρήσεις αναπτύχθηκαν αυθόρμητα από ομάδες πολιτών με σκοπό την κάλυψη των κενών παροχής υπηρεσιών ευημερίας και γενικού συμφέροντος.

diagram

novation

shop

3. Δυναμικές και Διαδικασίες (2/3)

- Αντίστροφα, σε χώρες **με εκτεταμένη κάλυψη**, ένας σημαντικός παράγοντας που πυροδότησε την ευρεία ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων ήταν η δημόσια χρηματοδότηση υπηρεσιών πρόνοιας που παρέχονται από ιδιωτικούς παρόχους. Αυτή η προσέγγιση αποσκοπούσε στην αύξηση της ευελιξίας και στην προσαρμογή της παροχής υπηρεσιών στην εξέλιξη των αναγκών που προκύπτουν στις τοπικές κοινότητες καθώς και στη βελτίωση της αποδοτικότητας.
- Ένας επιπλέον εξωτερικός παράγοντας ήταν η εισαγωγή πολιτικών που αποσκοπούν ειδικά στην ενίσχυση της δημιουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων ένταξης στην εργασία. **Τα ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης και προγράμματα χορηγών αντιπροσώπευαν συναφώς σημαντικούς πόρους**, ιδίως στις χώρες της ΚΑΕ, οι οποίοι **βασίστηκαν σημαντικά στα διαρθρωτικά ταμεία και τη διεθνή βοήθεια**.

diagram

shop

3. Δυναμικές και Διαδικασίες (3/3)

- Οι δυναμικές από κάτω προς τα πάνω και από πάνω προς τα κάτω συνυπάρχουν σε όλες τις χώρες που μελετήθηκαν. Ωστόσο, **η συνάφεια κάθε δυναμικής και ο βαθμός αλληλεπίδρασης ποικίλλουν σημαντικά με την πάροδο του χρόνου και του χώρου ανάλογα με τον τύπο του συστήματος ευημερίας, τον βαθμό κάλυψης, συνάφεια των συνεργατικών και συλλογικών κινήσεων των γενικών ενδιαφερόντων και υπηρεσιών, και τις ευθύνες που φέρουν οι δημόσιοι και μη κερδοσκοπικοί πάροχοι.**
- Σε χώρες που διακρίνονται από **υψηλό βαθμό ενσωμάτωσης των κοινωνικών επιχειρήσεων στο σύστημα πρόνοιας, οι πρωτοβουλίες από τη βάση προς τα επάνω** προσανατολίζονται προς **μια προσέγγιση βασισμένη στην κοινότητα** και οι εθελοντές συνεχίζουν να παίζουν ένα ρόλο. Σε χώρες στις οποίες η δυναμική **από κάτω προς τα πάνω** έπαιξε αρχικά βασικό ρόλο, οι κοινωνικές επιχειρήσεις **υποστηρίζονται πλέον έντονα από δημόσιες πολιτικές.**

diagram

shop

3.1. Δυναμικές και Τάσεις Κοινωνικών Επιχειρήσεων (1/4)

1. Τύπος συστήματος πρόνοιας

Κακή παροχή υπηρεσιών πρόνοιας από δημόσιους παρόχους και, παραδοσιακά, κενά στην παροχή πρόνοιας και ισχυρή συμμετοχή των πολιτών.

Κύριες Δυναμικές που ενισχύουν την ανάπτυξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

- Πειραματισμός από κάτω προς τα πάνω από ομάδες πολιτών με νέες υπηρεσίες
- Εδραίωση των κοινωνικών επιχειρήσεων χάρη στις δημόσιες πολιτικές που έχουν κανονίσει την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών

Παραδείγματα τέτοιων χωρών:

Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία

diagram

innovation

shop

3.1. Δυναμικές και Τάσεις Κοινωνικών Επιχειρήσεων (2/4)

2. Τύπος συστήματος πρόνοιας

Εκτεταμένη δημόσια παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, όλο και περισσότερο συμβεβλημένη με ιδιωτικούς παρόχους

Κύριες Δυναμικές που ενισχύουν την ανάπτυξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

- Ιδιωτικοποίηση κοινωνικών υπηρεσιών
- Δυναμική από κάτω προς τα πάνω

Παραδείγματα τέτοιων χωρών:

Δανία, Φινλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο

diagram

evaluation

shop

3.1. Δυναμικές και Τάσεις Κοινωνικών Επιχειρήσεων (3/4)

3. Τύπος συστήματος πρόνοιας

Εκτεταμένες δημόσιες και μη κερδοσκοπικές δομές πρόνοιας, που καλύπτουν την πλειοψηφία των αναγκών του πληθυσμού

Κύριες Δυναμικές που ενισχύουν την ανάπτυξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

- Δημόσιο σύστημα υποστήριξης σχεδιασμένο να υποστηρίζει την ένταξη στην εργασία
- Από κάτω προς τα πάνω εμφάνιση των κοινωνικών επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση νέων αναγκών

Παραδείγματα τέτοιων χωρών:

Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία

diagram

innovation

shop

3.1. Δυναμικές και Τάσεις Κοινωνικών Επιχειρήσεων (4/4)

4. Τύπος συστήματος πρόνοιας

Συστήματα πρόνοιας που έχουν υποστεί δραστικές μεταρρυθμίσεις, αδύναμη συνειρμική και συνεργατική παράδοση.

Κύριες Δυναμικές που ενισχύουν την ανάπτυξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων

- Δημόσιες πολιτικές (επιχορηγήσεις εκκίνησης) ειδικά προσαρμοσμένες για την υποστήριξη των WISEs
- Πρωτοβουλίες με φιλανθρωπικό υπόβαθρο και προγράμματα δωρητών

Παραδείγματα τέτοιων χωρών:

Χώρες της κεντρικής – ανατολικής και της νοτιοανατολικής Ευρώπης

diagram

novation

shop

4. Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις

- Η Επιτροπή **στοχεύει σε ίσους όρους ανταγωνισμού** στους οποίους οι **επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας** μπορούν να **ανταγωνίζονται αποτελεσματικά και δίκαια**, χωρίς κανονιστικές διακρίσεις και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες τους.
- Η Επιτροπή υπέβαλε τις **ακόλουθες προτάσεις** στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:
  1. Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το καταστατικό της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής κοινωνίας (1992)
  2. Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το καταστατικό της ευρωπαϊκής αμοιβαίας κοινωνίας (κοινωνική ασφάλιση και ασφαλιστική εταιρεία) (1992)
  3. Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το καταστατικό μιας ευρωπαϊκής ένωσης (1992)
  4. Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το καταστατικό ενός ευρωπαϊκού ιδρύματος (2012)

diagram

shop

5. Δημόσιες πολιτικές για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1/4)

- ✚ Η **ανάπτυξη των δημοσίων πολιτικών** για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της ΕΕ ήταν **αποσπασματική** τόσο σε έκταση όσο και σε περιεχόμενο. Σύμφωνα με τους Chaves και Monzón (2000), αυτή η άνιση ανάπτυξη και ποικιλία πολιτικών εξηγείται κυρίως από το πολιτικό, οικονομικό, ιστορικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και θεσμικό πλαίσιο ειδικά για κάθε εθνική και περιφερειακή κατάσταση στην οποία διαμορφώνονται.
- ✚ Στην Ευρώπη, **οι πολιτικές που στοχεύουν στην κοινωνική οικονομία έχουν πολλές μορφές**. Ανάλογα με τη φύση των μέσων τους, μπορούν να διακριθούν πέντε κύριοι τύποι πολιτικής: **θεσμικές πολιτικές, πολιτικές διάδοσης, εκπαίδευσης και έρευνας, οικονομικές πολιτικές, πολιτικές υποστήριξης με πραγματικές υπηρεσίες και πολιτικές ζήτησης**.

diagram

novation

shop

5. Δημόσιες πολιτικές για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2/4)

- ✚ Οι **θεσμικές πολιτικές** προσδίδουν στις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας χώρο στο σύστημα με βάση την ισχύουσα θεσμική τάξη, αναγνωρίζοντάς τες ως παράγοντες τόσο στην οικονομία όσο και στον κοινωνικό διάλογο.
- ✚ Οι **θεσμικές πολιτικές** αναφέρονται επίσης στην αναγνώριση της **κοινωνικής οικονομίας** ως **πρωταγωνιστή** στη διαδικασία χάραξης και εφαρμογής διαφορετικών δημόσιων πολιτικών. Σε χώρες όπου η κοινωνική οικονομία απολαμβάνει μεγαλύτερη αναγνώριση, υπάρχουν θεσμικά όργανα συμμετοχής και κοινωνικού διαλόγου με εκπροσώπους της κοινωνικής οικονομίας.

diagram

shop

5. Δημόσιες πολιτικές για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (3/4)

- ✚ Οι **πολιτικές διάδοσης, κατάρτισης και έρευνας** στοχεύουν αφενός στην **παροχή ορατότητας και κοινωνικής δεκτικότητας**, και αφετέρου στην **ανάπτυξη ικανοτήτων κατάρτισης και έρευνας προς όφελος του κλάδου στο σύνολό του**. Υπάρχουν σταθερά κανάλια υποστήριξης για κατάρτιση και έρευνα που ειδικεύονται στην κοινωνική οικονομία σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες.
- ✚ Οι **δημόσιες οικονομικές πολιτικές**, όπως οι δημοσιονομικές πολιτικές, **εκχωρούν άμεσα ή έμμεσα κεφάλαια** για την προώθηση και την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας.

diagram

novation

shop

5. Δημόσιες πολιτικές για την κοινωνική οικονομία στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (4/4)

- ✚ Ο στόχος των πολιτικών υποστήριξης, που βασίζονται σε πραγματικές υπηρεσίες, είναι να προσφέρουν στον κλάδο μια σειρά από πραγματικές (και όχι χρηματοοικονομικές) υπηρεσίες, όπως τεχνικές πληροφορίες, συμβουλές, ικανότητα μάρκετινγκ, δικτύωση, αναδιάρθρωση και προώθηση της δημιουργίας δομών δεύτερου επιπέδου κλπ. Αυτές οι υπηρεσίες τείνουν να παρέχονται από τις ομοσπονδίες του τομέα με δημόσια χρηματοδότηση.
- ✚ Στις πολιτικές ζήτησης, οι διαφορετικοί τρόποι παροχής υπηρεσιών επηρεάζουν άμεσα τις ευκαιρίες ανάπτυξης για την κοινωνική οικονομία.

diagram

shop

6. Ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων στην αντιμετώπιση της κρίσης COVID – 19 (1/3)

- Η κοινωνική οικονομία αποτελεί βασικό παράγοντα στην αντιμετώπιση της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης και βρίσκεται αυτή τη στιγμή στην πρώτη γραμμή της μάχης ενάντια στις δυνητικά καταστροφικές συνέπειες του COVID- 19.
- Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας δεν μπορούν να αποκλειστούν από προγράμματα στήριξης που αφορούν επιχειρήσεις και συγκεκριμένα ΜΜΕ.

diagram

shop

6. Ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων στην αντιμετώπιση της κρίσης COVID – 19 (2/3)

Η Κοινωνική Οικονομία συνεισφέρει με:

- Παροχή υγειονομικής περίθαλψης για όλους και παραγωγή και διανομή φαρμακευτικών προϊόντων
- Παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, ειδικά για τους πιο ευάλωτους στην κοινωνία, όπως οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, οι άστεγοι κ.λπ.
- Παραγωγή και διανομή τροφίμων μέσω επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας αγροδιατροφικών προϊόντων και λιανοπωλητών κοινωνικής οικονομίας
- Εξασφάλιση οικονομικής και επιχειρηματικής υποστήριξης στην κοινωνική οικονομία και την πραγματική οικονομία μέσω συνεργατικών και ηθικών τραπεζών και χρηματοδοτών, ιδρυμάτων μικροπιστώσεων και πιστωτικών ενώσεων.

diagram

shop

6. Ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων στην αντιμετώπιση της κρίσης COVID – 19 (3/3)

Η Κοινωνική Οικονομία συνεισφέρει με:

- Παροχή ασφαλιστικής κάλυψης στα μέλη/ασφαλισμένους τους
- Όντας ένας σημαντικός βιομηχανικός παράγοντας που βρίσκεται σε στρατηγικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής νοσοκομειακών συσκευών και βιο-υπηρεσιών
- Διασφάλιση της παροχής άλλων βασικών υπηρεσιών όπως ενέργεια, νερό, τηλεπικοινωνίες, καθαρισμός, ανακύκλωση κ.λπ.

Πολλές επιχειρήσεις και οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας εκτελούν ένα μέρος των εργασιών τους προωθώντας τηλε-εργασία και εφαρμόζοντας στρατηγικές για να διασφαλίσουν ότι οι θέσεις εργασίας και οι οικονομικές δραστηριότητες διατηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια και μετά την πανδημία.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (1/3)

Council of the European Union. (2014). A map of social enterprises and their eco-systems in Europe. Ανακτήθηκε από: <https://docplayer.net/19672487-A-map-of-social-enterprises-and-their-eco-systems-in-europe.html>

Chaves, R. & Monzon, J.L. (2012). Beyond the crisis: the social economy prop of a new model of sustainable economic development. *Springer – Verbag*, Vol.6, pp. 5-26. DOI 10.1007/s11628-011-0125-7.

Chaves, R. & Monzon, J.L. (2008). The social economy in the European Union. *European Social and Economic Committee*. Brussels.

Chaves, R. (2002). Politiques publiques et économie sociale en Europe: le cas de l'Espagne. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 73 (3), p.p. 453-480.

diagram

shop

Βιβλιογραφία (2/3)

European Commission. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en

European Union. (2021). The social economy and support to social enterprises in the European Union.

European Union. (2020). *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe*. Luxembourg: Publications office of the European Union.

Evers, A., Laville, J.-L. (Eds.). (2004). *The third sector in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar.

Lemaitre, A., Laville, J.-L., & Nyssens, M. (2006). Public policies and social enterprises in Europe: The challenge of institutionalization. In M. Nyssens (Ed.), *Social enterprise*. pp. 259–271. London/New York: Routledge.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (3/3)

Pedreno, J.A. (2020). Social Economy Europe open letter: overcoming COVID – 19 time for Solidarity. Ανακτήθηκε από: <https://www.socialeconomy.eu.org/2020/04/08/social-economy-europe-open-letter-overcoming-covid-19-time-for-solidarity/>

Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., & Associates (Eds.). (2004). *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*. Volume 2. Bloomfield Conn.: Kumarian Press.

Social Economy Europe. (2018). The Future of EU policies for the Social Economy: Towards a European Action Plan. Ανακτήθηκε από: <https://base.socioeco.org/docs/see-action-plan-for-social-economy.pdf>

Vaillancourt, Y. (2009). Social economy in the co-construction of public policy. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 80 (2), pp. 275-313.

diagram

shop

Διάλεξη 12^η: Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και Προοπτικές Απασχόλησης

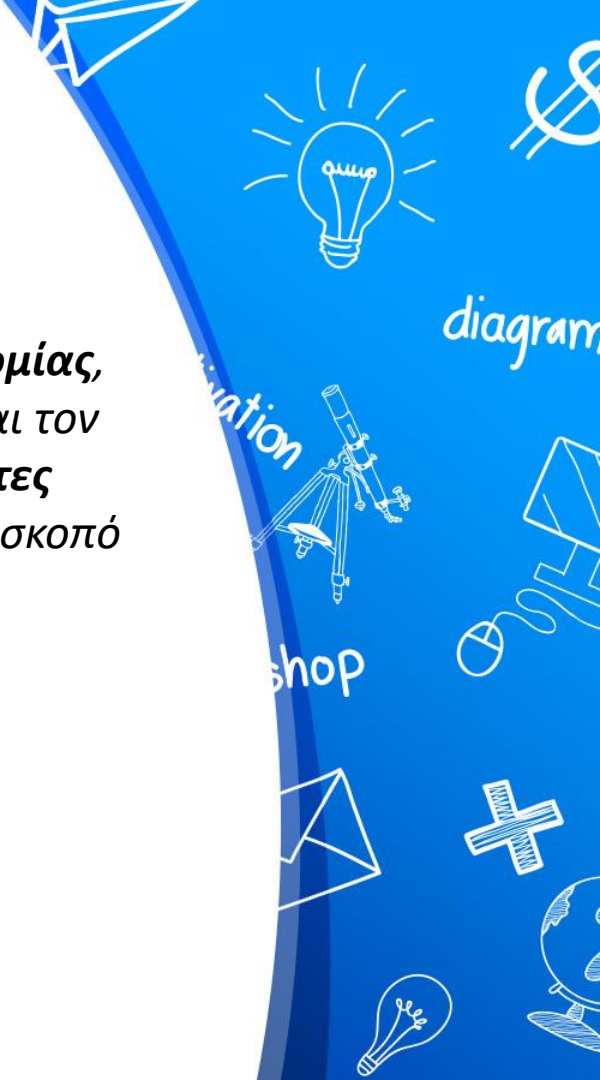
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Η Οικονομική Διάσταση της Κοινωνικής Οικονομίας
  2. Βασικές αρχές της Κοινωνικής Οικονομίας
    - 2.1 Η δημοκρατική διακυβέρνηση των κοινωνικών επιχειρήσεων
  3. Κοινωνική Οικονομία και Αγορά Εργασίας
  4. Στόχοι της Κοινωνικής Οικονομίας σχετικά με την απασχόληση
  5. Υπηρεσίες Απασχόλησης της Κοινωνικής Οικονομίας
  6. Ο ρόλος του Εθελοντισμού στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις
    - 6.1. Πιστοποίηση της εθελοντικής εργασίας
  7. Δημιουργία βιώσιμων και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας
  8. Κοινωνική Οικονομία και «Επιχειρείν»
- Βιβλιογραφία

1. Η Οικονομική Διάσταση της Κοινωνικής Οικονομίας (1/2)

*Η Κοινωνική Οικονομία αποτελεί τον **διακριτό χώρο** της οικονομίας, ανάμεσα στον ιδιωτικο- κερδοσκοπικό/κεφαλαιουχικό τομέα και τον δημόσιο τομέα, όπου διεξάγονται **οικονομικές δραστηριότητες** (παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών), με κυρίαρχο σκοπό την **εξυπηρέτηση κοινωνικών σκοπών και στόχων**.*

1. Η Οικονομική Διάσταση της Κοινωνικής Οικονομίας (2/2)

Η Κοινωνική Οικονομία **περιλαμβάνει:**

- ένα μεγάλο εύρος κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων σε διάφορα πεδία παραγωγής ή παροχής αγαθών και υπηρεσιών: κοινωνικές υπηρεσίες, καταναλωτικές υπηρεσίες, εκπαίδευση, στέγαση, προστασία περιβάλλοντος, πολιτισμός, ενέργεια, κλπ,
- Δραστηριότητες που υλοποιούνται από συλλογικού χαρακτήρα επιχειρήσεις και οργανισμούς όπως συνεταιρισμοί, κοινωνίες αλληλοβοήθειας και σωματεία (ενώσεις), κοινωνικές επιχειρήσεις, κοινωνικοί συνεταιρισμοί κλπ,

diagram

novation

shop

2. Βασικές αρχές της Κοινωνικής Οικονομίας

- Προτεραιότητα του ατόμου και του κοινωνικού στόχου έναντι του κεφαλαίου
- Εθελούσιο και ανοικτό σύστημα συμμετοχής μελών
- Εφαρμογή της δημοκρατικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων
- Συνδυασμός των συμφερόντων των μελών/χρηστών και/ή του κοινού συμφέροντος
- Ανεξάρτητη διοίκηση και αυτόνομη διαχείριση
- Προάσπιση και εφαρμογή των αρχών της αλληλεγγύης και της υπευθυνότητας
- Χρήση των πλεονασμάτων ως επί το πλείστον για την επίτευξη στόχων που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των μελών ή του κοινού συμφέροντος

diagram

innovation

shop

2.1 Η δημοκρατική διακυβέρνηση των κοινωνικών επιχειρήσεων (1/3)

- ❖ Η εφαρμογή της δημοκρατικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων και η αυτόνομη διαχείριση των κοινωνικών επιχειρήσεων αποτελεί βασική έκφανση της **δημοκρατικής οργάνωσης της εργασίας**.
- ❖ Η έννοια της δημοκρατικής οργάνωσης της εργασίας (workplace democracy) αναφέρεται σε έναν τύπο διακυβέρνησης της επιχείρησης, στον οποίο η επιχείρηση διευθύνεται από το σύνολο των εργαζομένων αλλά και των υπόλοιπων ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders) μέσω δημοκρατικών διαδικασιών.
- ❖ Επιπλέον στην προσέγγιση του Nightingale (1982), η δημοκρατική οργάνωση της εργασίας αντιστοιχεί στη λήψη αποφάσεων από τα μέλη της επιχείρησης και τη συνδιαμόρφωση των διαδικασιών για τη λήψη αποφάσεων.

diagram

novation

shop

2.1 Η δημοκρατική διακυβέρνηση των κοινωνικών επιχειρήσεων (2/3)

Ο Walker (1977) διακρίνει τέσσερις μορφές εκδημοκρατισμού μέσα στην επιχείρηση:

❖ *Ο εκδημοκρατισμός της ιδιοκτησίας:* Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε με άμεσο έλεγχο της επιχείρησης από τους εργαζόμενους είτε με δικαίωμα συμμετοχής στις Γενικές Συνελεύσεις ανάλογα με τον αριθμό των μετοχών που αυτοί κατέχουν.

❖ *Ο εκδημοκρατισμός της διεύθυνσης της επιχείρησης:* Ο όρος αυτός μπορεί να περιγράψει τις μεθόδους των επιβλεπόντων, ή των ενδιάμεσων διευθυντικών στελεχών στην οργάνωση της εργασίας με τη δημιουργία ομάδων ή επιτροπών εργασίας προκειμένου να υπάρχει καλύτερη πληροφόρηση σχετικά με τις μεθόδους παραγωγής, τη μείωση του κόστους παραγωγής ή την εισαγωγή νέων τεχνολογιών.

diagram

novation

shop

2.1 Η δημοκρατική διακυβέρνηση των κοινωνικών επιχειρήσεων (3/3)

- ❖ *Ο εκδημοκρατισμός της διοίκησης των εργαζομένων:* Ο όρος περιγράφει τη συμμετοχή των εργαζομένων στο Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης (ανώτερο όργανο διοίκησης) στο οποίο μπορούν να συμμετέχουν με δικαίωμα ψήφου για την επιλογή διευθυντών ή για τη συζήτηση για την εισαγωγή νέων τεχνολογιών ή για νέες επενδύσεις της επιχείρησης.
- ❖ *Ο εκδημοκρατισμός των συνθηκών απασχόλησης:* Ο όρος αναφέρεται στη συμμετοχή των εργαζομένων σε διάφορες επιτροπές όπως για παράδειγμα για την υγιεινή και την ασφάλεια.

diagram

novation

shop

3. Κοινωνική Οικονομία και Αγορά Εργασίας (1/4)

- Σύμφωνα με τους Evans και Syrett (2007), υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι η **κοινωνική οικονομία** είναι ένας **σημαντικός και ολοένα αυξανόμενος παράγοντας συνεισφοράς** στη **συνολική οικονομία** της Ευρώπης.
- Οι οργανώσεις της Κοινωνικής Οικονομίας παίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία **νέων θέσεων εργασίας**.

diagram

novation

shop

3. Κοινωνική Οικονομία και Αγορά Εργασίας (2/4)

- Με βάση δεδομένα από 156 χώρες, η έκθεση CICOPA 2017 για την απασχόληση εκτιμά ότι, το 2015 27,2 εκατομμύρια άνθρωποι εργάζονταν σε συνεταιρισμούς, συμπεριλαμβανομένων περίπου 16 εκατομμυρίων υπαλλήλων και 11,1 εκατομμυρίων εργαζομένων-μελών.
- Επιπλέον, 279,4 εκατομμύρια άνθρωποι εργάζονταν στο πλαίσιο των συνεταιρισμών (κυρίως αυτοαπασχολούμενα μέλη, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων εργάζεται στον αγροτικό τομέα). Αυτό σημαίνει ότι συνολικά περίπου το 9,45% του παγκόσμιου απασχολούμενου πληθυσμού εργάζεται είτε σε συνεταιρισμούς είτε μέσω της παρουσίας συνεταιρισμών.

diagram

novation

shop

3. Κοινωνική Οικονομία και Αγορά Εργασίας (3/4)

- **Στην Ευρώπη**, υπολογίζεται ότι η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία παρέχει πάνω από 13,6 εκατομμύρια αμειβόμενες θέσεις εργασίας - που ισοδυναμούν με περίπου 6,3% του εργατικού πληθυσμού. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, επέδειξε ανθεκτικότητα καθώς μειώθηκε μόνο από 6,5% σε 6,3% του συνολικού ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού με αμειβόμενη εργασία και από 14,1 εκατομμύρια οι θέσεις εργασίας έφτασαν σε 13,6 εκατομμύρια.
- Πρόσφατα δεδομένα για τις **ευρωπαϊκές κοινωνικές επιχειρήσεις** (συμπεριλαμβανομένων των εργατικών κοινωνικών επιχειρήσεων και άλλων μορφών κοινωνικών επιχειρήσεων) **δείχνουν σαφώς τη συμβολή τους όσον αφορά την απασχόληση**: 371.000 εργαζόμενοι σε βελγικές κοινωνικές επιχειρήσεις, 558.487 σε ιταλικές κοινωνικές επιχειρήσεις ή περισσότεροι από 80.000 στην Πολωνία.

diagram

ination

shop

3. Κοινωνική Οικονομία και Αγορά Εργασίας (4/4)

Η Κοινωνική Οικονομία εμφανίζει ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα συγκριτικά με το δημόσιο τομέα και τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και δημιουργεί τις παρακάτω θετικές επιδράσεις σχετικά με την απασχόληση:

- ▶ **Παρέχει θέσεις εργασίας σε ευάλωτες ομάδες** και μειονεκτούντα άτομα, τα οποία αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες ένταξης στην απασχόληση.
- ▶ Προσπαθεί **να κινητοποιήσει και να αξιοποιήσει την εθελοντική εργασία**, γεγονός που μειώνει το κόστος των δραστηριοτήτων του κοινωνικού συνόλου.

diagram

novation

shop

4. Στόχοι της Κοινωνικής Οικονομίας σχετικά με την απασχόληση

Η Κοινωνική Οικονομία θέτει ως στόχο να:

- ✔ Παράγει νέες θέσεις εργασίας, αξιοποιώντας υφιστάμενες και νέες πηγές απασχόλησης
- ✔ Συμβάλλει στην ανάπτυξη νέων οικονομικών τομέων
- ✔ Συμβάλλει στη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των τοπικών αγορών (σε σχέση με την οργανωτική μορφή και την οικονομική δομή και διάρθρωση)
- ✔ Ανταποκρίνεται στην εξελισσόμενη δυναμική της προσφοράς και ζήτησης και συνδέεται με τις αλλαγές των τοπικών αναγκών, εξισορροπώντας την προσφορά και τη ζήτηση
- ✔ Συμβάλλει στην τόνωση της κατανάλωσης και την αύξηση των εισοδημάτων
- ✔ Ενδυναμώνει την απασχολησιμότητα διαφόρων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων που είναι ή απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό

diagram

novation

shop

5. Υπηρεσίες Απασχόλησης της Κοινωνικής Οικονομίας (1/2)

Οι υπηρεσίες απασχόλησης που προσφέρονται από την Κοινωνική Οικονομία γενικά εντάσσονται στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

1. **Υπηρεσίες πληροφόρησης, συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού:** Οι υπηρεσίες απασχόλησης της Κοινωνικής Οικονομίας προσφέρουν πληροφορίες και καθοδήγηση σχετικά με ζητήματα όπως η εθνική νομοθεσία, οι διοικητικές διαδικασίες και οι διαθέσιμες ευκαιρίες για εκπαίδευση και εργασιακή εμπειρία.
2. **Πρακτική εκπαίδευση ή δομημένη επαγγελματική κατάρτιση:** Η πρακτική εκπαίδευση είναι ένας τρόπος ώστε γρήγορα να βοηθηθεί ο εργαζόμενος να αποκτήσει τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για μια συγκεκριμένη εργασία, ενώ ήδη θα εργάζεται σε μια εταιρία.

diagram

shop

5. Υπηρεσίες Απασχόλησης της Κοινωνικής Οικονομίας (2/2)

- **Αντιστοίχιση θέσεων εργασίας και εργασιακής εμπειρίας:** Οι υπηρεσίες απασχόλησης της Κοινωνικής Οικονομίας **αναζητούν ευκαιρίες εργασίας** συνήθως μαζί με άλλους φορείς του Τρίτου Τομέα, δημόσιες αρχές ή ιδιωτικές επιχειρήσεις. Τα είδη των συμβάσεων απασχόλησης καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων, από πρακτική άσκηση, μερική απασχόληση, προσωρινή και επιδοτούμενη εργασία, ως πλήρη απασχόληση, αορίστου χρόνου και μη επιδοτούμενες θέσεις εργασίας.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις, **προσφέρονται υποστήριξη και κίνητρα για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και των νεοσύστατων επιχειρήσεων.**

diagram

shop

6. Ο ρόλος του Εθελοντισμού στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις

- Οι εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στους επονομαζόμενους νέους τομείς απασχόλησης, π.χ. οι υπηρεσίες υγείας, οι κοινωνικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και ερευνητικές υπηρεσίες, διαδραματίζουν πολύ δυναμικό ρόλο ως φορείς δημιουργίας θέσεων εργασίας.
- Οι οργανώσεις αυτές επιδεικνύουν σημαντικές δημιουργικές ικανότητες στην αγορά εργασίας, παρέχοντας οδούς μετάβασης από την εθελοντική εργασία στην έμμισθη απασχόληση, οργανώνοντας τα ωράρια εργασίας, εξερευνώντας νέες υπηρεσίες και μεριμνώντας για τη ρύθμιση αυτών από άποψη απασχόλησης (π.χ. με την αναγνώριση νέων επαγγελμάτων, την ανάληψη πρωτοβουλίας για την κατάρτιση συλλογικών συμβάσεων βάσει διαπραγμάτευσης, κτλ), δημιουργώντας νέες θέσεις άμεσης απασχόλησης.

diagram

novation

shop

6.1. Πιστοποίηση της εθελοντικής εργασίας (1/3)

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλές χώρες μέσω της εθελοντικής εργασίας παρέχεται η δυνατότητα απόκτησης πιστοποιητικού.

Συγκεκριμένα, ένα **πιστοποιητικό εθελοντισμού** προσφέρεται σε κάποιον που είναι **πρόθυμος** να πραγματοποιήσει μια **συγκεκριμένη δραστηριότητα** ή να συμμετάσχει σε μια εκδήλωση μόνος του και **χωρίς να περιμένει να αποζημιωθεί**.

Αυτοί οι εθελοντές γίνονται μέλη ενός προγράμματος για να εξασφαλίσουν την επιτυχία του χωρίς να περιμένουν τίποτα ως αντάλλαγμα. Ως αποτέλεσμα, η χορήγηση πιστοποιητικού για τέτοιες εθελοντικές υπηρεσίες αποτελεί ένα σημαντικό κίνητρο.

diagram

ination

shop

6.1. Πιστοποίηση της εθελοντικής εργασίας (2/3)

- ❑ Το πιστοποιητικό εθελοντή είναι επίσης γνωστό ως **πιστοποιητικό εκτίμησης**. Συνήθως χρησιμοποιούνται οι καλύτερες διατυπώσεις κατά τον σχεδιασμό αυτού του πιστοποιητικού, έτσι ώστε ο εθελοντής να αισθάνεται πραγματικά εκτιμημένος από τις παρατηρήσεις του υπευθύνου. Το **CVA (Certified Volunteer Administrators)** παρέχει εθελοντική υποστήριξη σε επιχειρήσεις σε πολλές πόλεις.
- ❑ Η εθελοντική αναγνώριση αναγνωρίζει τα επιτεύγματα, ενισχύει τις προσπάθειες και εκφράζει ευγνωμοσύνη. Η αναγνώριση, όποια μορφή κι αν λάβει, αποτελεί ουσιαστικό συστατικό κάθε εθελοντικού προγράμματος.

diagram

shop

6.1. Πιστοποίηση της εθελοντικής εργασίας (3/3)

- ❑ Όλοι οι άνθρωποι πρέπει να τιμούνται ουσιαστικά για τη συνεισφορά τους. Αυτό προάγει την αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθηση.
- ❑ Η διατήρηση των εθελοντών βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αναγνώριση.
- ❑ Οι εθελοντές είναι πιο πιθανό να συνεχίσουν να συμμετέχουν σε ένα πρόγραμμα εάν αισθάνονται ότι τους εκτιμούν και έχουν αξία.
- ❑ Η χρήση πιστοποιητικών εθελοντισμού όχι μόνο αποδεικνύει ότι οι εθελοντές είναι πολύτιμοι για τη συγκεκριμένη εργασία, αλλά μπορεί να προσθέσει αξία στο βιογραφικό των εθελοντών όταν αναζητούν άλλες ευκαιρίες.

diagram

evation

shop

7. Δημιουργία βιώσιμων και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας (1/2)

- Οι κοινωνικές επιχειρήσεις και οι οργανισμοί της Κοινωνικής Οικονομίας δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη δημιουργία θέσεων εργασίας, προτιμώντας μεθόδους **έντασης εργασίας** και όχι **έντασης κεφαλαίου**.
- Η **ποιότητα των θέσεων εργασίας** που δημιουργούνται, ιδίως όσον αφορά τη σταθερότητα των συμβάσεων και τα επίπεδα μισθών, αποτελεί μείζονα ανησυχία στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία.

Για παράδειγμα, **όσον αφορά τις συμβάσεις**, σχεδόν το 80% των εργαζομένων στους ιταλικούς συνεταιρισμούς έχουν συμβάσεις αορίστου χρόνου. Μεταξύ 2008 και 2013, το ποσοστό των εργαζομένων σε συμβάσεις αορίστου χρόνου αυξήθηκε κατά 8% στους ιταλικούς συνεταιρισμούς.

diagram

shop

7. Δημιουργία βιώσιμων και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας (2/2)

Σε άλλες μελέτες περιπτώσεων (Casini et al., 2018), οι μισθοί και άλλα οικονομικά κίνητρα είναι χαμηλότερα από ό,τι στις συμβατικές επιχειρήσεις.

Αυτό μπορεί να εξηγηθεί λαμβάνοντας υπόψη:

- τη φύση των οικονομικών πόρων των κοινωνικών επιχειρήσεων (προσωρινές δημόσιες συμβάσεις που ενδέχεται να περιορίσουν τη διάρκεια των θέσεων εργασίας που δημιουργούνται)
- τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις σε ανταγωνιστικές αγορές και/ή από περιορισμούς που σχετίζονται με τα προφίλ των εργαζομένων (π.χ. όσον αφορά τις δεξιότητες).

8. Κοινωνική Οικονομία και «Επιχειρείν» (1/2)

- Ακόμη, μέσω της Κοινωνικής Οικονομίας δίνεται η δυνατότητα στα άτομα να **δημιουργήσουν τις δικές τους επιχειρήσεις** (πχ. Συνεταιρισμοί, κοινωνικές επιχειρήσεις κλπ.).
- Για παράδειγμα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις λειτουργούν σαν συμβατικές επιχειρήσεις, με τη διαφορά ότι στο κέντρο της αποστολής τους υπάρχει ο κοινωνικός σκοπός. Έχουν κανονική δομή, προγραμματισμό, οργάνωση, διοίκηση, έλεγχο. Κυρίως επανεπενδύουν τα κέρδη τους, δημιουργούν θέσεις εργασίας, και συμβάλλουν ενεργά στην κοινωνική επανένταξη και ενσωμάτωση.
- Η κοινωνική οικονομία, δημιούργησε ένα νέο τύπο επιχειρηματία: Τον Κοινωνικό Επιχειρηματία.

diagram

shop

8. Κοινωνική Οικονομία και «Επιχειρείν» (2/2)

Ο Κοινωνικός Επιχειρηματίας:

- 👤 Στοχεύει και, μεταφέροντας την εμπειρία του και τη γνώση στην Κοινότητα, καταπολεμά τα κοινωνικά προβλήματα,
- 👤 Αντιμετωπίζει την ανεργία και καταπολεμά την φτώχεια,
- 👤 Καλύπτει τα κενά του κοινωνικού κράτους πρόνοιας,
- 👤 Δημιουργεί δίκτυα, καινοτομεί και συνεργάζεται,
- 👤 Εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες να αλλάξει τα συστήματα,
- 👤 Δημιουργεί λύσεις που αλλάζουν την Κοινωνία προς το καλύτερο,
- 👤 Εφευρίσκει νέες προσεγγίσεις σε υπάρχουσες δομές & συστήματα,
- 👤 Δημιουργεί κοινωνικά μοντέλα των Κοινωνικών Επιχειρήσεων.

diagram

innovation

shop

Βιβλιογραφία (1/3)

Borzaga, C. (ed.). 2015. *Economia cooperativa: Rilevanza, evoluzione e nuove frontiere della cooperazione italiana*. Trento, Terzo Rapporto Euricse.

Ciriec. (1999). *Third System Enterprise: A new strategy for Employment: Provisional Results*, mimeo, Liege.

Ellerman D., (1990). *The Democratic Worker-Owned Firm*. Unwin Hyman Limited Harper Collins Academic, London. Βλ. επ. Davis, J.B., Dolfsma, W., (2015), *The Elgar Companion to Social Economics*, 2nd Ed., Edward Elgar Publishing.

Eum, H. (2017). *Cooperatives and Employment: a Global Report*. CICOPA & Desjardins Group.

European Commission (EC). 2016. *A Map of Social Enterprises and their Eco-systems in Europe*, Directorate-General for Employment. Social Affairs and Inclusion. Brussels.

diagram

shop

Βιβλιογραφία (2/3)

Evans, M. & Syrett, S. (2007). Generating social capital? The social economy and local economic development. *European and Urban Regional Studies*, 14(1), pp. 55-74.

Ζιώμας, Δ. (2013). Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνικές Επιχειρήσεις: ένας άλλος τρόπος δημιουργίας, παραγωγής και επιχειρείν. Ημερίδα: *Κοινωνική και Αλληλέγγυα Επιχειρηματικότητα: πρόκληση για νέους επιστήμονες*, 9/4/2013, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

International Labour Organization. (2019). *The Contribution of the Social and Solidarity Economy and Social Finance to the Future Work*. Switzerland: International Labour Office Publications.

Nightingale D., (1982). *Workplace Democracy: An Inquiry into employee participation in Canadian work organizations*, University of Toronto Press, Toronto.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (3/3)

Noya, A. & Clarence, E. (2007). *The social economy: building inclusive communities*, OECD, Paris.

OECD. (2013). *Job creation through social economy and social entrepreneurship*. Διαθέσιμο σε:

https://www.oecd.org/cfe/leed/130228_Job%20Creation%20throught%20the%20Social%20Economy%20and%20Social%20Entrepreneurship_RC_FINALBIS.pdf

Σκερλετόπουλος, Λ. (2017). Η κοινωνική επιχειρηματικότητα: Ένα εργαλείο για Κοινωνική Ανάπτυξη & Βιωσιμότητα. Διαθέσιμο σε: <https://www.epixeiro.gr/article/2576>

Walker, F., K., (1977). Toward the participatory enterprise. A European trend, *The annals of the American Academy of Political and Social Science*, (431).

diagram

ination

shop

Διάλεξη 13^η: Η Κοινωνική Οικονομία ως λύση στον αποκλεισμό από την απασχόληση Ευπαθών Κοινωνικά Ομάδων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες

1.1. Ορισμός της έννοιας «Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες»

1.2. Κοινωνική ευπάθεια

1.3. Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες και Κοινωνικός Αποκλεισμός

2. Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες και Αγορά Εργασίας

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση

2.2. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στους φορείς Κοινωνικής Οικονομίας

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ένταξης

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη

Βιβλιογραφία

1.1. Ορισμός της έννοιας «Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες»

- **Ευπαθείς κοινωνικά ομάδες (ΕΚΟ)** χαρακτηρίζονται εκείνες οι ομάδες του πληθυσμού μιας χώρας που κινδυνεύουν περισσότερο από τον υπόλοιπο πληθυσμό να στερηθούν βασικά κοινωνικά αγαθά, όπως την πρόσβαση στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην υγειονομική φροντίδα. Έτσι οι ευπαθείς κοινωνικά ομάδες βιώνουν κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό.
- Ο υποσιτισμός, η έλλειψη στέγης, η κακή στέγαση και γενικότερα η ένδεια, συμβάλλουν σημαντικά στην ευπάθεια ενός ατόμου.
- Τα παιδιά, οι εγκυμονούσες γυναίκες, οι ηλικιωμένοι, οι υποσιτισμένοι άνθρωποι, τα ΑμεΑ, οι μετανάστες/πρόσφυγες, κλπ. είναι κατηγορίες κοινωνικά ευπαθών ομάδων.

diagram

shop

1.2. Κοινωνική Ευπάθεια

- Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Υγεία (World Health Organization, WHO) **ευπάθεια** είναι η κατάσταση κατά την οποία ένας πληθυσμός, ένα άτομο ή ένας οργανισμός δεν μπορεί να προβλέψει, να αντιμετωπίσει, να αντισταθεί και να ανακάμψει από τις επιπτώσεις καταστροφών, οι οποίες αφορούν κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά, ψυχολογικά, ιδεολογικά, περιβαλλοντικά κ.α. ζητήματα.
- Η έννοια της ευπάθειας βοηθάει στον εντοπισμό αυτών των μελών ενός πληθυσμού που είναι πιθανότερο να πληγούν άμεσα και έμμεσα από κίνδυνο. Επίσης, είναι χρήσιμη για τον εντοπισμό εκείνων που ενδέχεται να υποστούν μακροχρόνιες διαταραχές των μέσων διαβίωσης και της ζωής, καθώς και εκείνων που θα δυσκολευτούν να αποκαταστήσουν τα συνηθισμένα πρότυπα διαβίωσης.

diagram

shop

1.3. Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες και Κοινωνικός Αποκλεισμός (1/2)

- **Κοινωνικός αποκλεισμός** ονομάζεται η παρεμπόδιση απορρόφησης κοινωνικών και δημοσίων αγαθών (υλικών και πνευματικών), όπως του αγαθού της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, της συμμετοχής στο πολιτικό γίνεσθαι και άλλων, η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική ανέχεια.
- Οι Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες **απειλούνται άμεσα** από τον Κοινωνικό Αποκλεισμό, καθώς **αποκλείονται σταδιακά** από το κοινωνικό σύνολο:
  - είτε **επειδή βρίσκονται εκτός εργασίας,**
  - είτε **επειδή δεν μπορούν να (επαν)ενταχθούν στην αγορά εργασίας.**

diagram

shop

1.3. Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες και Κοινωνικός Αποκλεισμός (2/2)

- Η **απασχόληση** συνιστά βασικό παράγοντα για την κοινωνική ένταξη του ατόμου, καθώς αφενός αποφέρει εισόδημα στο άτομο, αφετέρου προάγει την κοινωνική συμμετοχή και την προσωπική του ανάπτυξη.
- Η **εργασία αποτελεί** τον πιο αποτελεσματικό τρόπο προστασίας του ατόμου απέναντι στη **φτώχεια** και τον **κοινωνικό αποκλεισμό**.

2. Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες και Αγορά Εργασίας

Οι Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες **αντιμετωπίζουν περισσότερο** από τον υπόλοιπο πληθυσμό **την επιφυλακτικότητα** από των εργοδοτών.

Οι εργοδότες συνήθως ανησυχούν:

1. Για την πιθανή διατάραξη του συναδελφικού κλίματος
2. Για την προσαρμογή του ατόμου στον χώρο εργασίας
3. Για την παραγωγικότητα του ατόμου
4. Για δυσκολίες στην επικοινωνία
5. Για την τήρηση ωραρίου
6. Για την ικανότητα απόκτησης νέων δεξιοτήτων

diagram

novation

shop

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1/7)

- **Δεν** υπάρχει ένας **καθολικά αποδεκτός ορισμός** της έννοιας «αναπηρία» σε επίπεδο ΕΕ.
- Διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ χρησιμοποιούν διαφορετικούς ορισμούς για την «αναπηρία», οι οποίοι εξαρτώνται από το **εθνικό ιστορικό, πολιτικό και πολιτιστικό τους πλαίσιο**.
- Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον **ιατρικές πτυχές** για τον ορισμό της αναπηρίας, ενώ άλλα εστιάζουν περισσότερο σε **κοινωνικές πτυχές ή σε συνδυασμό και των δύο**.
- Ταυτόχρονα, ορισμένα μέλη της ΕΕ –ιδιαίτερα οι Σκανδιναβικές χώρες– **απομακρύνονται από τον ορισμό της αναπηρίας** προκειμένου να προλάβουν τον στιγματισμό που θα μπορούσε να επιφέρει η χρήση ενός τέτοιου ορισμού.

diagram

innovation

shop

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2/7)

- Η έλλειψη κοινού ορισμού έχει αρνητικές επιπτώσεις στη συλλογή συγκρίσιμων στατιστικών δεδομένων για την αναπηρία στα κράτη μέλη της ΕΕ. Για παράδειγμα, η ad-hoc ενότητα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΕ που εξέτασε την κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας (LFS AHM –δεδομένα από το 2011) χρησιμοποιεί δύο ορισμούς της αναπηρίας.

1^{ος} ορισμός: Άτομα με βασική δυσκολία δραστηριότητας (όπως όραση, ακοή, περπάτημα, επικοινωνία),

2^{ος} ορισμός: Άτομα περιορισμένα στην εργασία λόγω μακροχρόνιου προβλήματος υγείας και/ή βασικής δυσκολίας δραστηριότητας (LHPAD)

diagram

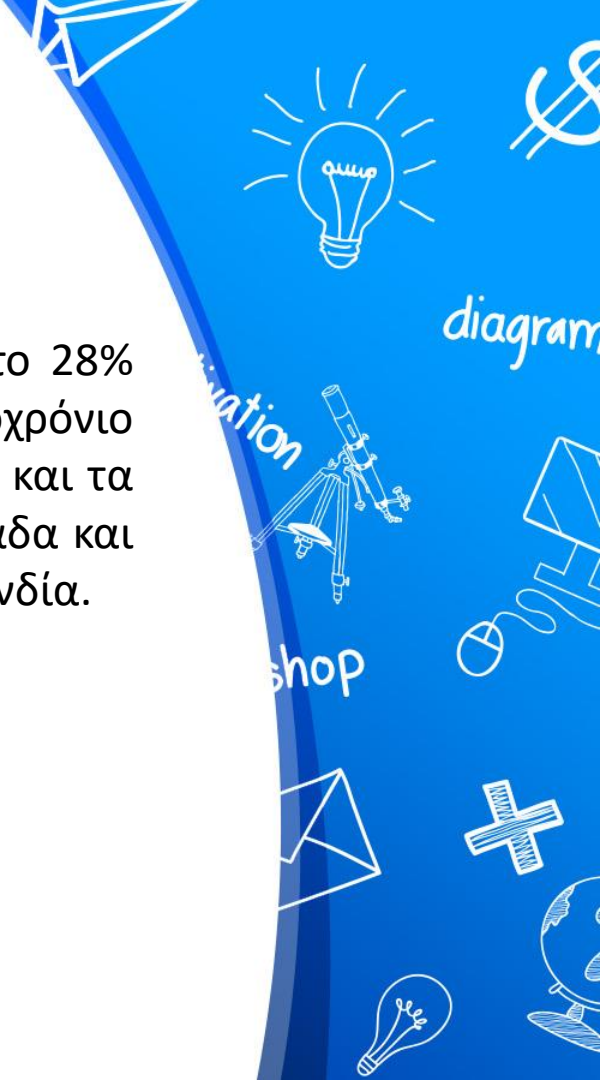
shop

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (3/7)

- Σύμφωνα με τη Eurostat (2014), σε επίπεδο ΕΕ, περίπου το 28% των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών ανέφεραν ένα μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή μια βασική δυσκολία δραστηριότητας ή και τα δύο. Το ποσοστό αυτό κυμαινόταν από μόλις 14% στην Ελλάδα και την Ιρλανδία έως και πάνω από 50% στη Γαλλία και τη Φινλανδία.

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (4/7)

Κατανομή ατόμων ηλικίας 15-64 ετών που ανέφεραν ένα μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή μια βασική δυσκολία δραστηριότητας, 2011.

(Eurostat, 2014).

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (5/7)

- Τα άτομα με αναπηρία είχαν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης σε ολόκληρη την ΕΕ σε σύγκριση με άτομα χωρίς αναπηρία. Σύμφωνα με τον ορισμό της αναπηρίας ως βασικής δυσκολίας δραστηριότητας (όραση, ακοή, περπάτημα, επικοινωνία), το ποσοστό απασχόλησης ατόμων με βασικές δυσκολίες δραστηριότητας στην ΕΕ-28 το 2011 ήταν 47,3%, το οποίο ήταν σχεδόν 20 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από αυτό για άτομα χωρίς αναπηρία. Κατά τη χρήση του δεύτερου ορισμού, το ποσοστό απασχόλησης για άτομα που ανέφεραν μακροχρόνια προβλήματα υγείας και/ή δυσκολία βασικής δραστηριότητας ήταν 38,1% και ήταν σχεδόν 30 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο σε σύγκριση με άτομα χωρίς αναπηρία.

diagram

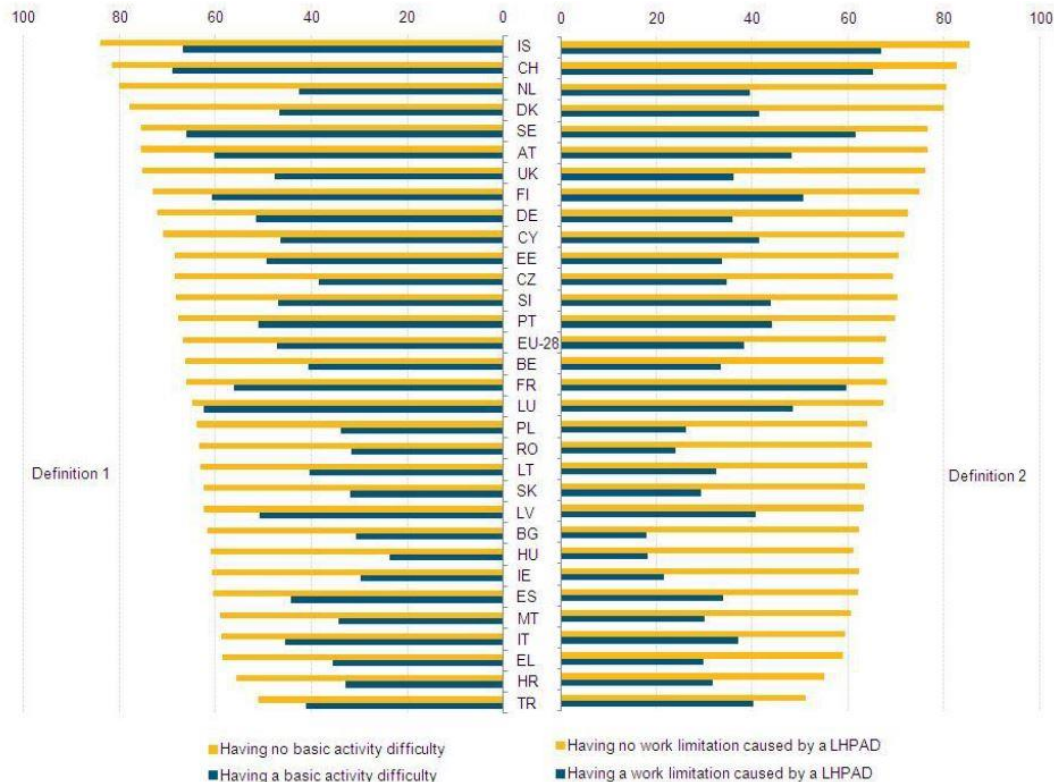

novation

shop

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (6/7)

Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 15-64 ετών, κατά χώρα και ορισμό αναπηρίας

(Eurostat, 2011)

diagram

novation

shop

2.1. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (7/7)

- Το χάσμα στα ποσοστά απασχόλησης **ήταν το μεγαλύτερο** σε πολλές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως η Ουγγαρία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Σλοβακία.
- Αντίθετα, σε ορισμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Σκανδιναβίας, όπως το Λουξεμβούργο, η Γαλλία, η Φινλανδία ή της Σουηδίας, είχαν **σημαντικά χαμηλότερες διαφορές στα ποσοστά απασχόλησης** μεταξύ ατόμων με αναπηρία και ατόμων χωρίς αναπηρία.

diagram

shop

2.2. Η Απασχόληση των ατόμων με αναπηρία στους φορείς Κοινωνικής Οικονομίας

Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία απασχόλησης στην ΕΕ.

Σύμφωνα με μελέτη του 2017 της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, ο τομέας παρείχε μισθωτή απασχόληση στο 6,3% του εργατικού πληθυσμού στην ΕΕ-28 το 2015. Σε απόλυτα αριθμητικά στοιχεία, αυτό μεταφράστηκε σε απασχόληση 13,6 εκατομμυρίων ατόμων σε ολόκληρη την ΕΕ. Το μερίδιο των απασχολούμενων στην κοινωνική οικονομία μειώθηκε ελαφρώς από το 6,5% που καταγράφηκε το 2012.

diagram

novation

shop

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ένταξης (1/4)

- Η μεγαλύτερη αναγνώριση του τρίτου τομέα στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού εδράζεται στην **παροχή υπηρεσιών εργασιακής επανένταξης**.
- Χαρακτηριστικό παράδειγμα φορέων, που παρέχουν τέτοιου είδους υπηρεσίες, αποτελούν οι **Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ένταξης**.

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ένταξης (2/4)

Μορφές ΚΕΕΕ:

1. **Επιχειρήσεις που προσφέρουν μόνιμη απασχόληση μέσω επιδοτήσεων.** Αυτή η κατηγορία επιχειρήσεων ήταν η πρώτη που δημιουργήθηκε ιστορικά με τη μορφή των προστατευμένων εργαστηρίων και στόχευε στην εργασιακή αποκατάσταση ατόμων με αναπηρία.
2. **Επιχειρήσεις που προσφέρουν μόνιμη απασχόληση σε άτομα που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας, αλλά σε μεγάλο βαθμό το επιτυγχάνουν μέσα από την οικονομική και αγοραία τους λειτουργία.** Και σε αυτές τις περιπτώσεις συνήθως μια επιδότηση από το κράτος προσπαθεί να αντισταθμίσει το αρχικό έλλειμμα παραγωγικότητας των εργαζομένων, αλλά αυτή η επιδότηση είναι προσωρινή.

diagram

novation

shop

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ένταξης (3/4)

3. **Επιχειρήσεις που κυρίως προσφέρουν κοινωνικοποίηση μέσω της απασχόλησης και απευθύνονται σε άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα.** Συνήθως, δεν προσφέρουν τυπική απασχόληση (πολλές φορές δεν υπογράφεται σύμβαση), αλλά συμμετοχή σε μια παραγωγική δραστηριότητα με αντάλλαγμα το φαγητό, τη στέγη κ.ά.
4. **Πρωτοβουλίες που προσφέρουν μεταβατική απασχόληση και μαθητεία με στόχο τη σταδιακή ένταξη στην τυπική αγορά εργασίας.** Ο τρόπος με τον οποίο επιχειρείται αυτή η μετάβαση διαφέρει από χώρα σε χώρα και από επιχείρηση σε επιχείρηση, και εκτείνεται από πρακτική άσκηση στο πλαίσιο πιστοποιημένης κατάρτισης μέχρι συμβόλαια τυπικής εργασίας.

diagram

innovation

shop

3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις Εργασιακής Ένταξης (4/4)

- Η ενίσχυση αυτών των μορφών απασχόλησης τεκμηριώνεται στη **μετάβαση από τις παθητικές στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.**
- Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις μετέτρεψαν την επιδοματική στήριξη ανέργων σε 3 είδη κρατικών παρεμβάσεων:
  1. επιδότηση επιχειρήσεων για τη διατήρηση υπαρχουσών ή/και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας,
  2. κατάρτιση ανέργων ή ευάλωτων τμημάτων του εργατικού δυναμικού,
  3. ενέργειες σύζευξης προσφοράς και ζήτησης θέσεων εργασίας.

Οι φορείς του τρίτου τομέα κινούνται στο πλαίσιο αυτής της μετάβασης.

Καλές Πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (1/7)

1. **Adelante Dolmen: Italy**

- Είναι ένας **κοινωνικός συνεταιρισμός** που ιδρύθηκε το 1997 στο Μιλάνο και **παρέχει μακροχρόνιες θέσεις εργασίας σε άτομα με αναπηρία**, ιδιαίτερα στους τομείς της πληροφορικής.
- Ο συνεταιρισμός Adelante Dolmen είναι ένας από τους 20 συνεταιρισμούς που ανήκουν στο Consorzio SIS, ο οποίος δημιουργήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και δραστηριοποιείται στην περιοχή του Μιλάνου.
- Το Consorzio SIS αποτελεί σύστημα των κοινωνικών επιχειρήσεων και στρατηγικό φορέα των κοινωνικών συνεταιρισμών που το απαρτίζουν και έχει υιοθετήσει μια στρατηγική εστίαση, καθοδηγώντας τους συνεταιρισμούς σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς και αποτελεί έναν ικανό και βιώσιμο εταίρο για τις δημόσιες αρχές.

diagram

innovation

shop

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (2/7)

1. Adelante Dolmen: Italy

- Ο συνεταιρισμός Adelante Dolmen απασχολεί περίπου 90 άτομα σε διάφορες λειτουργίες, όπως το γραφείο βοήθειας πληροφορικής, τον προγραμματισμό και την παροχή πληροφορικής, την ανάπτυξη λογισμικού και τα καθήκοντα του front and back office.
- Ο συνεταιρισμός Adelante Dolmen διατηρεί στενούς δεσμούς με δημόσια ιδρύματα και γραφεία που είναι υπεύθυνα για την παροχή υπηρεσιών σε άτομα με σωματικές και ψυχικές διαταραχές, με στόχο την επιλογή και την κατάρτιση νέου προσωπικού.
- Οι άνθρωποι εισέρχονται στον συνεταιρισμό μέσω διαφορετικών διαύλων, γεγονός που τους επιτρέπει να διατηρούν επαφή με μεγαλύτερα κέντρα για άτομα με ειδικές ανάγκες.

diagram

novation

shop

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (3/7)

2. Ateliers Jean Del'Cour (JD'C), Belgium

- Η επιχείρηση Ateliers Jean Del'Cour (JD'C) είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο που βρίσκεται στο Grâce-Hollogne στο Βέλγιο.
- Το JD'C απασχολεί **540 άτομα**, το **85% των οποίων είναι άτομα με ειδικές ανάγκες** (σωματικά, διανοητικά, βαρηκοΐα, ψυχικές αναπηρίες) και το 90% από αυτά έχουν υπογράψει σύμβαση απεριόριστης διάρκειας.
- Η εταιρεία είναι πιστοποιημένη κατά ISO 9001 και το 2018 ο τζίρος ήταν 13,6 εκατομμύρια ευρώ.

diagram

shop

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (4/7)

2. Ateliers Jean Del'Cour (JD'C), Belgium

- Το JD'C πραγματοποιεί διάφορες δραστηριότητες όπως υπηρεσίες συσκευασίας και logistics, μηχανουργικές εργασίες, συγκόλληση, κοινωνική ανακαίνιση κτιρίων, συντήρηση χώρων πρασίνου ή καθαρισμός βιομηχανικών αιθουσών. Μεταξύ των πελατών της είναι και εταιρείες όπως η l'Oréal, Mondelez, Safran, Heineken, Spadel, Thales, John Cockerill, CooperVision και άλλα.
- Σε μόνιμη βάση, το JD'C υποδέχεται 20 μαθητές με αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει το δευτεροβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης, προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξή τους στον εργασιακό βίο.

diagram

shop

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (5/7)

3. ΤΡΚ "Mara Dencheva" worker cooperative, Bulgaria

- Ο ΤΡΚ "Mara Dencheva" είναι ένας **συνεταιρισμός** εργαζομένων **ατόμων με αναπηρία** που ιδρύθηκε το 1963 στο Πλέβεν της Βουλγαρίας.
- Με τα χρόνια, ο ΤΡΚ "Mara Dencheva" έχει αναπτύξει ποικίλες δραστηριότητες. Από την κατασκευή προϊόντων χαρτιού και χαρτονιού πάνω από πλαστικά προϊόντα και υπηρεσίες βιβλιοδεσίας, ο συνεταιρισμός έφτασε σήμερα να εξειδικεύεται σε έτοιμα γυναικεία ρούχα.

diagram

novation

shop

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (6/7)

3. ΤΡΚ “Mara Dencheva” worker cooperative, Bulgaria

- Παρέχοντας πρόσβαση στην εργασία, ο συνεταιρισμός εργαζομένων "Mara Dencheva" βοηθά τα άτομα με αναπηρία να **ενσωματωθούν στην κοινωνία και να αυξήσουν την αυτοεκτίμηση και την κοινωνική τους δέσμευση**. Σημαντικό ποσοστό των απασχολούμενων είναι με μειωμένη εργασιακή ικανότητα λόγω μυοσκελετικών ή καρδιαγγειακών παθήσεων και ελαφρών διανοητικών αναπηριών.
- Επιπλέον, η «Mara Dencheva» είναι η πρώτη βουλγαρική συνεταιριστική εταιρεία που **τροφοδοτεί τις δραστηριότητές της με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας**.

diagram

innovation

shop

4. Καλές πρακτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (7/7)

4. Κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση «Μύρτιλλο» - Ελλάδα

- Η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση «Μύρτιλλο» δημιουργήθηκε το 2013 στην Αθήνα.
- Στο «Μύρτιλλο» απασχολούνται ως σερβιτόροι, μπαρίστες, παρασκευαστές, εκπαιδευτές αρκετά άτομα που **ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες**. Ανάμεσά τους είναι παιδιά με κώφωση, με μέτρια νοητική στέρηση ή κινητικά προβλήματα, ωστόσο στο μεγαλύτερο ποσοστό πρόκειται για παιδιά που πάσχουν από αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας (σύνδρομο Ασπεργκερ).
- Παράλληλα, στο «Μύρτιλλο» εκπαιδεύονται νέοι 18-28 ετών με μαθησιακές και άλλες δυσκολίες, στο παρασκευαστήριο, στο σέρβις, στην υποδοχή. Υστέρα, από ένα ή δύο χρόνια εκπαίδευσης, ανάλογα με τις δυνατότητες του καθενός, οι νέοι προωθούνται στην αγορά εργασίας.

diagram

innovation

shop

Βιβλιογραφία (1/3)

Αδάμ, Σ. & Παπαθεοδώρου, Χ. (2010). *Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Μία κριτική προσέγγιση*. Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ: Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων.

Adelante Dolmen. Ανακτήθηκε από: <https://adcoop.it/en/i-nostri-servizi/>

Borzaga, C. & Defourny, J. (2001). *The Emergence of Social Enterprise*. London: Routledge.

Γουργιώτου, Ι. (2012). *Πολιτικές ένταξης στην αγορά εργασίας ευπαθών κοινωνικά ομάδων: η περίπτωση των πρώην χρηστών (ψυχοτρόπων ουσιών)*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

diagram

novation

shop

Βιβλιογραφία (2/3)

Γράβαρης, Δ. (2003). *Η σχέση παθητικών και ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης στο εσωτερικό της συνολικής κρατικής παρέμβασης στην αγορά εργασίας*, στο Βενιέρης, Δ. και Παπαθεοδώρου, Χ. (επ.), *Η Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και Προοπτικές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

European Parliament, (2017). European disability policy. 'From defining disability to adopting a strategy'. Available at: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/603981/PRS_IDA\(2017\)603981_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/603981/PRS_IDA(2017)603981_EN.pdf)

Eurostat (2014) Disability statistics – labour market access. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Disability_statistics_-_labour_market_access.

diagram

innovation

shop

Βιβλιογραφία (3/3)

Κατσούλης, Η. (1999). Αντιστάσεις στην πολυπολιτισμικότητα (2^{ος} Τόμος). *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, Vol.2-3. DOI: <https://doi.org/10.12681/sas.609>.

Nyssens, M. (2006). *Social enterprise at the crossroads of market, public policy and civil society*, in Nyssens, M. (ed.), *Social Enterprise: At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*. London: Routledge.

Social Economy Europe. (2020). *Social Economy for the full inclusion of people with disabilities : Best Practice Guide*. Brussels.

WHO, (2020). Definitions. WHO; World Health Organization. Διαθέσιμο σε: <http://www.who.int/migrants/about/definitions/en/>

Wisner, B. & Adams, J. (2002). *Environmental health in emergencies and disasters: A practical guide*. World Health Organization.

